

N° 8/9 AUGUST-SEPTEMBER 2012 hind 2.20 €

muusika

**EESTI FILHARMOONIA
KAMMERKOORI
30. HOOAEG**

**Kristjan
Randalu**

**JÜRI REINVERE
OOPERIST
"PUHASTUS"**

HOOAJA AVAKONTSERDID

N 27.09 kl 18 Haapsalu Toomkirikus TASUTA!
R 28.09 kl 19 Rakvere Kolmainu kirikus TASUTA!
L 29.09 kl 19 Tallinna Niguliste kirikus Piletid 6/10 € Piletilevis/Piletimaailmas

Rudolf Tobias / Max Reger

Orelil Ene Salumäe
Dirigent **DANIEL REUSS**

PRANTSUSE VAIMUS

N 22.11 kl 19 Võru kultuurimajas „Kannel“
R 23.11 kl 18 Tartu Ülikooli aulas
L 24.11 kl 19 Tallinna Niguliste kirikus

Francis Poulenc / Paul Hindemith / Rudolf Escher / Maurice Ravel

Eesti Filharmoonia Kammerkoor
Dirigent **DANIEL REUSS**

www.epcc.ee

Klassikaraadio ja Eurooraadio vahendusel jõuavad kontserdid paljudesse Euroopa raadiojaamadesse.

muusika

on tellides endiselt soodne

Aastatellimus
20,5 EUR

Muusika-
õpetajatele ja
-õpilastele
soodushind
16 EUR

www.tellimine.ee
või läbi toimetuse
ia@ema.edu.ee

REKLAAMI MUUSIKAS!
Ajakirja tagakaas **175 EUR**
Tagakaane sisekülj **160 EUR**
Reklaamilehekülj ajakirja sees **141 EUR**
Pool lehekülge **77 EUR**
Veerand lehekülge **38 EUR**

8-9/2012

Aktiivne ja teguderohke suvi on taas seljataga. Eriti soe ei olnud, see-eest jätkus kuumust ja põnevust Eesti muusikasuve tihedas kontserdielus. Küllastasin ka ise mitmeid muusikafestivale ja festivalide kajastusi ajakirja kokku kogudes jäin mõttesse: kui tohutult palju neid ikkagi on! Suuremaid ja väiksemaid, glamursemaid ja koduseid, klassika ja muu muusika keskseid. Igale leitud huvitavad teemad, oma vaatenurk, põnevad esinemiskohad mõisatest looduslike objektideni. Ühest küljest võiks ju arvata – kas väikesele Eestile on neid nii palju tarvis? Teisest küljest aga – see on ju meie rikkus ning nii jõuab muusika tõepoolest kõikjale ja erinevalt Eesti regionaalpoliitikast ei koonu üksnes suurematesse linnadesse.

Ia Rimmel

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Virge Joamets** virgejoamets@gmail.com
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Ande Kaalep** ande.kaalep@gmail.com
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegjum: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetus: Voorimehe 9, Tallinn 10146
Toimetuse telefon **6 833 107**
Kodulehekülj: **www.ajakirimuusika.ee**
Trükitud **Pajo trükikojas**
Pärnu mnt. 58, Sindi linn, 86703 Pärnumaa
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Maakri 23A, 10145 Tallinn
Tel 617 7717, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679
Otsekorraldus **1,47** eurot number
Aastatellimus **20,50** eurot
Muusikaõpetajatele ja -õpilastele aastatellimuse soodushind 16 eurot.
Soodushind kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele.
Tellimine: ia@ema.edu.ee,
herje@ema.edu.ee,
6 416 016, 55 56 18 94

Kristjan Randalu
FOTO KAUPU KIKKAS

KAVA

KES?

2 Madli-Liis Parts. Kristjan Randalu kontrastide maailm

UUDISEID MAAILMAST

10 Nele-Eva Steinfeld, Ivo Heinloo. Muusika-uudiseid maailmast

TÄHT

14 Edmund Höbe. Frank Zappa kui pöörane orkester

PILK

16 Kersti Inno. Eesti Filharmoonia Kammerkoori 30. hooaeg

SISSEVAADE

20 Tarmo Johannes. Kuulamisest: heliobjektid, kuulamisviisid ja spektromorfoloogia

MULJE

23 Pille Kangur. Kauge armastus. Pärnu Ooperi "Suveaariast"
24 Ia Rimmel, Gerhard Lock. Valikud Jüri Reinvere ooperis "Puhastus"
29 Aet Mikli. Tallinna kitarrifestival 2012 kompas stiilipiire
30 Eva Lepik. Läänerindel muutusteta. Haapsalu vanamuusika festivalist
32 Virge Joamets. Suvised festivalid Tartu Jaani kirikus. Eesti heliloojate festivalist ja "Klaaspärlimängust"
35 Joosep Sang. "Schilling" ehk *chill* Kilingi-Nõmme moodi
36 Avo Kartul. Aastavahetuspäev Viljandis. "Viljandi folk" 2012
38 Ia Rimmel. Saaremaa ooperipäevadel särased kammerlikud kontserdid
40 Saale Kareda. Elav lõhestatus. Pärnu Ooperi "Tituse halastus" – võimekad solistid groteskkes kastmes
42 Nele-Eva Steinfeld. Kohtumispaik: Järvi suvefestival
45 Laine Lehto. Meretagune muusikateraapia augustiõhtutes. Kuressaare kammermuusika päevad

KLAVERIAVASTUSI

46 Alo Põldmäe. Eesti pianino M. Reppo

UUDISEID EESTIST

46 Muusika-uudiseid Eestist

PLAAT

51 Heliplaatide tutvustus

PILL

57 Joosep Sang. Ei iial mandoliinid läe meelest...

muusika

kes?

Kristjan Randalu

kontrastide maailm

MADLI-LIIS PARTS
jazziajakirjanik

FOTO: KAUPU KIKKAS

“**T**ema klaverimäng lubab mul laval lennata.” “Kui temaga rääkida muusikast või ka niisama maailma asjust, tunnen, et minust saab parem inimene.” “Ilmeksimatult äratuntavalt isikupärase käekirjaga pianist.” Nii vastasid kolmekümne nelja aastast Kristjan Randalut tundvad muusikud, kui palusin neil pianisti ühe lausega kirjeldada.

Ehkki praegu on Randalu kinnitanud kanda pigem koduses Eestis, on ta siiski maailmakodanik, kelle ellu mahuvad aastad Saksamaal, Ameerikas ja Inglismaal. Randalu klaverimäng on täitnud muu hulgas Carnegie Halli, Lincoln Centeri ja Berliini Konzerthausi saali. Kontserdituurid viivad teda põnevatesse paikadesse üle maailma, nii sooloesinejana kui ka ansamblitega, viimasel ajal eriti Tuneesia udivirtuoosi Dhafer Youssefi koosseisudes.

Daniel Schnyderi ja Jaan Räätsa juures kompositsioonialaseid teadmisi kogunud Randalul on olnud õnne töötada Stuttgardi Kammerorkestri, Berliini Uue Kammerorkestri ning Tallinna Kammerorkestriga. Juba üksnes tema põnevatest koostööpartneritest nii klassikalise muusika kui ka jazzi suunal saaks muljetavaldava nimekirja. Kuid nimed ja paigad ei ole Randalu jaoks edasiviiva jõu ja rahulolu mõõdupuu. Pühendumine, sügavuti minek ja oskus märgata võimalusi vormivad muusikut, kelle ellu mahub jazz ja klassikaline muusika, esinemised solistina ja ansamblites, muusika loomine ja teiste loomingut interpreteerimine.

Kas mäletad oma esimest loomingulist katsetust?

Lapsepõlves tundus, et kõik mängivad klaverit. Kuna kodu oli klaver, siis ikka klimberdasin ja proovisin. Süsteemselt hakkasin tundides käima Tallinna Muusikakeskkooli ettevalmistusklassis. Kui mõelda esimesele teadlikule loomingumomendile, siis mäletan, et klassiruumis oli tiibklaver ja vahetundidel mängisime seda. Tollal oli popp mängida meloodiaid, mida teised teadsid. Mina õppisin selgeks teleseriaali "MacGyver" tunnusmeloodia, mis pole sugugi nii lihtne. Salvestasin selle telekast kassetile, mängisin isale ette ja palusin näidata, kuidas seda mängida. Õppisin selgeks ja see oli väga šeff. Olime klassivend Indrek Sarrapiga aktiivsed vahetundides mängijad.

Milline roll oli su esimesel klaveriõpetajal?

Minu esimene õpetaja oli Tiina Kurik, kes oli ka mu isa esimene klaveriõpetaja. Hilisemate õpingute ajal selgus, et mul ei olnud enam tarvis tegelda tehniliste küsimustega, käe hoiaku ja muu sellisega. Sain õpetajalt põhimõttelised algtoed. Muidugi pole see miski, mille omandamine lõpeb, aga nägin, et minu eakaaslastel pidid tegelema ka hiljem probleemidega, mis mul olid juba lahendatud.

Millal tuli äratundmine, et muusika ja klaver on need õiged?

Kui algklassides on klaveritunnid kaks korda nädalas, siis tajub juba rutiini survet. Mäletan, et suvel pärast kolmandat klassi tekkis tõsine mõte klaverimäng lõpetada. Tekkinud oli pinge ja stress.

Saatus tuli appi, läksime Saksamaale Karlsruhe elama. Esmalt käisin eratundides, seejärel ülikoolis, kus olin eelüliõpilane – käisin vaid professori juures erialatundides.

Kuidas aitasid Saksamaa perioodi õpetajad kujundada su valikuid ja otsuseid?

Saksamaal oli minu eraõpetajaks Kurt Weiler. Tema tegi põhimõttelisi, pedagoogiliselt häid otsuseid. Näiteks tehti mulle pakumine, mille puhul oleksin pidanud koos mingi kooriga kava tegema. Minu roll oleks tähendanud palju töötlemist, mitte konkreetset klaveriliteratuuri. See oli enne seda, kui ma jazziga kokku puutusin. Tahtsin pakkumise vastu võtta, aga õpetaja ütles, et tulevikus kindlasti, sest see pole minu jaoks keeruline ülesanne, kuid hetkel pole see hea mõte. Kuna pidin samal ajal klassikalist materjali ette valmistama, vist Chopini etüüdi, siis pakkus õpetaja, et maksab mulle honorari, mille oleksin pakutud töö eest saanud, peaaegu, et ma seda vastu ei võtaks.

Weiler tegi mulle selgeks õigete valikute ja keskendumise vajalikkuse. Kolm aastat hiljem tuli ta samas ise mulle ütleva, et tema aeg minuga on täis, et vajan uusi väljakutseid ja uut keskkonda,

ning saatis mu Karlsruhe muusikaülikooli professor Sontraud Speideli juurde. Esmalt käisin eratundides, siis astusin ülikooli eelüliõpilaseks.

Paralleelselt klassikalise klaveri õppimisega tekkis huvi midagi ise teha ja nii jõudis minuni ka jazz maailm. Enne kui ma Stuttgardi muusikaülikoolis maandusin, käisin nelja-viie õpetaja juures, kuid sain aru, et ei jõua edasi, ja kui oli aeg keskkool lõpetada, oli selge, et ma ei lähe klassikalist klaverit õppima.

Sinu ellu mahuvad nii jazz kui ka klassikaline muusika. Kuidas jõudsid just sellise lahenduseni? Õppimise aeg nõuab siiski keskendumist ühele suunale, et ammutada maksimaalselt teadmisi ja kogemusi.

Jazzi ja klassika kooseksisteerimine on olnud sujuv, nad pole teineteist kunagi välistanud. Küsimus on fookuses. See oli ehk sarnane äratundmine, mis oli üheksa-aastaselt. Sattusin rutiini pingerohkesse olukorda, kus pidin lahti mõtestama, mida muusika tegemine tähendab ja kas see on ikka see, mida teha tahan. Olin osalenud edukalt noortekonkurssidel, kõik oli hästi, aga ma tajusin, et olingi õpetaja jaoks objektiivselt hea materjal, psühholoogiliselt stabiilne noor, keda saab saata konkursile. Õpetajaga tuli jutuks, mis saab edasi – noortekonkurssid on läbitud ning nüüd peaks võtma sihikule täiskasvanute konkursid, kasvatama ja kinnistama repertuaari ja siis võistlema. Tajusin, et see ei paku mulle rõõmu. Paralleelselt oli tekkinud teadlikkus jazzimaailmast, kus rõhk oli muusika tegemisel, mitte võistlemisel.

Mis köitis sind jazz juures?

Tee tagasi algimpulsi juurde oli otsem ja see on põhjus, miks üldse muusikat teha. Nägin seda jazzis selgemalt, samas kui klassikamaailmas

musitseerimise rõõm kahanes.

Improvisatsiooniga on seotud ka loomingulised katsetused, ehkki toona ma seda ei adunud. Omaloominguline tegevus algas arvuti ja süntesaatoriga, tahtsin väga bändi teha. Tundsin rõõmu sellest, kui olin midagi nuputanud ja kokku pannud ning see tõesti kõlas. Rahulolu oli oluline ja ehe, klassika maailmas ma seda ei kogunud. See, et mu huvid ja mõtted lõpuks jazz alla koondusid, läks sujuvalt.

Huvi jazz vastu tekkis vist isegi tänu popimaailmale ja toona-sele kuulamisharjumusele. Lapsena kuulasin palju kassette, sest muud ju ei olnud. Kuulasin Scorpionsi, Bon Jovi; *heavy metal* oli laste seas väga popp. Mäletan Gunnar Grapsi kontserti muusikakeskkooli võimlas. Idee bändi teha oli juba algklassides, polnudki vahet, kes mis pilli mängib või millist muusikat mängime.

Üks oluline põhjus, miks jõudsin jazzini, on löökpillimängijast

söber Bodek Janke, kellega olen koos Saksamaa koolitee algusest. Tema mõlemad vanemad on pianistid, isa mängis kuurordiorkestris, mille repertuaaris oli ka Sinatra. Bodek võttis isalt noodid ja me tegime “katsebändi”. Bodekil oli Chick Corea Elektric Bandi plaat “Inside Out”, mida palju kuulasin. Bodek mängis siis alles klaverit, repertuaaris olid ka mõned *ragtime*’id. Ta oli minu esimene eeskuju jazzklaveril.

Milliseks kujunes su koolitee jazzis?

Keskkooli lõpuks olin juba leidnud jazzklaveri õpetaja – Paul Schwarzi, kelle juures käisin Stuttgardis eratundides. Läksin õppima Stuttgardi muusikaülikooli. Aasta hiljem hakkasin samas ülikoolis õppima ka klassikalist klaverit, aga läks nii, et mu õpetaja vahetas varsti ülikooli. Mina olin just käinud vahetusõpilase na Londonis Kuninglikus Muusikaakadeemias ning jäin justkui õhku rippuma. Sellega konkretiseerus plaan õppida New Yorgis. Sain stipendiumi ja pärast Stuttgarti läksingi New Yorki.

Paul Schwarz oligi üks mu mõjuvamaid jazzõpetajaid. Tänu Tiina Kurikule ei pidanud ma tegelema klaverimängu alustega. Schwarz rõhutas väga oma lahenduse otsimist ja kerge vastupanu tee vältimist, kriitilist ja individuaalset mõtlemist. Kui võrrelda New Yorgile eelnenud ja seal oldud aega, siis läks koolitee minu jaoks justkui tagurpidi, sest New Yorgis sattusin tugeva baasharidusega süsteemi koos suhtumisega “ära küsi, vaid tee seda, mis öeldakse”. Stuttgardis oli alati küsimus “miks” ja soovitus proovida

erinevaid lahendusi. USAs oli “tee ära”-süsteem. Olin selleks tegelikult valmis ja nautisin seda.

Manhattan School of Music on tuhandete noorte unistus. Milles väljendus range “tee ära”-süsteem?

Õppisin New Yorgis aastatel 2003–2006. See ei olnud algparameetritega mängimine, vaid magistriõpe, millega kaasnesid väga kõrged nõudmised. Lähenedamine oli rangelt koolilik. Isenesest mõistetavalt pidime olema võimelised mängima kõrgel professionaalsel tasemel ja tuuritama, aga kui olime koolis, siis olime koolis ja pidime jätma kõik muu. Kui pead kohal olema, siis peadki kohal olema.

Meenub äärmuslik näide. Mul oli pedagoogika praktika, kus läksime ühte Bronxi algkooli, et teha klassi ees presentatsioon. Pidin olema samal ajal ka kahe koosseisuga Alma-Ata festivalil. Koolis öeldi loomulikult ei. Festival püüdis graafiku seada nii, et jõuaksin kohale öiseks esinemiseks. Tegini hommikul esitluse, siis lennukiga Alma-Atasse, kus mind viidi lennujaamast otse klubisse, kus teised olid juba laval.

Londoni Kuninglikus Muusikaakadeemias puutusid kokku Django Batesiga. Bates töötas möödunud aastal ka noorte Eesti muusikutega ja paljud osalejad tunnistasid, et sellest koostööst sai nende muusikuelu murdepunkt. Mida said sina Django Batesilt?

Siiri Sisask:

Kristjaniga teen koostööd juba üle kümne aasta. Oleme esinenud väga paljudel lavadel, rännanud koos pikki vahemaid, iga-suguse ilmaga. Lühidalt öeldes on tegemist väga kena inimesega. Tema peale võib alati loota ja tema sõna ei vea kunagi alt. See on minu arvates üks olulismaid asju, mis pikas koostöös määravaks saab.

Kristjanis on just paras segu kõigest, et olla oma töös iseenda valitseja. Ta on muusikaliselt väga andekas, kuid lisaks sellele on ta ka väga töökas, hooliv ja kohusetundlik inimene. Ta on hea mäenedžer, kes ajab asju ausalt ja otsekoheselt. Ma arvan, et pole kedagi, kes temaga koostööd ei naudiks. Kui Kristjanist kunagi meie Muusikaakadeemia õppejõud saaks (juhul kui ta sellise pakkumise vastu peaks võtma), oleks see suur kingitus eesti muusikale, sest tal on tõesti meie noortele palju õpetada ja edasi anda.

Käisin Batesi juures tunnis kodus, võib-olla peaks seda nimetama pigem konsultatsiooniks. Kohe meenub tema maja, kus iga tuba oli eri värvi. Ühe toa keskel oli lihtsalt vann – sõna otseses mõttes vanni tuba. Rääkisime heliloomingust ja erinevatest lähemisviisidest tööprotsessile. Ta komponeeris arvutit kasutades ja sellest tulenesid ka mitmed *copy-paste* võtted, mis olid samas ikka mingi viperusega seotud. Kasutatud materjal maandus kusagil ebastandardises kohas, põhjustades ootamatuid ja keerukaid mängerütmidega. Klaverimängust ja harjutamisest rääkides võttis ta kord paberi, kirjutas sellele erinevas helistikus akordid, rebis siis kõik väikesteks sedeliteks ja segas kausis ära. Sealt sai siis võtta peotäie materjali, laduda see noodipuldile ja hakata tekkinud harmooniamaastikust lähtudes mängima.

Kui palju tegeled ise pedagoogitööga?

Kuna kontserdigraafik on tihe, siis õpetan ebaregulaarselt Karlsruhe muusikaülikoolis ja annan ka eratunde. Põhiliselt on olnud paaritunnised õpitoad või paaripäevased õppetsükliid. Paaripäevase õpitoa puhul on esmalt enda kontsert, siis avalikud eratunnid, millele järgnevad jämmid ja seejärel noorte endi kontserdid. See on intensiivne tegevus, kus osalejad panevad end proovile.

Kui õpilane võtab ühendust ja tahab tundi, tegeleme just sellega, millega ta soovib tegeleda. Haaran kinni tema soovist ja püüan temaga edasi liikuda. Õpetamine on omaette maailm; täiesti omaette oskus on suunata lapsi, kelle mõte liigub teises universumis. See vastutus on väga määrav. Täiskasvanud õpilasega tegelemine taandub rohkem muusika sigule. Asja pluss on see, et olen õpetajana sunnitud filtreerima oma mõtteviisi ja seadma prioriteete.

Kui palju ja kuidas harjutad praegu, kui sul on väga tihe kontserdigraafik?

Teel olles on harjutamine problemaatiline. Üritan enamasti enne teisi muusikuid saali jõuda, et siis nende närve säästes natukenege pilliga tegeleda. Tihtipeale pole see aga graafiku ja logistika tõttu võimalik.

Kasutan reisimisest ja esinemisest vabu päevi puhkuseks ja füüsilise vormi hoidmiseks. Juba paar päeva maakodus aitab patareisid laadida. Nendel päevadel saan ka oma graafiku järgi harjutada ja järgmisi projekte ette valmistada.

Oled seotud väga erilmeliste koosseisudega alates duodest kuni orkestrini. Mis ärgitab sind sellisele avatusele?

Muusika ise, konkreedsed isikud, olukorrad, võimalused. Kui rääkida näiteks orkestrist, siis oli mul ammu idee teha midagi keelpillidega. Musitseerimisolukorrad saab jagada väga üldistatult kaheks: klassika ja jazz. Klassika tähendab korralikku saali, korralikult hääles tiibklaverit, süvenenult kuulavaid inimesi. Jazzis võib keskkond varieeruda. Mina lähenen oma tegemistele ikka ühtemoodi.

“Entel-Tenteli” laulud jõudsid 2010. aastal plaadile “Enter-Denter”. See oli sama aeg, kui avastasid Tuhalaane, millest on tänaseks kujunenud sinu jaoks oluline koht. Kas need asjad on omavahel seotud?

“Entel-Tenteli” laulude idee oli ammune. Asjad kujunesid nii, et õnnestus esineda koos Tallinna Kammerorkestriga. Peeter Vähi avaldas soovi see projekt plaadistada. Mul oli osa teosest juba valmis ja otsisin kohta, kus saaks muusika lõpuni kirjutada. Tegelikult tahtsin Elba saarele minna, kuna olin seal suvel mänginud. Tuttaval oli saarel maja, aga ei olnud pilli. Mõtlesin, et kuidagi ikka saab. Siis tuli “Jõulujazz” ning kontserdid Hedvig Hansoni ja Andre Maakeriga, kes ütlesid, et Tuhalaanes on üks maja tühi. Saaks rentida ka külamaja pianino, isegi üks auto on üle. Sattusin Tuhalaande kuuks ja jäin pidama.

Mis sind Tuhalaanes võlus?

See on väga isiklik seos. Inimesed on väga südamlikud. Vaikus, ideaalne võimalus eraldi olla. Sinna ei satu juhuslikke inimesi.

Oled aastaid musitseerinud koos Siiri Sisaskiga. Teil on seljataga kolm ühist plaati ja pikaaegne koostöökogemus. Millised tõekspidamised teid muusikas koos hoiavad ja uute projektideni viivad?

Siiri teeb alati oma asja – vorm võib varieeruda, aga sisuliselt ei lasku ta kompromissidesse, ei ürita kellelegi meeldida. Mulle selline lähenemine istub. Minu jaoks on tema muusikas midagi ürgset ja väga siirast, see energia lükkab midagi käima.

Ma ei tajugi seda nii, et me jõuame koos uute projektideni, pigem areneb ja kasvab see, mis 2002. aastal alguse sai. Uue ja värske hinguse tõi kindlasti viimane plaat “Lingua mea”. Siiril oli kogunenud materjali, mis mind inspireeris, ka oli ansambli koosseis muutunud ja keelpillidega laiendatud.

Sinu viimane plaat valmis koostöös New Yorgi kitarristi Ben Monderiga.

“Equilibrium” sündis nii, et meil olid Bodek

Jankega Saksa festivalidel duokontserdid, kus sattusime mängima kohe pärast Ben Monderit. Enne teist festivali olime jõudnud plaate vahetada, Ben teadis meie muusikat. Kutsusime ta paariks lõpulooks lavale. Pärastlõunal tegime heliproovi, kõik oli normis. Ta mängis öhtul oma seti ära, meie läksime lavale ja ta ütles, et siiski ei tule. Ta oli nii löödud ja enesekriitiline oma mängu suhtes.

Hiljem sõitsin kord Tuhalaande koos Ain Aganaga, kellega tuli juttu kitarrifestivalist. Rääkisin selle loo ja Ain kutsus meid esinema. Tegime kontserte ka Saksamaal ja New Yorgis. See olekski vist sinna jäänud, aga plaadifirma Fresh Sound Records võttis minuga ühendust.

Sinu hea sõber ja ansamblikaaslane Bodek Janke ütles 2011. aasta "Jõulujazzil" intervjuus: "Kristjan on unikaalne muusik, ta jälgib teadlikult kõike, mida ütleb või mängib, ning see on midagi, mida jazzimaailmas minu arvates väga palju ei näe." Ole hea, laienda seda mõtet.

Mingi osa sellest kontrollist võib olla seotud hirmuga, hirmuga teadmatuse ees. Kui saaks nii, et on ideaali teostumine, kõik on teada, kõik on paigas, planeeritud – ja siis lisandub hetke vabadus, spontaansus ja üllatus. See on mingil määral paradoks, milles seisnebki minu arvates improvisatsioonilise muusika põhiküsimus – kuidas olla valmis hetkeks, mida ei saa ette valmistada?

Kui enne materjaliga tegelemist asjad läbi mõtlen, on tulemus tavaliselt rahuldav. Hea näide on Siiri Sisaski plaat "Lingua mea". Sellel osaleb Carsten Netz, kes mängib puhkpille ja tegeleb elekt-

roonikaga. Tunnen teda üle kümne aasta, tean tema tugevaid ja nõrku külgi. Kuna olin plaadi tegemisel produtsendi rollis, siis teadsin, kuidas see muusika kõlama panna, ja mul õnnestus leida Carstenile roll, kus tajusin, et annan talle piisavalt vaba ruumi. Kui inimene on omas elemendis, lisab see muusikale palju. Kui oleksin talle kirjutanud keeruka partituuri ja ta ei oleks saanud hakkama, oleksime kõik olnud õnnetud. See kõik on planeerimise või kontrolli küsimus.

Oled end sidunud väga põnevate ja eriilmeliste muusikutega – Siiri Sisask, Vaiko Eplik, Hedvig Hanson, Tanel Ruben, kui nimetada üksnes eesti muusikuid. Kuidas leiad ühise keele?

Otsus koostööd teha saab alguse sellest, et mind köidab teiste muusikaline materjal. Kõik need on inimesed, kes teevad oma asja. See on osaliselt tingitud sellest, et paljudel puhkudel on need muusikud iseõppijad, kes ei ole omandanud formaalset haridust. Nad on kinni omas asjas, mis on nende pluss, aga seab ka piirid. Selline koostöö ei käi nii, et ma tulen oma materjaliga ja siis me sobitame. On pigem nii, et on nende materjal ja mina sobitun. Just see kontrast on mind köitnud.

Teatud olukorras ei oma nooditekst mingit tähtsust. Näiteks kui hakkam materjaliga tegelema, siis on vahel ainus pidepunkt plaadid või võimalus kokku saada ja salvestada demo, mida saan hakata kuulama ja seedima.

Oled pälvinud mitmeid auhindu: 2007. aastal Baden-Württembergi jazziauhinna, 2011. aastal Elioni jazziauhinna, mis on

Dhafer Youssef:

Kui ma otsin oma gruppi muusikuid, siis soovin leida selliseid, kes ei olegi nagu inimesed, vaid pigem kui muusikud teiselt planeedilt. Kristjan on kindlasti üks neid, kes tulevad teiselt planeedilt. Rütmiliselt, harmooniliselt ja muusikaliselt, absoluutselt igast aspektist. On oluline, et ta armastab ka head toitu. Kõik need omadused on väga tähtsad, eriti kui oleme kontserdituuril. Musikaalsus, oskus hinnata head toitu ja veini ning loomupärane huumorimeel on minu jaoks väga määrava tähtsusega. Kristjan on kunstnik kõige paremas ja kaunimas tähenduses. Meie muusikalises perekonnas on tema roll olla tema ise. Pianistina laseb ta mul lennata, tema muusikaline kvaliteet inspireerib mind swingima.

olulisim tunnustus Eesti jazzmuusikule, 2012. aastal Eesti Muusikaauhindade galal parima jazziplaadi auhinna sinu ja Vaiko Epliku albumi "Kooskõla" eest. Millise sõnumi selline tunnustus saadab?

Hetkeks kinnituse, et midagi tehtut on teistele positiivselt kõrvu jäänud. Samas paneb see ka mõtlema, miks asjad just nii kulgesid – auhinna pälvinu kõrval langeb alati tunnustus ka nendele, kes auhinda jagavad.

Kui sul on võimalik aeg maha võtta ja muusikat kuulata, kuidas sa seda teed?

Nagu igasuguse kunsti puhul, mõjub muusika sel juhul, kui see võtab sind oma võimusesse. See võib toimuda mitmel tasandil, olla üllatav, kõlalises või tehnilises kütkestav, haarav nutikate lahenduste poolest. Ideaalis käivad emotsionaalne, intellektuaalne, esteetiline ja tehniline teostus ikka käsi-käes. Need on nii põimunud, et üksikud parameetrid ei kipu esile. Ideaalis tekib elamus siis, kus kõik on nii hea, et ei teki põhjust kriitikaks.

Üks võimsamaid kuulamiskogemusi on pärit Londoni perioodist. Tuttav tšellist mängis Londoni sümfooniaorkestris ja tal oli pilet õhtusele kontserdile Barbicanis. Olin tegelikult koju minemas, mul ei olnud kavast aimugi. Rostropovišt juhatas Šostakovitši 11. sümfooniat. Ma ei tundnud teost, lihtsalt istusin saalis ja see sümfoonia sõitis minust üle nagu film. See oli ootamatu ja vahetu. Hiljem tehti sellest kontserdist ka plaat. See on jääv elamus.

Samasugune kogemus oli Keith Jarretti soolokontserdiga Carnegie Hallis. Hämmas-tav oli tajuda saalis sellist intensiivsust ja vaikust, justkui toimuks kõik su elutoas, kuigi tegelikult toimus kontsert umbes 2800-kohalises pilgeni täis saalis.

Kelle musitseerimine ja looming on sind aegade jooksul eriti köitnud?

Esmalt oli Chick Corea Elektrik Band. Sellest sain innustust mitmeks aastaks. Kui rääkida kontrollist ja perfektsionismist, on Corea üks eraldi peatükk. Tal on kõik väga lihvitud ja paigas. Olime koos Bodekiga veendunud, et see on kõik kirjutatud, seda ei ole võimalik teistmoodi mängida. Hiljem jõudsi arusaamisele, et inimesed mängivadki nii. See köitis pikka aega ja kujundas ka kontrollivõimet, soovi ka ise nii kristalset ja lihvitud muusikat teha. See oli hoopis teine algus jazzis sisenemiseks kui näiteks John Coltrane või Miles Davis, kus paarikümne-minutises loos on saksofonipilv ja üksikul noodil selle sees on hoopis teine kaal.

Oscar Petersoni sooloplaati "Tracks" kuulasin palju. Siis Keith Jarretti Pariisi kontserti ja trio Peter Erskine–John Taylor–Palle Danielsson plaate. Kanadas ostsingi Gonzalo Rubalcaba plaadi, mis käis mul toona üle pea – väga virtuoosne, palju noote. Nüüd olen tagantjärele tema muusikat avastanud ja imetlen tema virtuoosset pianismi ja esteetikat. Omal ajal tuli see nagu kuulipildujast.

Õpingute ajal fookus hajus, tekkis info-tulv, digiajastu muutis kuulamisharjumusi ja nõuab distsipliini, et süvenenult kuulata.

Esined ka koos oma isa Kalle Randaluga. Juuli lõpul toimus kontsert Pärnus Järvi festivalil. Kuidas te esinemisteks ette valmistute?

Just Mozartit olemegi koos mänginud. Esimene kord oli 1997. aastal Eestis.

Me oleme nagu bänd, sest kuna ma ei ela enam vanematekodus, on kohtumised harvad. Kui saame kokku ja harjutame, siis peame kindlasti jõudma ühise kontseptsioonini. Mingid asjad on algusest peale paigas, osa muutub ajaga. Ma olen kindlasti tähenärijalikum, kommenteerin ja küsin, et miks sa seda fraasi või rütmi nii mängid. Siis tulebki sobitada. Väga põhimõtteline vahe on selles, et klassikalises muusikas domineerib fraas ja jazzis pulss, mis ei tohi paigast minna. Põhimõtteliselt näeme isaga asju sarnaselt. Igapäevane tegevuskeskkond on aga erinev ja sellest tekivad erinevused, mis peavad kontserdiks kaduma.

Enamik sinu kontserditegevust on praegu seotud Tuneesia udivirtuosi ja laulja Dhafer Youssefiga, mis on kindlasti põnev ja väärtuslik kogemus.

Dhaferi muusika on väga avatud, sest ta on kasvanud kultuuriruumis, kus pole läänelikku harmooniat, vaid nii pillimäng kui ka laul on ühehäälsed. Dhafer loob ühehäälse materjali ja see, mis selle ümber harmooniliselt toimub, on täielikult minu teha. Hetkel on kvarteti kavast palju lugusid, kus on pikk vokaali ja klaveriga sissejuhatus. Ma tean helistikku ja tean, mis punktis maandume, aga vahepeal on mul improviseerides vabad käed. Ühtpidi tähendab see teise inimese muusika mängimist, aga teisalt on selle täitmiseks vaja väga palju endal pakkuda.

Mul on olnud palju ettevõtmisi, kus koostööpartner on autodidakt. Dhaferi näide on veel äärmuslikum, sest lisandub teine kultuuriruum. Tundub, et teen koostööd ainult inimestega, kelle puhul võiks eeldada, et nad on minu täielikud vastandid.

Kuidas oled oma töö korraldanud? Kas oled lõõnud käed mõne mänedžmendiga või on sul oma agentide võrk?

On vahendajaid, kes "bukivad" kontserte, on eraldi agente ja mänedžere, kes vastutavad erinevate projektide eest kindlates maa-des. Oma aega kujundan ise, samas on head koostööpartnerid asendamatud – kõike ei saa üksinda teha.

Lööd esimest hooaega aktiivselt kaasa Eesti Jazzliidu töös. Sind valiti ka liidu juhatusse. Miks sidusid end administratiivse tööga, ehkki võiksid keskenduda vaid loomingu- ja loomingu tegevusele?

Minu meelest on lahe, et Eestis on loodud jazzliit kui struktuur ja selle raames ka palju ära tehtud. Tegemist on noorte tegijatega, tee hea tulemuseni on lühike, ei ole bürookraatiat. Näen, et ideid on võimalik ellu viia. See on sama nagu õpetamisega – ma olen liidult palju saanud ja soovin ka ise panustada. Mul on paar konkreetset ideed, mida saaks teostada ja mis võiksid kõigile mõjuda positiivselt.

Üks idee on jazzliidu liikmeskonna aktiveerimine ja kasvatamine. Ise astusin kunagi liidu liikmeks, maksin liikmemaksu ära, aga ühel hetkel kadus igasugune kontakt. Vastukaaluks tõin näite, et Karlsruhe, kus olen jazziklubi liige, läheb mul igal aastal liikmemaks automaatselt arvelt maha. Eestis võiks see samamoodi olla. Meil on inimesi, kes on jazzliidu tegevusest huvitatud, aga neile tuleb anda rohkem võimalusi end liikmena tunda.

Teine valdkond, kus näen võimalust kaasa lüüa, on väliskontaktid ja see, kuidas tekitada olukordi, et Eesti bändid ja muusikud rohkem väljaspool Eestit esineksid.

Viimasel ajal oled üha rohkem esinenud Eestis. Samuti oled end sisse seadnud Tuhalaanes. Kus on su kodu praegu, kas pigem Saksamaal või Eestis?

Saksamaal on endiselt palju tegemist, vabamal perioodil üritan aga ikka Eestis olla.

Millal on meil taas võimalik sind kodus esinemas kuulda?

29. oktoobril on mul festivali "Klaver 2012" raames soolokontsert Estonia kontserdisaalis. See on kahe poolega kontsert, kus esimeses pooles mängin uuemat omaloomingut ja teises pooles kõlavad eesti muusika töötlused, mis peaksid publikule tuttavad olema. Jõuan eesti lugude juurde ikka ja jälle tagasi tänu isiklikule emotsionaalsele lapsepõlvseosele, tänu plaatidele, mida olen lapsena lõputult kuulnud. Samuti köidavad mind muusikalised nüansid, sest eesti lastelaulud on väga huvitav materjal.

Milliseks kujuneb 2013. aasta?

Dhaferiga on konkreetne plaan salvestada uus plaat ja anda kontserte Prantsusmaal, Inglismaal ja Austraalias. Kavatsen valmis teha ka sooloplaadi, esimese ilmumisest mööduks siis täpselt kümme aastat. Loodetavasti on ka aega rahulikult uute ideedega tegelda.

Fiona Talkington,
BBC Radio 3 saate "Late Junction" saatejuht:

Kristjan Randalu on erakordne muusik, lihtsalt klass omaette. Võib öelda, et ta ühendab jazz'i vahe-tuse ja klassikalise muusika selguse, tehes seda talle omase kire, loovuse ja talbukusega, mis motiveerivad seda kompromissidele mitte minevat muusikut nii sooloprojektides kui ka teistega koos musitseerides.

Tema virtuoossus lubaks tal muutuda sütitavaks meelelahutajaks, kuid see ei oleks ühelgi viisil temalik. Randalu väljapeetud ja leebelt reserveeritud ole-mus puudutab kuulajat märksa sügavamalt.

OLULISED PLAADID

Keith Jarrett, "Facing You"

Dianne Reeves, "Bridges"

Chick Corea Elektric Band,
"Inside Out"

Ivo Pogorelich, "Bach: English Suites 2 & 3; Scarlatti: 4 Sonatas"

The Hilliard Ensemble,
Christoph Poppen, "Morimur"

NELE-EVA STEINFELD
muusikaajakirjanik

Paavo Järvist saab Tokyo NHK sümfooniaorkestri peadirigent

Paavo Järvist saab Tokyo NHK sümfooniaorkestri peadirigent, kolmeaastane leping algab septembrist 2015. Planeeritavate kontsertidega Jaapanis ja orkestrituuriga loodetakse tõsta orkestri rahvusvahelist tuntust. Praegu on Paavo Järvi Orchestre de Paris, Frankfurdi Raadio sümfooniaorkestri ja Deutsche Kammerphilharmonie Bremeni peadirigent.

NHK sümfooniaorkester rajati 1926. aastal ja see oli esimene professionaalne sümfooniaorkester Jaapanis. 1951. aastast alates kuulub orkester Jaapani ringhäälingu (NHK) alla.

Paavo Järvi: "Sellel orkestril on eriline armastus saksa romantilise muusika vastu, mis tuleneb sellest, et orkestrit on läbi aegade juhatanud kuulsad saksa dirigendid, nagu Wolfgang Sawallisch, Karl Böhm või Herbert von Karajan. NHK orkestril on saksapärase kõla ja nad tunnevad hästi saksa traditsioone. Samuti on jaapani muusikud oma töös väga täpsed ja mängivad väga puhtalt. Mu isa on öelnud, et see orkester on nagu Jaapani Berliini Filharmoonikud".

Suri Dietrich Fischer-Dieskau

18. mail lahkus 86 aasta vanuselt maailmakuulus saksa bariton ja läbi aegade kõige mõjuvõimsam *Lied*'i repertuaari laulja Dietrich Fischer-Dieskau, kelle nimi on tänapäeval saksa *Lied*'i traditsiooni sünonüüm. Dietrich Fischer-Dieskaud võib pidada üheks maailma kõige väljapaistvaks lauljaks, kelle haare oli võimas nii kammerlaulu kui ka ooperi valdkonnas ja kes oma lüürilise andega suutis kuulajaid viia otse esitava teose südamesse. Fischer-Dieskau oli üks enim *Lied*'i repertuaari salvestanud saksa laulja, keda tunnustati erilise toonikvaliteedi ja häälevarjundite, samuti erakordse rütmitunnetuse ja kristallselge diktsiooni poolest, millele lisandis erakordne intelligentsus ja rikas vaimulaad. Tema aktiivne lauljakarjäär kestis peaaegu pool sajandit, 1943. aastast 1992. aastani. Hiljem tegutses ta ka dirigendina ning te-

Legend Dietrich Fischer-Dieskau.

geles õpetamise ja meistriclasside andmisega. Ta oli artist, kes kujundas uusi standardeid ja määras teise maailmasõja järgsel ajal *Lied*'i esitamises valitsevat maitset ja stiili.

Üheks tema lemmikautoriks oli Schubert, kelle loomingust salvestas ta umbes 400 laulu. Suurima tunnustuse osaliseks said tema salvestused Schuberti tsüklist "Winterreise", mida ta plaadistas kokku kaheksal korral. Enim hinnatud olid nende seas variandid, kus ta musitseerib koos pianist Gerald Moore'iga. Nende partnerlus kestis 25 aastat, millest sündis arvukalt kontserte ja heliplaate. Need kaks muusikut tegid möödunud sajandi keskpaigas soololaulu traditsioonis lausa revolutsiooni, kujundades välja uue esteetika. Peale selle olid Fischer-Dieskau repertuaaris Schumanni ja Brahmsi, aga ka Hugo Wolfi laulud ja ta esitas sageli ka Beethoveni, Mozarti ja Liszti loomingut.

Fischer-Dieskau on võitnud kahel korral Grammy auhinna, pälvinud Leonie Sonningi preemia, Polar Music Prize'i ja Ernst von Siemensi preemia.

Avastati Antonio Vivaldi uusi teoseid

Dresdeni Riiklikust Raamatukogust avastati hiljuti viiulikontserdi partituur, mille autoriks peetakse Antonio Vivaldit. See teos on tõenäoliselt komponeeritud 1732. aastal ning värske avastus on suureks läbimurdeks Vivaldi hilise stiili tundmaõppimisel. Vivaldi eksperdi Michael Talboti sõnul on viiulikontsert A-duur kirjutatud tõenäoliselt Vivaldi sõbrale ja õpilasele Johann Georg Pisendleile, kes teenis neil aastail Dresdeni ükonnkapelli kontsertmeisterina. Eeldades, et leitud kontsert on autentne, on Talboti sõnul tegemist ühe olulisema Vivaldi kontserdi leiuga pärast 1920. aas-

taid, mil avastati Vivaldi Torino käsikirjad.

Torino Rahvusraamatukogust avastati omakorda hiljuti aga Antonio Vivaldi ooperi "Orlando Furioso" käsikiri. Tegemist pole tuntud 1727. aasta versiooniga, vaid kolmteist aastat varem kirjutatud ooperiga. Leitud ooper põhineb küll samal libretoal kui ooperi hilisem versioon, kuid muusikiline materjal on väga erinev. Näiteks on käsikirjas leitud kakskümmend aariat, mida pole varem kuuldud. Vivaldi käsikiri oli seni jäänud kahe silma vahele, sest katalogiseerimisel tehtud vea tõttu omistati see varem Giovanni Alberto Ristorile.

Glenn Gouldi klaver jõudis Ottawa Rahvuslikku Kunstide Keskusse

Glenn Gouldi armastatud Steinway klaver ja unikaalne klaveritool paigutati rahvale vaatamiseks Ottawa Rahvuslikku Kunstide Keskusse. Pärast Gouldi surma 1982. aastal kuulusid klaver ja klaveritool Kanada arhiivile ja raamatukogule. Glenn Gouldi lemmikklaveriks oli Steinway mudel CD 318, mille ta leidis 1960. aastal Torontost. Gould otsis endale meelepärast ja täiuslikku klaverit kaua ja sellesse instrumenti kiindus ta otsekohe, vaatamata sellele, et pill oli tollal juba kakskümmend aastat vana. See klaver oli tema muusikuteel vahest kõige olulisem instrument. Erilise madala ja puidust kokkupandava tooli valmistas Gouldile aga tema isa Russell Gould 1953. aastal. Seda tooli kandis pianist kõikjal esinemistel kaasas ja tegi sellega stuudiosalvestusi. Klaver ja klaveritool paigutati Ottawa Rahvuslikus Kunstide Keskuses Oscar Petersoni büsti kõrvale, kes on teine Kanada maailmakuulus muusik. Glenn Gouldi klaveri ja tooli pidulik esitus toimus Ottawas 20. juunil, instrumendil mängis imelaps Jan Lisiecki.

Sibeliuse noodistustarkvara peakorter Suurbritannias suleti

Tuntud noodistustarkvara Sibeliuse praegune emafirma Avid teatas juulis Sibeliuse Suurbritannias asuva peakorteri sulgemisest. Uudis tekitas avalikkuses hirmu, justkui plaanitaks Sibeliuse noodiprogrammide tootmine lõpetada. Tuntud muusika tark- ja riistvaratootja Avid on viimasel ajal mitmeski valdkonnas otsi kokku tõmmanud. Firma esindajate sõnul on eesmärk

Pompöösne Bayreuthi markkrahvi ooperimaja.

muuta Avid fokuseeritumaks ja paindlikumaks ning parandada firma finantsolukorda. Seetõttu on viimasel ajal mitmedki osakonnad edasi müüdnud või suletud. Noodistustarkvara Sibeliuse kasutajad alustasid aga Avidiga võitlust. Protesti märgiks on Sibeliuse noodistamisprogrammi kasutajad loonud veebilehe, kus kritiseeritakse Avidi otsuseid. Viimased avaldatud aruanded näitavad, et Avid on tõsisest majandusraskustest. Avidi juhid aga kinnitavad, et Sibeliuse programm ei kao kuhugi. Tulevikus plaanitakse Sibeliuse tarkvara arendama hakata Ukrainas.

Viini Riigiooperi rekordiliselt kasumlik hooaeg

Viini Riigiooper, mis on maailmas üks aktiivsemaid ooperiteatreid, andis tänavu teada, et lõppenud hooaeg oli neile rekordiliselt edukas. Majandusliku kasumi suurusks oli 31,3 miljonit eurot ja etenduste külastatavus tõusis 98 protsendi lähedale. Kokku käis Viini Riigiooperis ligi 600 000 külalastajat ja hooajal anti 360 etendust. Nüüd on aga Austria valitsus andnud Viini Riigiooperile käsu hoida eelarves kokku 10 miljonit eurot. Viimastel aastatel on Viini Riigiooper saanud igal aastal 56,4 miljonit eurot riigi toetust. Ooperimaja kunstiline juht Franz Welser-Möst lausus, et sellise kärpega on tulevikus väga keeruline Viini Riigiooperi kõrget taset hoida. Valitsus vastavat ettekirjutust ei teinud, mille arvelt kokku hoitava peaks. Viini Riigiooperis on

praegu ühed kallimad piletid Euroopas ja kui rääkida piletitulust, siis näiteks Baieri ooper jääb maha 10 miljoni euroga ja Berliini ooper omakorda 20 miljoni euroga. Franz Welser-Möst ütleb, et piletihinda Viinis ei ole enam rohkem tõsta võimalik ja seega ei saa selle abil ka tulusid suurendada, et riigi toetuse vähenemine ooperimaja tegevuse kvaliteeti ei halvendaks. Welser-Möst ütleb, et kultuur on Austria turismi arvestades oluline majandusharu, kuid seda ei väärtustata enam sel määral nagu varem. Ta toob näiteks Salzburgi festivali, Viini Filharmoonikud ja Viini Riigiooperi ja püstitab küsimuse, et kas need institutsioonid ei ole just need, mille poolest Austriat maailmas tuntakse ja mis on maailma tipp-tasemel muusikaasutused.

Bayreuthi markkrahvi ooperimaja arvati UNESCO maailmapärandi nimistusse

Tegemist ei ole ooperimajaga, mis on seotud Richard Wagneri ja tema muusikaga, vaid hoopis ehitisega 1744.–1748ndatest aastatest. Markkrahvi ooperimaja lava avaldas küll Richard Wagnerile muljet ja hiljem lasigi ta Bayreuthi omaenda ooperimaja ehitada. Hilises itaalia barokkstiilis Bayreuthi markkrahvi ooperimaja on üks oma aja väljapaistvamaid ehitisi, üks kolmekümne seitsmest Saksamaa kultuuriobjektist, mis kuuluvad UNESCO maailmapärandisse. Tänu sellele on nüüd 70 000 elanikuga

Bayreuthi oodata senisest rohkem turiste. Nii on läinud kõigi linnadega, kus üks või teine objekt on arvatud UNESCO maailmapärandisse. Nimistusse kuulub üle 900 objekti, nende seas ka näiteks Tallinna vanalinn, mis kanti nimekirja 1997. aastal. Pärandiga tegelejad on aga mures seepärast, et UNESCO pärandisse kuuluvad valdavalt Euroopa objektid ja vaatamisväärsused, Aasia ja Aafrika kultuuripärandit on kaitse all palju vähem. Edaspidi loodetakse saavutada maailmajagude ja UNESCO maailmapärandi nimekirjade parem tasakaal.

Erkki-Sven Tüüri ooperi "Wallenberg" uuslavastus Karlsruhes

Juulis etendus Badeni Riigiteatris Karlsruhes Erkki-Sven Tüüri ooper "Wallenberg", peaosades Tobias Schabel ja Lucas Harbour. Ooperit juhatas Johannes Willig, lavastaja oli Tobias Kratzer. Ooperietendustega kaasnesid ulatuslik näitus ja mitmed huvitavad kohtumised. 1. juulil avati Karlsruhe raamatukogus näitus Raoul Wallenbergi elust ja tööst ning tund enne esietendust 7. juulil tegid teemasse sissejuhatuse Wallenbergi uurijad Christoph Gann ja Jens Hensel. Iga etenduse lõpul korraldasid lavastaja Tobias Kratzer ja peadramaturg Bernd Feuchtnert teatrikülastajatele avaliku arutelu. Lutz Hübneri libretole loodud Erkki-Sven Tüüri kahevaateline ooper "Wallenberg" räägib Rootsi diplomaadist Raoul Wallenbergist, kes päästis saksa koonduslaagrist 100 000 juuti. Ooper esietendus 2001. aastal Dortmundi ooperiteatris. Rahvusoperis Estonia oli ooper esmakordselt laval 2007. aastal, Dmitri Bertmani lavastus pälvis Eesti Vabariigi kultuuripreemia ja teatri aastaauhinna muusikalavastuste alal.

Pianist Mihkel Poll andis kontserdi Wigmore Hallis

Pianist Mihkel Poll astus 8. juunil üles Londoni ühes kõige ihaldusväärsemas kontserdisaalis Wigmore Hallis. Sooloõhtul kõlasid Enescu, Ligeti, Bartóki, Raveli, Mossolovi ja Prokofjevi teosed. Võimaluse selles kuulsas saalis esineda andis Mihkel Pollile preemia The Guildhall Wigmore Recital Prize. Mihkel Polli õpetaja Ronan

O'Hora, kes juhendab teda Guildhalli muusika ja draama koolis, ütles, et Mihkel Poll on nende kooli üks parimaid õpilasi.

Oma muusikuteel on Mihkel Poll võitnud mitmeid auhindu rahvusvahelistelt konkurssidelt, esinenud paljudes maailma kontserdisaalides ja andnud välja CD Soome firmas Ondine. Enne Londonisse suundumist on pianist õppinud Tallinna Muusikakeskkoolis õpetaja Maigi Pakri juures ning Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias professor Ivari Ilja juhendamisel. Tänavu sügisest jätkab Mihkel Poll õpinguid ka Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia doktoriõppes Ivari Ilja juhendamisel.

Rahvusvaheline heliloojate rostrum Stockholmis

Maikuu Stockholmis toimunud heliloojate rostrumil võistles 50 heliteost, mida hindasid ja valisid oma saadetes tutvustamiseks raadiotoimetajad erinevatest riikidest. Rostrum on raadiote vahendusel toimuv heliloomingu konkurss, kus iga riik võib tutvustada 35 minutit helisalvestusi viimase viie aasta jooksul loodud teostest. Rostrumi mõte on edendada nüüdismuusikat ja veenda raadioajamu tutvustama uut heliloomingut võimalikult paljudele inimestele üle maailma.

Tänavuse rostrumi võidutööks oli argentiinlase Pedro Ochoa "Tierra viva" ("Elav maa") klaverile ja helilindile. Pedro Ochoa on helilooja, kes nii oma kodumaal kui ka välismaal on eelkõige kuulnud kui professionaalne tangotantsija. Eesti heliloojatest osalesid tänavusel rostrumil Liis Viira teosega "Book of Sand Grit" ja Jüri Reinvere teosega "The Empire of May". Teoses "The Empire of May" ("Mai impeerium") on Jüri Reinveret inspireerinud suve alguskuu, mis lõuna pool Euroopas on enamasti sume ja täisküps. Teose peateemad on kontrastsed ega sobi pealiskaudsel vaatlusel kokku: riik, pettus, süütunne, Venemaa ning maikuu maastik Saaremaa ööbiguga. Ruumil, ruumide iseloomul ja ruumide polüfoonial on teoses eriline roll. Iga instrument on paigutatud eraldi ruumi: kannel koos solistiga kuulaja kõrva äärde, tšello kõrvalruumi ning flööt kaugele eemale. Liis Viira "Book of Sand Grit" ("Liivaterade raamat") on teekond liivateralistesse struktuuridesse. Muusikalised liivaterad on nagu aforismid, pika mõtteahela

viimased lülid. Teos on kirjutatud mõeldes harfimängija Tine Rehlingile ja löökpillimängija Christian Martinezile.

Suri viuldaja Ruggiero Ricci (1918–2012)

Muusikamaailm meenutab legendaarset viuldajat Ruggiero Riccit, kes suri 6. augustil 94-aastaselt Californias. Ricci oli üks viimaseid elus olnud viulimängu kuldajastu muusikuid sellest ringist, kuhu kuulusid Yehudi Menuhin ja Jascha Heifetz. Ruggiero Ricci sündis Californias. Ta alustas imelapsena ja juba 11-aastaselt esines ta Carnegie Hallis. Sama vanalt soebris ta ka Londonis sümfooniaorkestri ees Mendelssohni viiulikontserdiga. Ruggiero Ricci tegutses ka õppejõuna, õpetades viulimängu Michigani ülikoolis, Juilliard Schoolis ja Salzburgi Mozarteumis, juhendas meistriklasse ja andis välja kaks viulimängu õpikut. Tema pillimängu vabadus ja virtuoossus olid sedavõrd muljetavaldavad, et teda kutsuti vahel 20. sajandi Paganiniks. Ricci karjäär algaski mõnes mõttes Paganiniga. Esimene plaat kapriisidega ilmus 1947. aastal, viimane aga 1988, mil Ricci mängis omal ajal Paganinile kuulunud "Il Cannone del Gesu" viiulil. Samuti pühendus Ruggiero Ricci vähem tuntud teoste propageerimisele, ning oma muusikuteel salvestas ta ligi 500 plaati.

Lahkus pianist Mihaela Ursuleasa

2. augustil suri ootamatult 33-aastane väljapaistev Rumeenia pianist Mihaela Ursuleasa. Ta leiti surnult oma korterist Viinis, arstid konstaterisid ajurabandust. Ursuleasa isa oli džässpianist ja ema laulja, tema anne avaldus varakult. Ursuleasa kunsti hindasid nii Claudio Abbado kui ka Radu Lupu. 1995. aastal võitis Ursuleasa 16-aastaselt maineka Clara Haskili nimelise pianistide konkursi ning hiljem andis kontserte Mahleri kammerorkestriga Claudio Abbado juhatusel. Oma muusikuteel jõudis ta esineda nii Amsterdamis Concertgebouw's kui ka Carnegie Hallis. Ursuleasa andis välja kaks sooloplaati, esimene neist pälvis 2010. aastal ka Echo Klassiku preemia. Muide, 33-aastaselt suri 1950. aastal ka Ursuleasa kaasmaalane, kuulus pianist Dinu Lipatti.

IVO HEINLOO
jazzikriitik

Uus album Brad Mehldaut

Septembris ilmub lettidele tunnustatud Ameerika pianisti Brad Mehldau järjekordne trioalbum, mis on järg kevadel ilmunud plaadile "Ode". Erinevalt eelmisest plaadist ei ole seekord tegemist Mehldau omaloominguga, vaid seadetega tuntud ning vähem tuntud standarditest. See on viies trioalbum, mille Mehldau on salvestanud plaadifirma Nonesuch juures veedetud kaheksa aasta jooksul. CDd esitletakse sel sügisel ka Londoni jazzifestivalil.

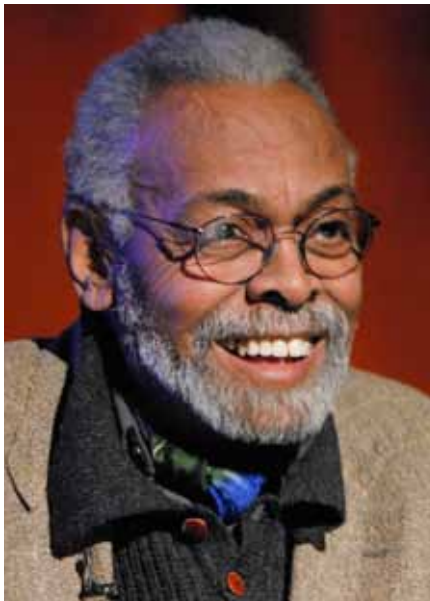
Peale ülesastumiste koos kauaaegsete kolleegide Larry Grenadieri ja Jeff Ballardiga ootab Mehldaud sel aastal ees Euroopa suuri kontserdisaale hõlmav tuur koos Grammy pärvinud Orpheus Chamber Orchestraga. Järgmisel aastal peaks valmima "Mehliana" nime kandev duoplaad koos New Yorgi ühe hinnatuima trummari Mark Guilianaga. Esimesed kontserdid New Yorgi klubides on juba antud, kuid Euroopasse jõuab duo alles 2013. aasta märtsis.

Ameerika jazzikriitikud jagasid auhindu

Ameerika jazziajakirjanikke koondav Jazz Journalists Association tunnustas aasta jooksul enim silma paistnud muusikuid ja kriitikuid. Jazziajakirjanduse elutööpreemia pälvis jazziajaloo-alaste raamatute autor, näitekirjanik, luuletaja ja ühiskonnategelane Amiri Baraka. Parimaks ajakirjaks valiti JazzTimes ja parimaks veebiportaaliks AllAboutJazz.com. Aasta jazziraamatuks nimetati Tad Hershorni kirja pandud jazziiimpessaario Norman Granzi elulugu "The Man Who Used Jazz for Justice".

Valiti ka parim jazzifoto, mille autor on Pavel Korbut.

Muusikutest sai elutöö auhinna Horace Silver, aasta muusiku tiitel läks teist aastat järjest Sonny Rollinsile. Parimaks uutulnukaks pidas JJA bassimängijat Ben Williamsit. Williamsi edulugu sai alguse 2009. aastal, mil ta võitis prestiižse Thelonious Monki konkursi ning avaldas debüütalbumi "State of Art". Praegu mängib Williams ka ansambelis Pat Metheny Unity Band. Eriauhind Words and Music läks postuum-

Amiri Baraka – jazziajaloolane, näitekirjanik, luuletaja ja ühiskonnategelane.
FOTOD INTERNETIST

selt saksofonilegendile ja *free jazz*'i suurkujule Albert Aylerile.

Jazz Journalists Association tuli esmakordselt kokku Chicagos 1986. aastal; auhindu jagatakse alates 1997. aastast. Alates 2001. aastast on JJA mitmekülgsele tegevusele lisandunud töötubade, seminaride ja sümposiumide korraldamine, kogumike väljaandmine jne. Ühingul on üle 450 liikme kõikjalt maailmast.

Suri Deep Purple'i asutaja Jon Lord

Juulis suri seitsmekümne ühe aasta vanuse maailmakuulsalt rockbändi Deep Purple asutaja, klahvpillimängija Jon Lord. Lord ja trummar Ian Paice olid ansambli püsiliikmed alates bändi moodustamisest 1968. aastal. Ta oli ka paljude hittlugude, nagu näiteks "Smoke on the Water", kaasautor. 2002. aastal keskendus ta soolokarjäärile, mis hõlmas põhiliselt klassikalist muusikat.

Lordi akadeemiline taust kandus ka Deep Purple'i loominguks. 1969. aastal kanti Royal Albert Hallis koos Kuningliku Filharmooniaorkestriga ette "Concerto for

Group and Orchestra", mis on üks esimesi katseid siduda rocki ja klassikalist muusikat. Deep Purple eristus sellega selgelt teistest kultuslikest Briti rockansamblistest, nagu Led Zeppelin, Black Sabbath või Rolling Stones. Rocki austajate seas "Purple Lordina" tuntud mitmekülgne muusik mängis oma karjääri jooksul ka jazzansamblistes ja tegeles näitlemisõpingutega. Viimase kontserdi koos Deep Purple'iga andis Lord 2002. aastal.

Plaadifirma ECM viljakas sügis

ECM annab septembris ja oktoobris välja mitu huvitavat albumit. Esimesena on kaavas kontrabassimängija Michael Formaneki kvarteti CD "Small Places", kus teevad kaasa pianist Craig Taborn, altsaksofonist Tim Berne ja trummar Gerald Cleaver. 1980. aastatel Freddie Hubbardi ansambelis tuntust kogunud Formanek on mänginud ka Dave Douglase, Greg Osby, Lee Konitzi ja teistega. Praegu on ta ka Baltimore'is asuva Peabody konservatooriumi õppejõud ja Peabody Jazz Orchestra juht. Chris Potteri bändist tuule tiibadesse saanud Taborn on andnud kontserte valdavalt oma trioga, kus mängib ka Cleaver. Tim Berne on avangardsema jazz austajatele tuttav juba aastakümneid.

Teine USA bassistide koorekihti kuuluv mees, Bill Evansi viimases trios musitseerinud Marc Johnson annab peatselt välja albumi nimega "Swept Away", kus teeb kaasa muljetavaldav koosseis: Brasiilia täht Eliane Elias klaveril, Joe Lovano tenorsaksofonil ja Joey Baron trummidel. Oktoobris lisandub ECMi kataloogi ka Rootsi tuntuima jazzpianisti Bobo Stensoni trio "Indicum". Stensonit seob ECMiga pikk ja edukas koostöö. Esmakordselt salvestas ta selle plaadifirmas 1971. aastal.

Viimasena tuleb mainida Šveitsi pianisti ja helilooja Nik Bärtschi ansambli Ronin, mille uue plaadi kohta on esialgu teada vaid seda, et tegu on kontsertalbumiga. Minimalistlikku muusikat ja *zen-funk*'i viljelev Ronin loodi 2001. aastal. Ronin on esinenud ka Eestis ning bändi trummar Andi Pupato on teinud korduvalt koostööd Robert Jürjendali ja Aleksei Saksa duoga UMA.

Frank Zappa

kui pöörane orkester

EDMUND HÖBE

muusik

Oli kunagi selline ajaleht nagu Liivimaa Kuller. Jaanuaris 1994 ilmus seal obituaarium ühele väga markantsele muusikule. Tema nimi oli Frank Zappa, kes oli surnud kuu varem. Põnev oli avastada helilooja ja rockmuusik, kes paistis silma üliandeka veidrikuna. Tõsi, osa artiklis esitatud veidrusi, näiteks laval sita söömine, osutusid linnalegendideks. Zappa avangardse rockbändiga The Mothers of Invention õnnestus mul tutvust teha poolteist aastat hiljem, kui soetasin kasseti, mis koondas palu esimeselt kolmelt plaadilt. Kõlanud muusika oli uskumatu: psühheedeelsed kitarri-*sound'id*, koomiline vokaal ja heliefektid kohtusid klaveri ja puhkpillidega. Kummaline, ent erudiitne. See polnud tavaline rockmuusika. Ega üldse tavaline muusika. Olin toona üheteistaastane.

Mõistmaks muusika uuenduslikku kõlapilti, tasub teada tausta. Frank Vincent Zappa oli sündinud 21. detsembril 1940 Baltimore'is ja oli itaalia, prantsuse, kreeka ja araabia päritolu. Nii kirev taust mõjutas Zappa huvi rasilise integreerituse vastu. Eriti meeldisid talle mustad muusikud, sest nemad viljelesid üht ta armastust, rütmibluusi. Lisaks köitsid noort Franki trummihelid. Kaheteistaastaselt hakkas Frank õppima

Üliandekas veidrik Frank Zappa.

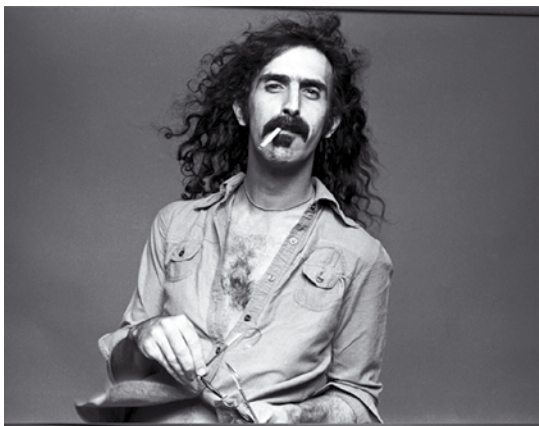
trummimängu. Ühel päeval luges ta Edgar Varèse'i kogutud teoste plaadist ja tormas seda ostma. Sealt tärkas eluaegne kirg Varèse'i ja teiste nüüdisheliloojate vastu.

Hiljem tekkis huvi kitarri vastu ning kuueteistaastaselt sai ta esimese kitarri. Frank hakkas ka kammermuusikat kirjutama. 1960. aastate algul lõi isegi filmimuusikat. Samuti kolis ta salvestusstuudiosse ja elas-töötas seal kuni 1965. aastani, mil salagent tellis talt pornolindi ja vahistas ta tootele järele tulles. Zappa läks kümneks

päevaks trellide taha.

Vanglast tulnud, pani Frank kokku ansambli The Mothers of Invention (edaspidi MOI). MOI salvestas 1966. aastal heliplaadi "Freak Out!", mis kombineeris tabavalt poppi, bluusi ja psühheedeeliati satiiriga. Zappa laiendas MOI koosseisu teisel plaadil "Absolutely Free". Grupi teatraalsed esinemised kujunesid legendaarseks. Kolmas plaat "We're Only in it for the Money" pilas nii biitlite "Sgt Pepperit" kui ka hipiliikumist.

“Frank Zappa oli itaalia, prantsuse, kreeka ja araabia päritolu. Nii kirev taust mõjutas Zappa huvi rassilise integreerituse vastu. Eriti meeldisid talle mustad muusikud, sest nemad viljelesid üht ta armastust, rütmibluusi.”

Frank Zappa neli nägu.
FOTOD INTERNETIST

Kuuekümnendate lõpuks oli Zappa helikeele eklektika selge: nüüdismuusikast *doowop*’ini. Eksperimentaalne “Uncle Meat” osutus progressiivse rocki arengu verstepostiks. Paraku ilmnisid tõsised probleemid: publiku apaatia, tuuride kulukus ja osa liikmete ebapiisav mänguuskus. Seetõttu ajas Zappa MOI 1969. aastal laiali. Paljude jaoks on just algupärane MOI see õige bänd. Igal juhul erines Frank Zappa hilisem karjäär varasemast.

Zappa oli novaator eri pillide võimaldamisel. LP “Chungas Revenge” nimiloos kuulab elektrilist saksisoolot. Samuti oli MOI üks esimesi bände, mis kasutas kaht trummarit. Uuenduslik jazz-rocki album “Hot Rats” oli esimene plaat, mis lindistati kuueteistrealise salvestiga. Zappa uuenduslikkus avaldus mujalgi. Nimelt meeldis talle ka filme teha. Sürrrealistlik “rockumentaal” “200 Motels” oli esimene videolindile salvestatud film, sisaldades ka Zappa orkestrimuusikat.

Orkestrimuusika esitamisega oli alatasa muresid. 1970. aasta kontserdiks pidi Zappa ühendama orkestri rockbändiga, et asi põnevam paistaks. Kuid ettevõtmine oli kulukas; osa Zappa projektidest katkestati üldse. Ka 1983. aasta sessioon Londoni sümfooniaorkestriga valmistas pettumuse. Inglise orkestrantidel oli tavaks alkoholi tarvitada ja nii sai mõnigi teos linti purjus muusikutega. Heli-looja pidi salvestusi kõvasti töötlema, varjamaks häälest ära noote.

Orkestrikontsertide korraldamise kulukuse tõttu rahuldus Zappa oma bändide juhtimisega. Ka bändi liidri-

na kasutas ta dirigeerimisvõtteid, eriti käesignaale. 1970. aastate keskel oli Zappa muusikute taseme vastu nõudlikum. Plaadi “Roxy & Elsewhere” salvestanud Mothers suutis mängida nii rütmibluusi kui ka keerukaid kompositsioone.

Zappa oli haruldane bändi liider ka rockbändi majandamisel. Et ka-sum oleks võimalikult suur, pöördus Zappa mitmel plaadil satiiri ja komertslükuma rocki poole. Mõned neist: “Over-Nite Sensation”, “Apostrophe”, “Sheik Yerbouti”, “Joe’s Garage”. Paar singlit jõudis edetabelisegi: “Don’t Eat the Yellow Snow” ja “Valley Girl”. Nn komöödiarocki abil sai Zappa majandada oma nõudlikumaid projekte. Tõsisele muusikale väljundeid otsides osutus kaheksakümnendatel läbimurdeks digisüntesaator Synclavier, millega Zappa komponeeris elu lõpuni.

Zappa oli tugeva poliitilise närvi-ga. 1985. aastal astus ta vastu organisatsiooni Parents Music Resource Center katsetele muusikat tsenseerida. Ta andis tunnistusi USA senati ees ning osales teledebattides. Oma viimasel turneel 1988. aastal ärgitas muusik kuulajaid osalema valimistel ja pilas vabariiklasi ning teletjuustajaid.

Zappal oli ka poliitilisi ambitsioone, kuid neile tõmbas vee peale kehv tervis – tal diagnoositi ravimatu eesnäärmevähk. Üks Zappa viimaseid projekte oli koostöö orkestriga Ensemble Modern – tõlgendused Varèse’i teostest, mida helilooja hindas kõige rahuldavamaks. Kava anti välja plaadil “Yellow Shark”. Frank Zappa läks oma lõplikule turneele 4. detsembril 1993.

Eesti Filharmoonia Kammerkoori 30. hooaeg

KERSTI INNO

Klassikaraadio toimetaja

Eesti Filharmoonia Kammerkoor (EFK) on praeguseks kujunenud üheks tuntumaks ning parimaks eesti (koori)muusikat tutvustavaks muusikakollektiiviks maailmas. Kodupublik on aga aastaid saanud EFK esituses nautida põneva muusika kavu, vanamuusikast tänapäevani.

30. aastapäeva hooajal andis EFK Eestis a cappella kontserte Daniel Reussi ja Tõnu Kaljuste, koolikontserte Heli Jürgensoni juhatusel. Suurem osa kontserte toimus aga väljaspool Eestit: Saksamaal, Prantsusmaal, Austrias, Norras, Hollandis, Portugalis, Soomes ja Rootsis. Hooaja viimased väliskontserdid olid 12. juunil Tõnu Kaljuste juhatusel Rootsi festivalil "O/Modern" kavaga nii renessansiajastu kui ka tänapäeva heliloojate loomingust ning 7. ja 8. juulil Schleswig-Holsteini muusikafestivalil Saksamaal Lübecki Muusika- ja Kontserdimajas. Milline paistis hooaeg tegijate poolelt, läksin uurima EFK koju Toompuiestele. Vestlusringi kogunesid koori direktor **Esper Linnamägi**, koormeister **Heli Jürgenson**, lauljad **Karin Salumäe**, **Hele-Mai Poobus** ja **Aarne Talvik**.

Üksmeelselt kinnitati, et oli väga huvitav, juubeliaasta vääriline hooaeg. Tipp-sündmustena toodi kõigepealt esile kahte Arvo Pärdi muusikaga kontserti novembris Pariisis festivalil "Estonie tonique". Paul Hillieri juhatusel a cappella kavaga kontserdi muutis pidulikuks selle eel Pärdile Prantsuse Aulegioni ordeni üleandmise tsereemonia. Teisel kontserdil esitati Olari Eltsi juhatusel koos Ensemble Orchestral de Paris'ga lisaks Pärdi loomingule ka Thierry Escaïchi muusikat.

Samuti nimetati tipp-sündmustena "Aadama itku" viit ettekannet nelja dirigendiga (üks neist eespool nimetatud kontserdil Olari Eltsi dirigeerimisel). Tõnu Kaljuste juhatusel ja orkestriga Musicians of the King's Road esitatud "Aadama itku", mis kõlas "Turu Kultuuripealinn 2011" programmi raames, pidasid lauljad sügishooaja säravamaks hetkeks. "Aadama itku" esitati veel nii Tallinnas kui Hollandis Groningenis ja Lissabonis Belémi muusikapäevadel "A Voz Humana".

Teine poolaasta oli lauljate sõnul lausa säravate hetkede jada alates 3. veebruarist osalemisega kuulsal Mozarti nädalal Salzburgis. EFK esines seal koos maineka orkestriga Les Musiciens du Louvre Grenoble, mida juhatab Marc Minkowski.

Kui palju mõjutab repertuaari see, et esinete enamasti väljaspool Eestit? Ühest küljest tundub, et see võimaldab sama repertuaari palju erinevates kohtades esitada, teostesse süüvida ja neid lihvida. Teisalt on siin aga kindlasti ka oht, et uut repertuaari lisandub vähe.
ESPER LINNAMÄGI (E.L.): "Just sel hooajal tuli juurde palju uut repertuaari:

Professionaalse **EFK** asutas **Tõnu Kaljuste Ellerheina kammerkoori** lauljate baasil 1981. aastal (mille omakorda **Heino Kaljuste** oli asutanud 1966) ning oli 2001. aastani koori kunstiline juht ja peadirigent. Tema tööd jätkas inglise muusik **Paul Hillier** aastail 2001–2007. Alates hooajast 2008/09 on koori kunstiline juht ja peadirigent **Daniel Reuss**.

Aastate jooksul on kooris laulnud ligi 200 lauljat. Praegu on staažikamad **Kaia Urb**, **Tõnu Tormis**, **Aarne Talvik**, **Tiit Kogerman**, **Allan Vurma**. Kooris on laulnud mitmeid tunnustatud soliste (sh **Annely Peebo**, **Aile Asszonyi**, **Iris Oja**, **Juuli Lill**, **Kädy Plaas**, **Mati Turi**, **Uku Joller**), aga ka tuntud dirigente (nt **Arvo Volmer**, **Aarne Saluveer**, **Risto Joost**, **Toomas Kapten**) ning mitmeid teisi muusikuid, kultuuri- ja ühiskonnategelasi (nt **Toomas Siitan**, **Andres Siitan**, **Toivo Tulev**, **Linnar Priimägi**).

Rose'i "Surmatants", Tanejevi "12 laulu Jakov Polonski sõnadele", Poulenci "Stabat Mater" ja "7 kannatusaja responsooriumi", vanamuusika kava Jeremia nutulauludest (Tallis, Lassus, de Victoria). Saime palju esitada ka eesti muusikat."

KARIN SALUMÄE (K.S.): "See oli tõesti eelnevatega võrreldes üks tihedamaid hooaegu uue repertuaari poolest ja see on väga tore."

HELI JÜRGENSON (H.J.): "Palju vaheldusrikkust töid ka suurvormid ja suured tsükklilised teosed."

On teoseid, mida koor on esitanud kõigi kolme peadirigendi juhatusel. Kui suured on erinevused interpretatsioonil koorilaulja seisukohalt?

K.S.: "Näiteks Pärdi "Magnificati" noot, mida on tõesti väga palju dirigendid juhitanud, on täis hariliku pliiatsiga kirjutatud märkusi, mida nõuavad Tõnu või Paul või Daniel. See on huvitav, kuidas üks või teine muusika dirigenti kõnetab."

AARNE TALVIK (A.T.): "Iga dirigendi puhul tuleb võtta teost valge lehena ja olla hästi tähelepanelik."

HELE-MAI POOBUS (H.-M.P.): "Paratamatult kujunevad välja oma lemmikud. Tunnistan, et Pärti meeldib mulle

Eesti Filharmoonia Kammerkoor – igal pool oodatud külaline.

FOTO KAUPPO KIKKAS

kõige rohkem Kaljustega laulda, kuigi ma tuln koori alles siis, kui Hillier oli peadirigent. Kõik peadirigendid on eriilmelised ja kõigil on oma väga tugevad küljed.”
K.S.: “Peab alati endale meelde tuletama, et oled üks klahv 26-st ja dirigent on see, kes antud hetkel “pilli” mängib. Tuleb olla paindlik ning alluda tema soovidele ja nägemusele.”

Külalisdirigentidest on EFK lemmikud Marc Minkowski ja Olari Elts, koostööd nendega oodatakse alati suure põnevusega. Juubelihooaja sissejuhatuses võib pidada osalemist Lõuna-Prantsusmaal Aix-en-Provence'i ooperifestivalil Verdi “Traviata” ja Mozarti “Tituse halastuse” etendustel juunis-juulis 2011.

Millise muutuse on toonud koori ellu osalemine ooperis?

E.L.: “Hea meel on suurendada vaheldusrikkust repertuaaris ja žanris. Kahtlemata olid kaks kuud Lõuna-Prantsusmaal 16 etendusega Aix-en-Provence'i ooperifestivalil lauljatele haruldane kogemus. Samal ajal andsime ligi 20 000-le kuulajale teada, kes on EFK ja kus Eesti asub. See tore võimalus tuli Minkowski kaudu ning on äärmiselt hea meel, et sümpaatia kestab edasi. Kam-

merkoor annab oma *sound*’iga ooperile teistsuguse kõla ja dirigendid, kes on meiega ooperit teinud, väga hindavad seda.”

K.S.: “Aix-en-Provence'i ooperifestivalile kutsutaksegi Euroopa kontsertkoore. Seal on osalenud RIAS-koor Berliinist, Sixteen Prantsusmaalt, Monteverdi koor – selles nimekirjas on päris tore olla.”

A.T.: “Eelmisest hooajast meenub veel väga huvitava kogemusena Karlheinz Stockhauseni mammutkoor, seitsmest osast koosnev “Sonntag aus Licht”. Teose teises osas “Engel-prozessionen” on kandvas rollis kuus vokaalsekstetti, mida EFK mehed esitasid koos Cappella Amsterdami lauljatega. Ooperi helikeel seab lauljatele ääretult kõrged nõudmised, see oli üks keerukamaid ja gigantsemaid projekte, milles on tulnud kaasa teha. Ettevalmistusperiood oli pikk ja ettekandel olime väga omapärased – kummikinnastega ja kapuutsiga kostüümides, ning et see kõik sätendaks, oli seljas kott valgussüsteemiga.

EFK on andnud kontserte kõikjal Euroopas, aga ka Austraalias, Aasias ning USAs, tutvustades Eestit ja eesti muusikat. Erilisel kohal on repertuaaris olnud alati **Arvo Pärdi** ja **Veljo Tormise** looming, koostööd tehakse pidevalt ka teiste Eesti heliloojatega – **Erkki-Sven Tüüri**, **Galina Grigorjeva**, **Toivo Tulevi**, **Tõnu Kõrvitsa**, **Helena Tulve** ja teistega.

Ettekanne oli Kölni Ooperis, dirigeeris James Wood.”

Kuidas koor, kes on harjunud laulma korralikult reas, noodid ees, end ooperilaval tunneb?

K.S.: “Kui kõik ausalt ära rääkida, siis eelmisel aastal oli “Traviatas” pähejäamine esialgu nõrk, kuna peale muusika ja teksti andmise oli palju ülesandeid, mida

Eesti publik ootab meie koori kontserte suure huviga ja on tänulik, kui EFK tuleb välja põnevate kavadega.

Festivali "Chor@Berlin 2012" avakontsert 16. veebruaril. Kõlab eesti muusika.

FOTO ALEXANDER ZUCKROW

pidime laval tegema. Harjumine võttis alguses aega, aga lõpuks jäädi meiega väga rahule."

Alates 2008. aastast on EFK korraldanud koolikontserte. Sel aastal juhatas ning kommenteeris lugusid Heli Jürgenson, kes on alates hooajast 2011/12 EFK koormeister.

Millisena ise näete nende kontsertide kasutegurit?

H.J.: "Arvan, et see on väga tänuväärt ettevõtmine, et ka tavakooli õpilasi EFK kontserdile tuua, äratada noortes suuremat huvi väärt muusika vastu ja hoolitseda publiku järelkasvu eest. Selle aasta programm oli koostatud eesti koorimuusika tähtsilojate loominguks. Eks see olnud üks muusikaajaloo tunni laadne ettevõtmine. Aga õpilased kuulasid tähelepanelikult ja võtsid aktiivselt osa, kuna aeg-ajalt sai neilt ka ühte-teist küsitud."

K.S.: "Sellega kaasnes tore koostööprojekt G. Otsa nimelise Tallinna Muusikakooliga, mille koorijuhtimise osakonna õpilased laulsid kaasa ja meil oli võimalus tutvustada noortele oma elukutset ja laulda nende kõrval. Ma usun, et nii neile kui meile oli see arvestatav kogemus."

Ühe haridusliku võttena kasutas EFK sel hooajal Eestis ka kontserdile eelnevat tutvustavat loengut: Rose'i "Surmatantsu" eel

rääkis Niguliste muuseumi direktor Tarmo Saaret Bernt Notke samanimelisest maalist, Tanejevi programmi kuulamisele eelnes muusikateadlase Tiia Järgi loeng, Jeremia nutulaulude kontserdi eel haris kuulajaid muusikateadlane Toomas Siitan. Publik oli info eest väga tänulik, sest see aitas hästi häälestuda kontserdi meeleolule.

Kuidas tundub praeguse seisuga Eesti muusikaturg, kas siin on piisavalt huvi ja vajadust meie EFK ja koorilaulu järele?

H.-M.P.: "Oluline on koostöö ka teiste Eesti kollektiividega – see on võti. Päris üksi, ainult *a cappella* kavadega, me hakama ei saaks."

K.S.: "Tundub, et praegune esinemissagedus on piisav, et saada publik saali, kuna me väga sageli ju Eestis *a cappella* kontserte ei tee. Tullakse kuulama küll."

H.-M.P.: "Eelduseks on, et meil on midagi uut pakkuda. Iga nädal Niguliste kirikus sama programmi esitades ei pälviks me väga suurt tähelepanu."

H.J.: "Teisi sellise tasemega professionaal-seid koore Eestis ju pole. Eesti publik ootab meie koori kontserte suure huviga ja on olnud tänulik, kui EFK tuleb välja põnevate kavadega. See on meie suur missioon, mida ei maksa ära unustada rohke välisesinemiste kõrval"

Üks koht, kus koori ootab alati kirikutäis publikut, on Rakveres traditsiooniks saa-

nud Arvo Pärdi sünnipäevakontsert.

E.L.: "See on teine kontekst. Rakvere linnavalitsus on soovinud kooriga teha väga tihedat koostööd, ta on panustanud sellesse

Daniel Reuss peadirigent

"EFK tugev ja pikk traditsioon on muljetavaldav ja minu jaoks on koostöö väga kõitev. Kooril on imeline kuldrepertuaar, mida ma sooviksin täiendada uute teoste ja tunnetega, tasakaalustades koori ilusat kõla uute helivärvide ja -varjunditega. Arenguruumi on aga alati, näiteks tõsta töötempot ja kvaliteeti. Et hoida koori kõrgel tasemel, jätkame tööd kõla ühtlustamise ja häälestusega."

Tuleb meeles pidada, et oled üks klahv 26-st ja dirigent on see, kes antud hetkel “pilli” mängib.

juba aastaid. See on kahepoolne. Teine linn on Haapsalu, kus on väga meeldiv publik. Tuleval hooajal läheme ka Võrru. Väikesed kohad on meil meeles ja kui võimalused ja kalender lubavad, läheksime heameelega ka mujale.”

Mis ootab koori uuel hooajal?

E.L.: “Praeguse seisuga paistab ka järgmine hooaeg tulevat üsnagi tihe, seda nii Eestis kui ka välismaal. Varieeringute rohkus on kindlasti järgmise hooaja üks nimetajaid.

Eelmise hooajaga võrreldes teeme suuremat koostööd Tallinna Kammerorkestriga, tulemas on mitu projekti erinevate dirigentide ja erineva muusikaga. Jätkame tihedat koostööd ERSOga ja Eesti dirigentidega – Neeme Järvi, Tõnu Kaljuste, Eri Klas, Arvo Volmer.

Hooaega alustame augusti lõpul Berliini rahvusvahelisel muusikafestivalil ja Šveitsis Zermatti festivalil, kus on erinevad kavad. Septembri alguses oleme Tõnu Kaljustega Nargenfestivalil, osaledes kontsertetendusel “Passio” ja Arvo Pärdi sünnipäevakontserdil. Meie oma hooaja avakontserdid on 27.-29. septembrini Rakveres, Haapsalus ja Tallinnas, kus esitame Daniel Reussi juhatusel Tobiase ja Regeri muusikat. Seejärel on meil haruldane võimalus koos TKO, Tõnu Kaljuste ja Arvo Pärdiga minna

Pärdi muusikat tutvustama Mehhikosse. Kutse tagamaa ulatub eelmisse aastasse, kui Mehhiko suursaadik Helsingis, Pärdi muusika suur austaja, oli meie kontserdil Turus. Pärast seda tuligi konkreetne kutse, mis saab teoks oktoobris. Veel enne Mehhiko reisi, oktoobri alguses, ootab meid kõrgel tasemel koostöö Mahleri Kammerorkestri ja Marc Minkowskiga Saksamaa erinevates filharmoniaates Essenis, Kölnis ja Dortmundis.

Koori peadirigendi Daniel Reussiga on ettevalmistamisel *a cappella* kontserdid prantsuse ja renessansiaja, Regeri ja Tobiase muusikaga. Jätkame koolikontsertidega seonduvat ja teeme koostööd Tallinna Muusikakeskkooli koori ja orkestriga.

Tänapäeva kontserdikorraldust iseloomustab kiirus – koostöölepingud tulevad hilja, projektid kinnitatakse hilja ja ka võimalikud koostöömõtted sünnivad hilja. Planeerimine käib poole aasta kaupa. Seetõttu on meie kollektiivile tähtis hoida väga kõrget taset muusika ettekandmisel, omandada kiiresti rasket repertuaari ja olla hea partner. EFK on alati olnud hästi paindlik kollektiiv, see on üks meie tugevusi, et me reageerime suhteliselt kiiresti iga-sugu võimalustele. Ootan ka sel hooajal oma kollektiivilt paindlikkust, nõnda on meil võimalik suuri tegusid teha.”

EFK CD-plaadistused, mida tänaseks on juba 40 ringis, on pälvinud mitmeid väarikaid auhindu, sh **Grammy** CD eest “**Arvo Pärt. Da Pacem**” (2007, Harmonia Mundi, dirigent Paul Hillier).

JUUBELIHOOAJAL ILMUNUD

CD:

Erkki-Sven Tüür. Awakening/Ärkamine

(Ondine, 2011)
EFK, Sinfonietta Rīga, dirigent Daniel Reuss

Einojuhani Rautavaara. Kainuu

(Bells, 2012)
EFK, Mika Nuojua (lugeja), Madis Metsamart (löökpillid), Piret Aidulo (orel), dirigent Timo Nuoranen

Psalms. Mendelssohn, Kreek

(Ondine, 2012 kordusväljaanne)
EFK, dirigent Daniel Reuss

PLAADISTUSED:

Mais salvestati Niguliste kirikus Daniel Reussi juhatusel Rudolf Tobiase ja Max Regeri loomingut. Plaadi annab välja Soome firma Ondine.

Juunis salvestati Estonia kontserdisaalis koos Hollandi kammerkoori Cappella Amsterdami, ERSO ning sopran Carolyn Samsoniga Daniel Reussi juhatusel Poulenci “Stabat Mater” ja “Sept répons des ténèbres”. CD annab välja plaadifirma Harmonia Mundi, kellega koostöös on EFK-I valminud juba üle kümne salvestise.

Maailmaesiettekanne:

Gregory Rose'i “Surmatants” 27. oktoobril Nigulistes.

FOTO KAUPU KIKKAS

Kuulamisest:

heliobjektid, kuulamisviisid ja spektromorfoloogia

TARMO JOHANNES
muusik

20. sajandi muusika on tohutult rikas erinevate helikeelte kasutuse poolest. Seda on omakorda veelgi laiendanud elektroonika kasutuselevõtt, kus erinevate helide tekitamisel pole sisuliselt piire. Nii et asudes kuulama mingit uut teost, on kuulaja ees tihti keeruline ülesanne – kuidas nendele helidele läheneda, mida ja kuidas kuulata?

Väga palju tuge ei saa siin tavapärasest muusikaharidusest, kuna muusikaõpetus tegeleb valdavalt pigem nootide kui helidega – valitsev instrument muusikaõppes on klaver, mille klahvistik seostub üksüheselt vastavate noodimidega ning paratamatult kipub esmane muusikaline mõtlemine jääma noodikeskseks. Eks ole ju näiteks üks põhilisi tegevusi solfedžos õigete nootide kirjapanek õigetele taktiosadele, samast räägivad ka levinud laused “muusika algab õigetest nootidest” ning rahvalikum kõnekäänd “vilets viis ja vale bass”. Samuti on suure osa muusikaanalüüside keskseks materjaliks ja huviobjektiks helikõrgused ning see, kuidas nad on organiseeritud. Kuid ühes helis on ju veel nii palju muud peale vältuse ja kõrguse! Suur osa 20. ja 21. sajandi muusikast on helide puht-helikõrguslikust organiseerimisest eemaldunud ning kasutab peamise väljendusvahendina kõla ja selle rikkalikke

Musique concrète'i looja
Pierre Schaeffer.

tahke, heli kui sõltumatut ja jagamatut “olendit” iseenesest. Ning tihti kõrv, mis on harjunud otsima muusikas esmalt meloodiat ja funktsionaalharmooniat, on segaduses ega tea, millest kinni haarata. Järgnev kirjutus püüab toetuda erinevate autorite mõtetele ning tuua välja ideid ja tugipunkte, kuidas “avada kõrvad”, rikastada oma kuulamiskogemust mitte ainult nüüdismuusika vallas, vaid avastada rikkam kõla maailm ka ajaloolise muusika kuulamisel.

*

Üks põhjapanevamaid autoreid selles valdas oli **Pierre Schaeffer**, prantsuse helilooja, teoreetik ning ilmselt kõige olulisem 20. sajandi esimese poole ja keskpaiga elektroonilise muusika looja, nn *musique concrète*'i (muusika loomine eelsalvestatud n-õ tavahelidest) juhtpersoon. Tema tähtsaimaks kirjutiseks peetakse “*Traité des objets musicaux*” (“Traktaat muusika-

listest objektidest”, Pariis, 1966). Heliobjekti all mõtleb Schaeffer inimese muusikalise taju objekti, mida on võimalik selgelt eristada ja määratleda tema tüüpiliste omaduste ja käitumise kaudu. Mõistet “heliobjekt” on kohane rakendada eelkõige muusika puhul, mille tähtsamaid elemente on tämber ning mida ei saa piisavalt kirjeldada helikõrguste ja noodiväljuste abil.

Schaefferile on oluline terane, tähelepanelik kuulamine, et avastada heliobjektide erinevad omadused ja käitumised teravikuna. Oluline mõiste, mille Schaeffer mängu toob, on akusmaatiline kuulamine. Lihtsalt seletatult tähendab see kuulamist, kui me ei näe heli tekitajat. Schaefferi väitel on oluline silmad n-õ välja lülitada: “Tihti üllatunult, tihti ehmatuslega avastame, et palju sellest, mida arvasime kuulvat, me tegelikult nägime ning tuletasime

SCHAEFFER MÄÄRATLEB NELI KUULAMISVIISI:

- *Écouter* (kuulama midagi, tegevusele suunatud kuulamine) – informatsiooni koguv kuulamine. Helid toimivad kui viidad inimest ümbritsevatele sündmustele, millest johtub edasine käitumine. See on tihedalt seotud turvalisuse ja ellujäämisega. Näiteks annavad suure looma jalge all purunev oks bambusevõsas või pidurite krigin ülekäigurajal infot, millest võib otseses mõttes sõltuda elu või surm.
- *Comprendre* (aru saama) – tähendust koguv kuulamine, näiteks kõne kuulamine. *Comprendre* ei hõlma ainult tavalist keelte, vaid ka muusikalise keele kuulamist, kui seda on võimalik seostada tähendustega (nt "saatuse koputus", pisarate motiiv, juhtmotiivid jms).
- *Ouïr* (kuulma) – registreeriv kuulamine, helide vastuvõtmine. See on kõige algisem kuuldelse taju vorm: inimene kuuleb passiivselt erinevaid asju, mida ta tahtlikult ei otsi ega kuula (*écouter*) ega mõista tähendusliku märgina (*comprendre*). *Ouïr* on passiivne, mitte huvist juhitud kuulmine, ta võtab vastu üleüldise helipildi, mis kõrvu saabub.
- *Entendre* (kavatsetult kuulama) – kuulamine, kus meel aktiivselt valib, hindab ja reageerib neile heli omadustele, mis hetkel huvi pakuvad. *Écouter* ja *comprendre*'i puhul on tähtsam väline objekt, millele helid viitavad (sündmused, heli tekitajad või tähendused), *ouïr*'i ja *entendre*'i puhul on tähtsam heli ise ja tähelepanu on suunatud sellele.

kontekstist." Seda väidet on küllalt lihtne kontrollida, kui kontserdil silmad sulgeda või istuda teadlikult posti taha.

Schaeffer julgustas muusikuid õppima uut solfedžot, süstemaatiliselt kuulates kõikvõimalikke "heliobjekte". Ta töötas selle kallal, et tajudes ja määrates heli omadusi, luua kirjeldav süsteem, millega oleks võimalik organiseerida ja klassifitseerida nii

instrumentaalmuusika tüüpilisi helisid kui ka kõikvõimalikke helisid üldse. Schaefferi koostatud "Tableau récapitulatif de la typologie" [des objets sonores] (kokkuvõttev tabel heliobjektide tüpoloogias) on katse sellist süsteemi, n-ö välimäärajat luua.

Ta on nentunud, et heli "puhas" kuulamine on raske: "Pea end vabastama kuulamismehhanismidest, mis on tingitud minu eelnevatest harjumustest. See ei ole kunagi tagasipöördumine looduse poole. Mitte miski pole looduspärasem ja loomulikum kui kuuletumine oma harjumuste diktatuurile. Pigem on tegemist loomule mitteomase pingutusega tajuda teadlikult seda, mis varem mõjutas meeli teadvustamatult."

Schaefferi on kritiseeritud, et muusikat ei saa vastu võtta väljaspool oma kultuuri-konteksti, sama kehtib teoste komponeerimise kohta. Seega püüd objektiivse kuulamise poole on teatud määral küsitav. Hetkel võib-olla hinnatuim saksa kultuuriruumi helilooja Helmut Lachenmann, kelle mõtlemine on suuresti sarnane Schaefferiga, on rõhutanud, et väga oluline on tunda kuulajaskonna "esteetilisest aparati" – kuulajate harjumusi ja seda, mida nad muusikaliselt "tootelt" ootavad. Et "kuulamine poleks surnud", pidas Lachenmann tähtsaks need harjumused teadlikult murda ja tekitada harjumuspärasest mugavusest eemaldunud olukord, kus värske, vahetu ja tähelepanelik kuulamine oleks võimalik ja paratamatu. Tugeva viitega schaefferlikule mõtlemisele on Lachenmanni muusikat nimetatud *musique concrète instrumentale*.

Tema muusika tugineb alates 1960. aastate keskpaigast suure osas ebatavalistele mänguvõtetele, mis enamasti tekitavad mittehelikõrguslikke kõlasid.

*

Teine oluline autor, kelle mõtteid peaks siinkohal välja tooma, on helilooja, elektroonilise muusika looja ja teoreetik **Denis Smalley**. Smalley õppis kompositsiooni Olivier Messiaeni juures ja Pierre Schaefferi loodud rühmituses *Groupe de Recherches Musicales* (millega olid seotud ka näiteks heliloojad Iannis Xenakis, François-Bernard Mâche jpt). Tema õpetajate hulka kuulus ka *musique concrète*'i üks pioneere François Bayle. Smalley taust on seotud seega eelkõige elektroakustilise muusikaga ning ta on püüdnud leida ühelt poolt seletusi, kuidas seda kergemini kuulata ja mõista, teisalt, kuidas seda luua, arvestades rohkem inimese taju ja inimesele omaste kuulamismehhanismidega.

Üks tema kesksemaid termineid on *spektromorfologia*. Selle keeruliselt kõlava mõiste sisu on tegelikult üsna lihtne, kui lähtuda sõna kahest poolest, spekter ja morfologia, ehk siis milline on heli tämber, kuidas see on vormitud ja ajas muutuv. Termin *spekter* hõlmab siinkohal kogu heli sagedusliku informatsiooni, ühendab noodikõrguse ja tämbri ning üks ei ole tähtsam kui teine.

Spektromorfologia on sündinud vajadusest leida sõnavara, mille abil kirjeldada elektroakustilist muusikat, kuid see on hästi kasutatav ka muu muusika juures, kus keskel kohal on kõla, tämber ja tekstuur¹ ning vähem tähtsad on helikõrgus ja meetriline rütm. Ühtlasi on selle teooria tugevuseks see, et nagu ka mõiste "spektromorfo-

¹Kasutan siinkohal pigem terminit tekstuur kui faktuur, kuna esimene on veidi laiem ja iseloomustab paremini kõlaruumi sageduslikku koostlust, samas kui faktuur seostub pigem eri hääle vertikaalse paigutuse või orkestratsiooniga.

loogia" ise (spekter – optika, matemaatika; morfoloogia – lingvistika, geoloogia, astro- noomia jm), toetub see mõistetele, mis on pärit või on arusaadavad ka väljaspool muusikaalast sõnavara. Sisuliselt on Smalley püüdnud kirjeldada ja kategoriseerida erinevaid heli tekkimise, levimise ja arenemise viise ja leida neid iseloomustavaid üldarusaadavaid nimetusi.

Smalley on helide spektromorfoloogilise käsitlemise jaganud nelja ossa: tüpoloogia, morfoloogia, struktureerimisprotsessid ja liikumine.

Smalley eristab heli kolme põhilist spektrilist tüüpi: noot, sõlm (*node*) ja müra. Noodi all ei mõtle ta lihtsalt noodinime, heliklassi, vaid terviklikku heli, mille üheks omaduseks on selgelt tajutatav kõrgus. Siia alla käib ka näiteks tuva laul või iseenesest inharmoonilise spektriga gongilööök, kus heli tämbriline aspekt on võibolla esikohal, kuid kõrgus siiski määratav. Sõlme all on Smalley mõelnud helikõrguste riba, kus on raske määrata üht konkreetset helikõrgust. Sõlm on tihti kokkusurutud, kompaktne, temas puudub enamasti sageduste harmooniline suhe. Sõlmena võiks vaadelda näiteks taldrikuheli või klaveri madalate nootide klastrit või mikropolüfooniilist liikumist mingis orkestrikohas. Sõlm on olemuselt lähemal mürale kui helile. Müra puhul on spektri sageduslik tihedus nii suur, et pole võimalik eristada ühtki domineerivat kõrgust või selget sagedusriba (nt tuul, meri, vihm, mitmesugused löökpillihelid jne). Piirid noodi, sõlme ja müra vahel pole selgelt eristatavad, nende vahel on võimalik sujuv üleminek, millega on seotud järk-järgult suurenev spektri tihedus. Et see oleks tajutatav, peab kuulaja loobuma ainult heli-

Smalley on püüdnud kirjeldada ja kategoriseerida erinevaid heli tekkimise, levimise ja arenemise viise ja leida neid iseloomustavaid üldarusaadavaid nimetusi.

Smalley eristab heli kolme põhilist spektrilist tüüpi: noot, sõlm (*node*) ja müra.

kõrguse jälgimisest ja kuulama tähelepanelikult, mis toimub spektri, tämbri sisemuses.

Morfoloogia all mõtleb Smalley heli kujunemist ajas – tekkimist, arenemist, hääbumist. Ta toetub loomulikule inimlikule kogemusele – tugevam energia põhjustab rikkamat spektrit. Seega ka heli dünaamiline profiil (*envelope*) liigendab spektrilist muutust ja tihti tajume dünaamilisi profile eelkõige spektrimuutustena, s.o registreerides alateadlikult tämbrimuutusi, eriti heli puhkemise järgus. Kui helialikad lähenevad, siis spektri intensiivsus suureneb ja suudame vastu võtta rohkem täpseid spektri detaile. Üksikasjadesse täpselt laskumata määratleb Smalley morfoloogilised arhetüübid: atakk-impulss (järsk heli puhkemine, kohene sumbumine), atakk-hääbumine (järsk puhkemine – lühike resonants – sumbumine), sidumine/jätkamine (sujuv puhkemine, püsiv heli, sujuv hääbumine, nagu *legato* pillimängus – tähtsam on heli stabiilne faas kui selle tekkimine või kustumine). Neile lisanduvad loomulike arhetüüpide pööratud vormid ja muud profiilid, paisutused jne, mida on võimalik tekitada tehnilikult.

Muusika arengu jälgimisel veelgi üldisemal tasemel kasutab Smalley mõisteid "liikumise ja kasvu protsessid". Samamoodi nagu liikumine ja kasv füüsilises maailmas on seotud mingite kontuuridega, on spektrimuutused jälgitavad teatud joontena sagedusruumis ja ajateljel. Seega on tähtis, millises ulatuses ja millise tihedusega on hõlmatud spektriline ruum. Erinevaid liikumise tüüpe on Smalley liigitanud suuna ja omaduste järgi: ühesuunalised liikumised (tõusev, tasapinnaline, laskuv), tagasi-pöörduvad (parabool, lainetus, võnge), tsüklilised/tsentrilised (rotatsioon, spiraal, tiirlemine (*spin*), pööris (*vortex*), peritsentriline liikumine, tsentrifugaalne liikumine), kahe- või mitmesuunalised liikumised [kuhjumine, hõrenemine, laienemine, kokkutõmbumine, koondumine, hajumine, eksogeensus (lähtub välisest mõjutajast), endogeensus (lähtub sisemisest mõjutajast)]. Neist viimane rühm on kohane eelkõige

Kuna elektroakustilises muusikas ning suure osas pigem kõlale orienteeritud nüüdismuusikas meetrumit ja rütmi tihti kas ei eksisteeri või see on teisejärgulise tähtsusega, siis on ka selle ajalisest struktuurivõrgustikust raske rääkida (võrreldes klassikalise muusikaga, mida saab jagada fraasideks, motiivideks jne, millel on suhteliselt selgelt määratav pikkus). Kuulamise juures võib samas täheldada struktuurseid funktsioone, mis on seotud ootustega, mida mingid muutused alateadlikult tekitavad. Näiteks võime küsida endalt, kuhu juhib meid kõlav heliline žest, kas tekstuuri käitub edasi sarnaselt senisega, kas muutuse toimumine on tõenäoline või mitte jne. Sarnaselt heliobjekti morfoloogiaga (puhkemine – kestus – hääbumine) on põhimõtteliselt sarnased funktsioonid rakendatavad ka suuremate ühikute ja tekstuuri muutuste juures ning neid võib täheldada nii noodi, žesti, tekstuuri kui ka kasvu- või liikumisprotsessi tasandil. Smalley määratleb kolm rühma struktuurimuutustega seotud funktsioone:

TEKKEFUNKTSIOONID: ilmumine/esilekerkimine, lahkumine kontekstist, anakuus (uue sündmuse ettevalmistus), atakk;

KESTVUSFUNKTSIOONID: üleminek, muundumine, pikendamine, säilitamine (*maintenance*), kehtestamine/kinnitamine (*statement*);

LÕPETUSFUNKTSIOONID: kohalejõudmine, haihtumine, sulgemine (*closure*), lahtilaskmine (*release*), lahendus, tasapinnalisus (*plane*). Silmas tuleb pidada, et kuulajal ei ole funktsioonide omistamine tavaliselt teadvustatud protsess. Tehtud otsused on pidevas muutumises ja ümberhindamises vastavalt konteksti muutustele, uuele informatsioonile ja kuulaja tähelepanekutele. Korruga on võimalik määratleda mitut, ka omavahel vastuolulisena tunduvat funktsiooni, ning nimetatud kolme funktsioonirühma üleminekute vahel ei ole selget ajalist piiri.

tekstuurimuutuste kirjeldamiseks ja nad on seotud pigem kasvu kui liikumise mõistega. Liikumiste juures on tähtis ka, millest see lähtub, milline on liikumise algimpulss – kas liikumisel on “ankur” või “seotus maa külge” (mingi kindel helikõrgus või sagedusala, millest liikumine selgelt lähtub). Selles valguses kirjeldab Smalley seitset tüüpi liikumist, mis on seotud eelkõige kujutletava vertikaalse mõõtmega: tõuge/tõmme, voolamine, tõus, heide/vise, triivimine, hõljumine, lendamine.

Smalley spektromorfoloogilisest teooriast oleks veel palju tähelepanekuid välja tuua, mida siinkohal maht ei võimalda. Paljud ära toodud mõisted võivad jääda ilma asjakohaste näideteta segaseks, kuid loodetavasti annavad nad siiski edasi üldise printsiibi ja aitavad kaasa, et kogu heliruumi teraselt kuulata ning märgata seda, mis muidu tähelepanu alt välja jääks.

Smalley teooria on mõeldud eelkõige lähenemaks elektroakustilisele muusikale, kuid seda saab rakendada ka suure osa instrumentaalse nüüdismuusika juures ning loodetavasti aitab leida ja jälgi- da isenesest küllalt lihtsaid protsesse, mida muusika sisaldab. Samuti võib sellest abi olla klassikalise muusika puhul. Mõistagi ei ole mõtet hakata analüüsima spektromorfoloogilise teooria abil näiteks Bach'i fuugasid, kuid sümfoonilise muusika puhul orkestri kuulamine teravikliku helina võib anda palju uusi tähelepanekuid ja pakkuda võimsama ning rikkalikuma elamuse. Samuti, kui vaadelda mistahes fraasi spektromorfoloogilise objektina, võib see aidata lükata kõrvale mure iga üksiku noodi pärast, haarata fraasi liikumist, arenemist ja sellega lahutamatu seotud kõiki tämbrilisi muutusi ning aidata edasi anda muusikalist mõtet.

Smalley kirjeldab seitset tüüpi liikumist: tõuge/tõmme, voolamine, tõus, heide/vise, triivimine, hõljumine, lendamine.

Kauge armastus

PILLE KANGUR

helilooja

*Pärnu Ooperi “Suveaaria”
17. juulil Pärnu Vanalinna õues.*

Muusika: Lock, Saariaho, Uduman, Sydorenko.

Esitajad: Kai Kallastu (sopran), Liis Kolle (lavastaja),

Liina Vedler (visuaal), Andrus Kallastu (elektroonika).

Esti on väike ja info liiguks tõenäoliselt ka ilma meedia vahenduse ja internetitagi. Ometi on see maa vahel liigagi suur, nõnda, et nii mõnigi ilus sündmus väljaspool pealinna jääb kaugeks ja kättesaamatuks. Tänavu suvel oli mul võimalus osa saada Pärnu Ooperi “Suveaaria” raames toimunud muusikaetendusest “Kauge armastus”. Esimesena sai näha õhtu nimilugu, **Kaija Saariaho** “Lonh” (“Kauge armastus”) sopranile ja elektroonikale, taustaks kunstnik **Liina Vedleri** videopilt. Teosesse on põimitud fragmente keskaegse trubaduuri **Jaufré Rudeli** oksitaanikeelsest luulest, mis kõneleb kaugest ja kättesaamatust armastusest. Igatsuse objekt on abstraktne ja saavutamatu, igatsuse ise aga isiklik ja füüsiline.

Vaatamata etenduse hilisele algusele oli esialgu liiga valge, see häiris video jälgmist ja teosesse süvenemist. Aja kulgedes hakkas mitmeplaaniliselt siiski tööle ning süm- bioos eemal, kaugel maja aknal laulva sopran **Kai Kallastu** värvikast häälest, elektroonilise muusika lummavast helimaastikust ja videopildist, milles toimus lakkamatu liikumine läbi karge maastiku kusagile kaugele, teadmatusse, mõjus äärmiselt suggestiivselt ja nauditavalt... Järgnes **Hans-Gunter Locki** teos “Lainetus”, mille aeglasel, unenäoliselt kulgevad sünged, valulised helivood olid intermetsooks **Sohran Udumani** teosele “Cassandra”.

Udumani sünged ja dramaatilise teose lavastuses oli laulja liikumisel põnevalt ära kasutatud nii maja, lava kui ka valguse mäng: värvide vaheldumine (valgest punaseks ja õõnsalt rohekassiniseks), mis sünkroonis teksti ja laulja liikumisega mõjus dramaatiliselt pingestatult. Teose vokaalpartii on tehniliselt nõudlik oma atonaalsuse kui ka suure ulatuse poolest. Seda elamuslikum oli Kai Kallastu tehniliselt laitmatu esitus ning oskus häälega tundlikult ja nüansirikkalt helisid koloreerida, sulandudes samas elektroonilisse helitausta. Udumani teos suubus peaaegu märkamatult Hans-Gunter Locki elektroonilisse helindisse “Kassandra kaja”, milles kõlas eelnenud lugu tagantjärele meenutavaid helivälju: brutaaalsed, ängistavad oiged, kriiksumised, kähinad, klirinaad.

Viimasena tuli ettekandele Ukraina helilooja **Lubawa Sydorenko** “Valge Ingel”. Teos on originaalne ja põnev süntees sonoristlikust elektroonika- ja filigraansest sopranipartiist. Elav sopranihääl on kui inglise kehastus, taevalik, kosmilise algega ning selle vastandiks eelsalvestatud hääl nagu tume jõud ja maa algne kehastus. Teose tekst võrdleb Valget Inglit kõige kaunimaga, purpurse roosi ja hommikuse niiske kastelõhnaga. Nii teose helifailis kui ka sopranipartiis oli ideelisi ja kõlalisi sarnasusi eelnenud Kaija Saariaho teosega. Siin võis tajuda kummastavat kaugelolemist, teispoolust, mis mõjus pisut pelutavaltki. Sellist tunnet sisendasid veelgi lavastuse komponendid: suur, avatud akendega maja, mille ühel ebareaalselt kaugel aknal Kai Kallastu laulmas kirkast vokaalpartiid. Avarust ja mõõtmatus tunnet sisendas veelgi mustav öötaevas ja helivoogudega kaasa liikuv värviline valgusmäng. Sellist erilist mõõtmatus tunnet, peenelt välja peetud lavalist vaatemängu ja kõrgetasemelist muusikalist esitust sooviks rohkemgi meie suvedesse.

Valikud Jüri Reinvere ooperis “Puhastus”

Jüri Reinvere “Puhastus”.
Esietendus 20. aprillil Soome Rahvusooperis. Dirigent: Paul Mägi; lavastaja: Tiina Puumalainen; lavakujundus: Teppo Järvinen; kostüümid: Marjaana Mutanen; valguskunstnik: Timo Alhanen; koreograaf: Osku Heiskanen.

Osades: Vana Aliide – Johanna Rusanen-Kartano, Heli Veskus; Noor Aliide – Helena Juntunen, Tove Åman; Hans – Tuomas Katajala, Andres Köster; Zara – Nina Keitel, Melis Jaatinen; Ingel – Hanna Rantala, Eeva-Maria Kopp; Martin – Jaakko Kortekangas, Arto Hosio; Pavel – Juha Riihimäki, Jyrki Anttila; Lavrenti – Koit Soasepp, Hannu Forsberg jt.

20. aprillil esietendus Soome Rahvusooperis Jüri Reinvere ooper “Puhastus”. Ooperi aluseks on soome-estli päritolu menikirjaniku Sofi Oksaneni samanimeline romaan. Teose tellis 2010. aastal Soome Rahvusooper ning Reinvere kirjutas ooperi kahe ja poole aastaga. “Puhastus” oli Soome Rahvusooperis väga menukas ja pälvis rohkelt kajastust Eesti ja Soome meediast *Financial Timesi* ja *Opernweltini*. Järgneva vestluse aluseks on 12. mail ja 25. mail Soome Rahvusooperis nähtud etendused.

IA REMMEL: “Puhastus” algab väga järs-

ku, kuulaja tõmmatakse kohe, peaaegu vägivaldselt sündmuste keerisesse. See ongi üks võimalikke viise ooperit alata kõrvuti variandiga, kus sõlmpunktideni jõutakse läbi aeglaselt kulgeva sissejuhatuse.

GERHARD LOCK: Olin eelnevalt veidi lugenud ooperi aluseks olevat Sofi Oksaneni romaani ja sellega seoses oli mul tekkinud loost oma ettekujutus. Ühest küljest on selline algus väga sobiv, sain kohe aru, mis toimub, kuid sellegipoolest oli ooperi algus omajagu kiire ja ootamatu. “Puhastusel” puudub avamäng ja puudub ka epi loog, ooperil pole vormilises mõttes eraldatud raamistust. Ilmselt soovis helilooja

asetada publikut kohe samasse üllatussituatsiooni, nagu kogeb peategelane vana Aliide, kes leiab oma maja lähedalt noore tütarlapse Zara. Helilooja on teose väga realistlikult üles ehitanud, loomata ooperile paljuski tüüpilist illusiooni. Ta on ka öelnud: “Ooper on parim võimalus [---] luua midagi, mida raamatud või näidendid saavad vaevu puudutada.” [---] “See loob midagi, mis on reaalsem kui reaalsus ja samal ajal ületab omaenda tõe piire.” (Jüri Reinvere. “Towards the purge”. “Puhdistus”. Soome Rahvusoperi buklett. Helsingi, 2012.)

I. R.: “Puhastuse” süžee on ju lausa erakordselt sobiv ooperiks. Ooperi üks kandev teema, kogu toimuva telg on Eesti ajalugu, küüditamine ja sellega kaasnenud valikud. See aeg oli ilma võimendamatagi hirmuäratav ja kui seda veel suurendada, mõjub see lausa hingerebestavalt. Teiseks teose kandvaks teljeks on suured tunded, armastus ja armukadedus. Ooperi õnnestumise aluseks on hea libreto. “Puhastusel” on väga hea, helilooja enda kirjutatud libreto. Tekst on vaheldumisi soome ja eesti keeles.

G. L.: Vaheldumisi soome ja eesti keele kasutamine on väga hea lahendus ja näitab lugupidamist mõlema kultuurikonkreeti vastu. Reinvere on ju väga võimas sõnade looja ja kasutanud oma tekste oma loomingus juba varemgi. Ooperi puhul on helilooja enda libreto ühest küljest risk, aga teisest küljest ka šanss ja autor on seda šanssi väga veenvalt kasutanud. Leian samuti, et libreto on väga hea. Miski ei tundu liiga pikk või veniv, pole midagi üleliigset. Ooperit on kerge jälgida ja kordagi ei kao ära pealiini punane joon, kuigi tegevuses on väga palju tasan-deid.

I. R.: Tegevuse areng on väga loogiline, hästi üles ehitatud, oskuslikult on komponeeritud loo sõlmpunktid. Ooperi esimeseks kulminatsiooniks on I vaatuse lõpp, kus Aliide on läinud punaste poole üle, la-seb oma õe Ingli koos tütreaga viia Sibe-risse ning laulab oma aaria, kus keskne sõ-num on: “Ma pole enam inimene.” Teiseks kõrgpunktiks on duett kättesaamatu arm-sama Hansuga ning Hansu surmastseen. Ooper kulmineerub ülivõimsalt Aliide lõ-puariaaga “Meil on aeg koju minna”, kus häviv kõik, põleb maja ja Aliide sureb.

Eriline sümboolne episood on ka teise vaatuse alguse niitude stseen, kärbeste õudusttekitava sumina ja Aliide hullumisega. Mulle avaldas sügavat muljet, et “Puhastus” on väga vokaalne ooper. Vokaalsus peaks ju põhimõtteliselt olema üks ooperi alusprintsipi, kuid nüüdisooperi puhul ei ole see nii lihtsalt saavutatav. Tänapäeva ooperi rütmikas kasutatakse sageli kiireid muutlikke vältusi, mistõttu on vokaalpartiid sageli nagu instrumentaalpartiid. “Puhastuses” on palju laululisi osi, pikki noote, millest meloodilisus ju moodustub. “Puhastuse” vokaalsus on klassikalises mõttes kaunis, samas originaalne, nüüdis-aegne ning psühholoogiliselt seotud tege-laste emotsionaalse seisundiga.

Minu meelest oli nii vokaalselt kui ka lavastuslikult väga huvitav ka koori kasuta-mine. Vokaalselt muutus koor ajuti nagu orkestri lisainstrumentiks, näiteks teise vaatuse alguse niitude stseenis, ning lavas-tuslikult oli kord pulmakülaste, vene sõ-durite, küüditatavate või metsavendade rol-lis.

G. L.: Kogu ooper on üles ehitatud peate-gelasele Aliidele. See on väga võimas roll, vokaalselt lauljale väga suur väljakutse. Ega helilooja ei ole asjata jaganud seda ka-he esitaja vahel, nooreks ja vanaks Alii-deks. Orkester on pigem laval toimuvat toetav, atmosfääri loov. Vokaalpartii on suuresti osa orkestripartituurist, mitte ei kulge selle kohal soleerivalt.

I. R.: Mis teose suurtesse aariatessesse puu-tub, siis ma vaidleksin pisut vastu, siin siiski vokaalpartii tõusis orkestri kohale, need olid täisverelised soolod. Aliide on tõesti võimas tegelaskuju, ühest küljest vä-ga eluline, teisalt sümboolne, kelles kehas-tub üldse eestlaseks olemise traagika kogu meie saatuse vastuolulisuses ja kannatus-tes. Kulminatsioonides on “Puhastuse” orkest-rikasutuses midagi wagnerlikku, orkester kasvas hetkiti väga sümfooniliseks. Sealsamas oli orkester tõepoolest napp ja atmosfääri loov, luues mestreid *tremolo*de, ornamentaalsuse, pingelist meeleolu tekita-vate oreelpunktidega, mis vaheldusid lopsa-kate sümfooniliste löikudega.

Kõik ooperi komponendid – solistid, orkester, koor, lavapilt, kostüümid on lavas-tuses harmoonilises kooskõlas. Lavastaja Tiina Puumalainen ei eksperimenteerinud,

”Väidan, et mineviku võib jätta seljataha alles siis, kui sellega on silmast silma kohtunud.”

JÜRI REINVERE

ei üritanud šokeerida vägivaldavaliku ku-jutamisega, seda näidati kaudselt, nii et õu-dus jäi alles ja mõjus sel kombel hoopis tu-gevamalt.

G. L.: Lavastus üldse toetas väga tugevalt teose sisu, et vaataja saaks aru, mis toi-mub. Ooperite lavale toomisel on tihti probleemiks, et informatsiooni tuleb väga palju, teksti on raske jälgida ja sageli vaa-taja ei suuda kõike haarata, aga lavastus ei tööta kaasa suurema selguse huvides, vaid ajab oma rida või rõhutab teisi aspekte, mis ajavad vaataja pigem veel rohkem se-gadusse.

Lavapilt oli suhteliselt minimalistlik, aga väheseid vahendeid oli väga oskuslikult kasutatud. Peakujundiks oli maja karkass, mida keerates sai stseene muuta. Vastavalt vajadusele oli maja võimalik muuta kahe-poolseks või võtta klaaspurkidega täidetud riiulitaolisi seinu lahti, nii et need muutusid omaette kujundiks.

Samuti oli muljetavaldav kahetasandili-se lava kasutus, mille puhul ülestõstetud maja alla ilmusid NKVD katakombe kaju-tavad pudeneva krohviga sambad, kus naisi julmalt ja vägivaldselt koheldi. Need olid psühholoogiliselt ühed ooperi realistlikult ängistavamad stseenid.

Tähelepanuväärne on see, kuidas “Puhastuses” on kasutatud erinevaid ajata-sandeid ja geograafilisi paiku: Eesti aastatel 1992, 1939, 1948 ja 1952 ning Vladivostok 1980. aastal. Erinevate aegade paralleelset ilmumist kasutatakse ka romaanides, kuigi olen sel puhul sageli skeptiline. Romaanis on seda raskem teha, aega ei saa paralleel-selt juhtida, aga ooperis on see võimalik. Seetõttu ongi ooper selle võtte jaoks veen-vam kui romaan. Tiina Puumalaineni la-vastus töötas selle ideega väga sobivalt kaa-sa ja teatud hetkedel võimendas erinevaid tasandeid. Vapustav oli hetk enne II vaatu-se lõppu, kus Aliide meenutab kõike olnut ning kiirendatult mängitakse läbi kogu eel-nenud tegevustik, mis loob ooperile sise-mise raamistuse ja meenutab muusikalises kontekstis repriisivormi.

” **“Puhastuse” tege-
lasteks on inimesed
erandlikus olukorras.**

**Nad peavad tegema valiku, tead-
mata, mida tulevik toob. Kõik
need valikud on kas rasked või
ohtlikud. Süžee on halastama-
tu, paljastab inimese nõrkuse
ja väikluse. Kuid teisest küljest
saab väga selgelt mõistetavaks,
kui raske on õige valik.”**

TIINA PUUMALAINEN

I. R.: Ka ooperi esitus oli nauditav. Väga hea oli orkester dirigent Paul Mägiga, hämmastavalt täpne, paindlik, nüansirohke, suurepärasest koostööst laval toimuvaga. Mõlemad Aliide rollid on vokaalselt erakordselt rasked, vajavad võimsat ja vastupidavat häält nagu Wagneri lauljatel. Noort Aliidet esitanud Helena Juntunenil jätkus jõudu lõpuni, minu nähtud etenduses vana Aliide rollis olnud Heli Veskus tegi väga mõjuva rolli (ka näitlejameisterlikkuse mõttes), kuid suures lõpuaarias ta hääl väsis pisut. Natuke pealiskaudsena tundus Zara rolli esitaja Nina Keitel.

G. L.: Olen täiesti nõus, mis puudutab orkestrit ja dirigenti. Etenduses, mida mina nägin, olid mõlemad Aliide esitajad, Helena Juntunen (noor Aliide) ja Johanna Rusanen-Kartano (vana Aliide), nii vokaalselt kui ka näitlemiselt suurepärased ja Rusanen-Kartano suutis mõlemal tasandil oma partii jõuliselt lõpuni välja kanda. Meelde jäi ka Hansu rollis armastuse, valu ja lootusetuse atmosfääri veenvalt edastanud Tuomas Katajala.

I. R.: Ooperi aine on ülimalt pingeline, traagiline, kire- ja armukadedusdraama. Aliide ja Hansu duett Hansu suremisstseenis oli nagu Tristani ja Isolde surmaihalus. Aga siiski on see konkreetset seotud Eesti ajalooga. Soomlastele on selline ajalooline situatsioon ilmselt küllaltki lähedane, aga kui arusaadav võib see lugu olla Euroopas? Kas ooperi põhjalikuks mõistmiseks oleks vaja teada Eesti ajalugu või on siin sisalduv inimsuhete tragöödia üldinimlikult mõistetav igal maal?

G. L.: Ma kardan, et Lääne-Euroopas on see ajalooline situatsioon suhteliselt arusaamatu ja nii võib üks selle loo telgedest jääda mõistetamatuks. Võimalik, et seda seostatakse muude lugude või standardku-

jutelmadega sotsialismist, mis omakorda võivad olla valed. Ehkki – Sofi Oksaneni näidend ja romaan on ka läänes olnud väga edukad.

I. R.: Ilmselt siis ikkagi isikudraama kõnetab igasuguse taustaga publikut...

G. L.: Inimlikud probleemid on kahtlemata universaalsed, samuti piirsituatsioonid, kus peab langetama määrava tähtsusega otsuseid. Me ei tea, mida me ise sellises olukorras teeksime. Elu ei ole mustvalge ja tegusid ei saa ette näha.

Nii ei ole ka ooperi tegelased mustvalged. Aliide on teinud väga radikaalseid otsuseid, mille tagajärg oli negatiivne, aga tema käitumist ei saa hinnata pealispindse loogika järgi. Tema eelnenud tegusid vaadates oleks ta võinud ju Zara jälitajatele kätte anda, kuid siin käitus ta ootamatult hoopis teisiti. Aliide on üldse väga keeruline, mitmeplaaniline tegelane ja seetõttu ka väga eluline.

Kahjuks oli mul võimalus “Puhastust” vaid üks kord näha. Ooper on nii kompleksne, erinevaid kunste ühendav teos, selles on väga palju liine, mida on vaja jälgida. Meenub, kui käisin Dresdenis esmakordselt vaatamas Penderecki “*Louduni kuradeid*”, see teos oli tõesti nii keerukas, et elementaarsemakski mõistmiseks oli hädavajalik seda vähemalt teist korda näha, et hiljem sellest adekvaatselt kirjutada. Mari Vihmandi “*Armastuse valem*” õnnestus mul seevastu kolm korda näha ja minu sooviks on, et “*Puhastust*” samuti korrataks, loodetavasti ka Eestis. Reinvere ooper on aga väga selgelt üles ehitatud ja seetõttu suudab esmavaatamisel haarata palju rohkem. Oli väga hea, et ma üldjoontes juba sisu teadsin. Ooperisse peakski minema teatud ettevalmistusega. Varasemate ajastute ooperite puhul oli see iseenesestmõistetav ja publiku süžeeteadlikkusega arvestati.

I. R.: Kuhu Reinvere loomingus paigutub “*Puhastus*” stiililiselt? Reinvere on ju helilooja, kelle looming on aja jooksul läbi teinud küllaltki suuri stiililisi muutusi. Varane uusheakõlalise periood, siis pööre orkestriteosega “*Liivale kirjutatud*”, elektroonilise muusika ajajärk, tegelemine erinevate multimeedia vahenditega. Tegelikult pole “*Puhastus*” ju Reinvere esimene ooper, esimene selles žanris oli radiofooniline ooper “*Vastaskallas*” (2001–2004). Vastandina “*Puhastusele*”, kus, mulle tundub, autor püüab selguse ja läbipaistvuse poole, on “*Vastaskallas*” väga keeruline, detailideks pihustatud, tihe ja mitmekihi-

” **Oma esimest ooperit
kirjutades on helilooja
Jüri Reinvere teinud
mitmeid virtuooseid valikuid.**

**Sofi Oksaneni 2008. aastal
ilmunud romaan sisaldab kõiki
suure lava elemente: armas-
tust, armukadedust, vägivalda,
meenutusi ja kahetsust. [---]
Menukat romaani ooperilavale
tuuakse riskantne ja nii mõnelgi
heliloojal on tulnud tunnista-
da ebaõnnestumist. Õnneks ei
püüa Reinvere valada romaani
muusikasse. Tema “*Puhastus*”
on rohkem Oksaneni loo muu-
sikaline peegeldus, mille ta
on täiesti rekonstrueerinud ja
loonud rea hingepihtimusi.**

**“*Puhastus*” on vormilt ja üles-
ehituselt varjamatult tra-
ditsioone järgiv, sisaldades
aariaid, ansambleid, koori ja
suurt 20. sajandi laadis süm-
fooniaorkestrit. Reinvere laseb
keelpillidel mängida kiireid
rütme ja löökpillidel müriseda,
luues hirmu ja ohu atmosfääri.
Selle kohal hõljuvad vokaallii-
nid, jutustades armastusest või
igatsusest. Kuid kunagi ei lange
ta literalismi. Stseenis, kus val-
vurid viivad naised välja, tekib
järsk vaakum, keelpillid hõlju-
vad nagu pöörivas transis. Sel
hetkel, näidates meile teadvust,
mis lülitub vastukaaluks bru-
taalsusele enesekaitseks välja,
kõneleb Reinvere meile palju,
palju rohkem, kui ükski vägival-
da kujutav orkestratsioon seda
suudaks.**

FINANCIAL TIMES

line teos, mida on raske ja pingutust nõudev kuulata.

G. L.: Arvan, et “*Puhastus*” avab Reinvere loomingus taas uue lehekülje. Kui helilooja otsustab kirjutada ooperi, siis on tal ühest küljest palju vabadust – lava-

Aliide ja Hans. Osades Helena Juntunen ja Tuomas Katajala.
FOTOD SOOME RAHVUSOOPER / STEFAN BREMER

le saab tuua mida iganes. Aga samas on helilooja ka väga seotud ooperi traditsioonidega ja seal on laiemas mõttes kaks valikut: kas ta järgib traditsioone või loob traditsioonidele vastanduvaid lahendusi. “Puhastus” jätkab traditsioone ja samas on see tõeliselt originaalne ooper. Sellisel

viisil teost luua on meie ajal palju suurem risk, kui luua midagi väga abstraktset või kõlaliselt atonaalset ja äärmuslikku. “Vastaskaldas” Reinvere kahtlemata eksperimenteeris palju. “Puhastusega” läheb ta edasi, see on uus aste tema loomingus. Teda võib nüüdsest ilma kahtluseta eesti

” Jüri Reinvere libreto rõhutab Oksaneni proosateksti lüüri- lis-poeetilist stiili. Nii nihkub fookus tegelaste sisemisele lõhestatusele ja ei teki ohtu, et tulemuseks on vaid lihtsa- koeline taasjutustus. Muusika on pingeline, emotsionaalne, helilooja ei pelga suurejoonelist ja laia orkestrikõla. Isegi sünd- muste brutaalsed momendid muutuvad seeläbi haaravalt kujundlikeks. Sinna vahele ilmuvad kantileensed, imeliselt aariataolised struktuurid ja vo- kaalliinid, tonaalse keskuseta, modernse hõnguga, kuid mitte kunagi abstraktsed või suvali- sed.

OPERNWELT

ja isegi maailma ooperi meisterhelilooja- te hulka arvata.

I. R.: Võib öelda, et “Vastaskaldas” elas Reinvere läbi kõige äärmuslikuma eksperi- mentaalsuse ja koges, mida see kaasa toob. Selles mõttes on ta proovinud mitmeid teid.

“Puhastuse” meediakajastustes on tõm- matud paralleele Wagneri, Bergi, Richard Straussiga. On mainitud ka soome eepilist ooperit, Sallineni. Seoste tekkimine on loo- mulik, sest midagi ei looda ju tühjale koha- le, iga suur teos on mingite põhimõtete jätk- kumine uuel ajastul, uuel tasemel ja uue es- teetikaga.

G. L.: Ma olen täiesti nõus Wagneri ja Straussi võrdlusega. Loomulikult on kõigil loovisikutel eeskujud ja heliloojad kasuta- vad vahendeid, mida on ka varem toimiva- tena rakendatud. Aga seda mitte selleks, et järele aimata. Tänapäeval ei ole võimalik loota, et meile pakutakse midagi ennekuul- matut, mida pole kunagi varem tehtud. Kõike on justkui juba kogetud, kõigega on eksperimenteeritud, kui mitte varem, siis hiljemalt 1950.–60ndatel aastatel. Võib-olla praegu ei ole radikaalsete stiilipöörete aeg. Praegu oleme jätkuvalt sünteesi ajastus, he- liloojad sünteesivad eelnevaid stiile ja ei pelga õnneks ka heakõlalisust. Selline on ka Jüri Reinvere lähenemine.

Tänavusel **Suure-Jaani muusikafestivalil** esinesid **Vox Clamantis, Hortus Musicus, Tõnis Mägi ja Orthodox Singers**; kõlasid Bachi instrumentaalkontserdid kammerorkestri ja solistide **Peep Lassmanni, Olev Ainomäe, Mari-Liis Uiibo ja Andres Mustoneni** esituses, toimus Päikesetõusukontsert Hüpasaare soosaarel. Heliloojatele Kappidele pühendatud kontserdil esinesid ERSO ja RAM Anu Tali juhatusel. Fotol: **Anu Tali** juhatamas **ERSO**t sümfooniakontserdil Suure-Jaani gümnaasiumi aulas.

Suure-Jaani muusikafestivali raames toimus ka Mart Saare nimeline noorte lauljate konkurs. Žürii: Heli Veskus, Tiina Mattisen ja Martti Raide andis II preemia **Ott Indermittele** ja III preemia **Marlëna Dombrovskale**.

Fotol: Mart Saare nimelise noorte lauljate konkursi II preemiat **Ott Indermittet** õnnitleb žürii liige **Martti Raide**.

FOTOD LEILI KUUSK

Rapla kirikumuusika festivalil esinesid **Siiri Sisask, Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Heinavanker**, organist **Ville Urponen** ning galakontserdil **Helena Lokuta** ja **festivali kammerorkester**. Tähistati Evald Saagi 100. sünniaastapäeva ja toimus noorte muusikute suvekool. Fotol naudivad kuulajad **Siiri Sisaski** kontserti Rapla kirikus.

FOTOD RAUNO VAHTRE

Fingerstyle-kitarrist
Don Ross Kanadast.
FOTO INTERNETIST

Tallinna kitarrifestival 2012 kompas stiilipiire

AET MIKLI
kitarrist

Tänavune, arvult seitsmes festival oli eelmistest erinev vähemalt kolmel põhjusel. Kui varasemaid festivale on ilmestanud kitarril ajaloolised ja tänapäevased sugulased (lauto, *charango*), siis seekord kujunes vaheldusrikkus n-ö instrumendisiseselt ja stiiliüleselt. Oli klassikat ja džässi, tangot, improvisatsiooni, *choro*-muusikat, Brasiilia seitsmekeelset kitarril, ajaloolist flamenko- ja eesti uut muusikat, põnevaid kammer- ja sooloesinemisi. Teiseks oli festival üsna vokaalirikas. Lisaks džässilikule skättimisele esitas nii mõnigi artist instrumentaalpalade vahele soololaule kitarril saatel. Midagi sellist pole ma kitarrikonserditel veel näinud ja see mõjus üllatavalt hästi. Kolmandaks oli kuulda nii vähe klassikalist muusikat, et tundsin sellest lausa puudust.

Võimendamist või heliefekte vajavad kontserdid toimusid Kumu auditooriumis (Ross, Costa, Marques/Loei ja Herero/Mellado) ja Mustpeade majas, kus helivõimendus jäi saali akustika kanda (Perera, Alvarez, Peterson/Punder). Nagu öeldud, oli klassikaline kitarr seekord vähemuses. Seepärast mõjus ainuke tava-mõistes klassikalise kitarril soolokontsert, **Cecilio Perera** Mehhikost eriti mahlakalt. Kuna tegemist oli valdavalt nüüdismuusikaga (Brouwer, Ginastera, Ponce), ei saa õigupoolest sedagi etteastet kõige traditsioonilisemaks pidada. Oli ka näpuotsaga vanamuusikat, kuid hoolimata sellest, mis ajastu muusika parajasti kõlas, oli kõlamaailm

lausa teraapiliselt kaunis ning esitaja ei teinud dünaamilistes nüanssides ühtegi järeleandmist. Teisel "päris" klassikalise kitarril kontserdil esitati üksainus teos, Urmas Sisaski "Uus sodiaak", mille kandsid ette **Tiit Peterson** (kitarr) ja **Neeme Punder** (flööt). Tsükkel on 13-osaline ja koos vahe-tekstidega umbes 60 minutit pikk, loodud juba kümmekond aastat tagasi. Teost on teenimatult vähe tervenisti ette kantud ja nii oligi tegemist Tallinna esiettekanedega. Sisasklikult kaunid viisikäänud ja leidlikud eriefektid tõid teadmise, et eesti muusikas on üks tõeliselt väärtuslik kammerteos.

Klassikalisel kuuekeelsel kitarril mängis ka tangokitarrist **Mirta Alvarez** Argen-

tinast. Koolitatud kitarrimängija ja lauljana näitas ta kõiki omandatud oskusi. Kõlas vaid tantsumuusika – peamiselt tangod, sekka mõni valss ja milonga. Kontsert oli omanäoline ja kaunis. Vokaalirohke oli ka sõrmitsemisstiili (*fingerstyle*) tähe kanadalase **Don Rossi** ülesastumine Kumu auditooriumis, tulvil meisterlikku mängu, vaimukaid heliefekte, veel vaimukamaid vahe-replike ja väga suurtes kogustes head tuju. Helges meeleolus jätkas järgmisel öhtul samas kohas Brasiilia muusikageeniuseks tituleeritud **Yamandu Costa**. Džässmuusiku tiitlit kandev, kuid ka *choro*-kitarristiks tituleeritud artist on oma esinemises looduspäpelselult vahetu ning pälvis publikult festivali suurimad ovatsioonid. Flamenko-kontsert Kumus oli seevastu valdavalt traagilise alatooniga. **Oscar Herrero** (kitarr) ja **Natalia Mellado** (laul) on pärit Hispaaniast, flamenko kodumaalt. Duo andis ülevaate flamenkomuusika ajaloost, nende etteaste oli erakordselt sügav ja hinge minev.

16. juunil lõpetas nädalase kitarripeo duo **Daniel Marques** (kitarr) - **Tiago Loei** (löökpillid). Nagu ka Yamandu Costa, mängib Marques Brasiilia seitsmekeelsel kitarril, mille juured, nagu kontserdil selgus, ulatuvad Venemaale. Nagu Costa, on ka Marques pärjatud kodu- ja tuntud välismaal ning mõlemad artistid viljelevad sarnast muusikastiili. Sellest hoolimata olid kaks kontserti üsna erilmelised. Festivali finaali kujunes aga erilisteks sündmuseks. Ei teagi, kas seda põhjustas positiivses mõttes pisut harjumatu koosseis, haruldaste löökpillide rohkus või duo erakordne omavahe-line sünergia. Ilmselt ikka kõik kokku.

Kokku võttes ei saa tänavust festivali kuidagi pidada klassikalise kitarril festivaliks, küll aga näitasid seitse kontserti kitarril mitmekesiseid võimalusi eri stiilide tõlgendamisel.

Peaegu kõik esinejad konfereerisid oma kontserte erakordselt elegantselt ja sõnaosavalt, tekitades saali sooja ja koduse atmosfääri. Kuigi festival oli senistest pikim, oleksin hea meelega veelgi kitarril laialdaste kasutusvõimalustega tutvust teinud.

Sümpaatne ja ilmselt populaarsust koguv festivalilisa oli kolmepäevane minisari "**Noored talendid**" Lauluväljaku klaassaa-lis, kus esinesid kitarrilõpilased kõikjal üle Eesti. Nii oli seegi kord näha-kuulda vah-vaid soliste ja põnevaid kammerkoosseise. Viimasel kontserdil sai aga kuulda suurt **kitarriorkestrit** solistide ja dirigendiga. Talendikontsertidest on loodetavasti kujunemas traditsiooniline õppeaasta tähtsünd-mus parimate õpitud palade paraadi näol.

Läänerindel muutusteta

EVA LEPIK
semiootik

XIX Haapsalu vanamuusika festival algas traditsiooniliselt **Studio Vocale** ja **Tallinna Barokkorkestri** kontserdiga **Toomas Siitani** juhatusel. Üle mitme aasta olid taas kavas Bachi kantaadid. Studio Vocale astus seekord üles kaheksa lauljaga, kaks iga häälerühma kohta – seega lähemale Bachi enese käsutuses olnud väikesele lauljate koosseisule. Koosseisu väiksus ei ütle muidugi midagi selle võimekuse kohta – sest kas pole näiteks **Teele Jõks** ja **Iris Oja** unelmate aldirühm? Kontserdi avas võimas jõulukantaat “Unser Mund sei voll Lachens” (BWV 110), mille kõrgpunktiks kujunes külalissolistide **Anna Dennise** ja **Simon Walli** duett “Ehre sei Gott in der Höhe” – rõõmukuulutus kõlas Inglise soprani ja tenori esituses nii, nagu oleks taevas tõe sti maa peale jõudnud. Järgnes “Brich dem Hungrigen dein Brot” (BWV 39), mille prohvet Jesaja tekstil põhinev avakoor pakkus võimaluse nautida Bachi komplitseeritud kompositsioonitehnikat ning retsiitatiivides kasutatud kujundid laenudest ja intrisidest tekitasid argielust väevatud meele jaoks üsna ootamatuid mõtteresnantse. Kontserdi teises pooles esitatud kantaadist “Christus, der ist mein Leben” (BWV 95) tõusis enim esile Simon Walli virtuosne tõlgendus aariast “Ach, schlage doch bald” keelpillide tiksuva *pizzicato* saatel. Viimasena esitati majesteetlik “Christen, ätset diesen Tag” (BWV 63), mille avaja lõpukoor koos trompetite ja timpanitega toomkiriku akustika taas proovile panid. Imekaunilt kõlas aaria “Gott, du hast es wohl gefügt” Anna Dennise ja **Uku Jolleri**

esituses, millele lisandus sulnis oboepartii (mängis suurepärane **Susanne Regel**).

Neljapäevaõhtune kontsert toimus väikeses ja hubases Jaani kirikus. Kuulajad said osa Soome gambamängija **Markus Kuikka** kontserdist. Kõlas 17. sajandi alguse Inglise helilooja, John Dowlandi veidi vanema kaasaegse William Corkine'i muusika lüüra-gambale, põnevale resonantskeeltega instrumendile, mis oligi kasutusel ainult sellel sajandil. Tantsuvormis palad vaheldusid lüüriliste lauluviisidega. Markus Kuikkas on õpetlase pühendumus kokku saanud rockistaari karismaga ning selline sümbioos ei jätnud vist küll kedagi külmaks.

Eric Ericsoni kammerkoori esinemine oli kindlasti üks selle suve muusikalisi kõrgpunkte terves Eestis. Niisugust kõlakvaliteeti, täpsust ja puhtust, nagu reedeõhtuse kontserdi publik nautida sai, võib heal juhul loota studiosalvestiselt. Dirigent **Fredrik Malmberg** on tuntud oma huvi poolest erinevate ajastute ja muusikastiilide vastu, nii pakuti ka Haapsalus värvikat kava, mis ühendas väga erinevaid laade. Kava sümmeetriline ülesehitus lõi ülimalt köitva terviku. Kontserti raamistasid Bachi kaks suurt motetti, “Komm, Jesu, komm” (BWV 229) ja “Jesu, meine Freude” (BWV 227) – viimati nimetatul puhul oli see kindlasti parim esitus, mida siinkirjutajal on õnnestunud kuulda. Bachi kõrvale oli asetatud “Rootsi Bach” ehk 20. sajandi Rootsi helilooja Sven-Erik Bäck, kelle põnevas polüfoonilises helikeeles vaimulikud kompositsioonid astusid Bachi teostega dialoogi. Kava südamikku moodustasid

Hispaania 16. sajandi helilooja Francisco Guerrero “Ave Maria”, “Pater Noster” ja “Duo Seraphim”. Guerrero oli oma eluajal ja paaril järgmiselgi sajandil Hispaania ja hispaaniakeelse Ameerika katedraalide lemmikhelilooja. Oli ka põhjust, nagu võib kinnitada igaüks, kes sel õhtul Haapsalu toomkirikus kõlanud muusikat kuulis. Eriti mõjuv oli “Pater Noster” oma kirkastunud rahuga. Publik ei tahtnud võrratut koori kuidagi minema lubada, lisapaladena kõlasid “Mu süda, ärka üles” ja üks lihtne Rootsi koraal.

Siinkirjutaja jaoks jäi festivali viimaseks Jaani kirikus toimunud öökonsert, kus **Cantores Vagantes** koosseisus **Reet Sukk**, **Egmont Välja** ja **Reinut Tepp** mängis ajastu pillidel Põhja-Euroopa heliloojate rokokoomuusikat. Kõlasid “Rootsi Händeliks” hüütud Johan Helmich Romani, Taani õukonnamuusikute Hans Heinrich Zielche ja Johann Adolph Scheibe ning Johann Sebastian Bachi viimase õpilase, Riias tegutsenud Johann Gottfried Mütsheli kammerteosed – tehniliselt nõudlik muusika, mille puhul põhiraskus seisneb siiski retoorilise sisu edasiandmises. Cantores Vagantes saab toime mõlemaga, nende musitseerimine oli elav ja vaimukas vestlus.

Ehkki mul jäid kuulmata ansambel Pentagonale ja festivali lõpetanud Händeliga, võin pärast kümnet järjestikust aastat Haapsalu vanamuusika festivali külastamist nentida, et läänerindel muutusteta – pakutava tase on ühtlaselt kõrge ja iga kord on programmis mõni selline kontsert, mis ei ole lihtsalt ilus, tore või huvitav, vaid jääb aastateks hinge helisema.

“Hiiu folk” oli taas väga menukas, esinejate hulgas **Tõnis Mägi** ja **Kärt Johanson**, **Metsatõll**, **Lauri Saatpalu**, **Peeter Rebane**, **Oort**, **Robirohi**, **Svjata Vatra**, **Heinavanker**, **Henri Laks** jt. Festivali osaks olid ka loodusmatk ja meisterdamistöökoda. Pildil: **Metsatõll** Kassaris esinemas.

FOTO URMAS LAURI

Muhu tulevikumuusika festival “**Juu jääb**” tõi seekord saarele **Daniel “Pipi” Piazzolla** Argentinast ja nigeerlasest laulja **Ola Onabule**, lisaks esinesid omamaised muusikud, festivali peakorraldaja **Villu Veski**, **Hedvig Hanson**, **Andre Maaker**, **Peedu Kass** jt. Festivali külastas ka president **Toomas Hendrik Ilves**. Pildil **Ola Onabule**.

FOTO IRINA MÄGI

Juulis toimusid taas **Lihula muusikapäevad**, kus sai kuulda Järvi perekonna muusikuid, tšellist **Teet Järvit** koos noorema põlvkonna **Marius**, **Mihkel**, **Miina**, **Madis** ja **Martin Järviga** ning teiste noorte muusikutega. Fotol: **Järvid** pärast meeoleukat kontserti Lihula mõisa saalis.

FOTO LIHULA MUUSIKAPÄEVAD

Suvised festivalid Tartu Jaani kirikus

VIRGE JOAMETS

Eesti heliloojate festival

Eesti heliloojate festival on siinses kontekstis kui visa, ilmast ja oludest hoolimata läbi asfaldi valguse poole püüdlev võilill. Aastaid **Monika Mattieseni** entusiasmil ja kunstilisel juhtimisel kulgenud üritusega liitus möödunud aastal uue peakorraldajana **Juhani Jaeger**. Tänavuseks aastaks oli hoolega mõttetööd tehtud ja mitme asjaga oli tabatud kümnesse. Siinne ülevaade festivalist on valikuline.

Põhiküsimus, kuidas tuua publik Tartus eesti nüüdismuusika kontserdile, sai, usun, vastuse – tuleb leida ja püüene valgusvihku seada atraktiivsed, loominguliselt küpsed persoonid. Festivali seekordne nimihelellooja **Erkki-Sven Tüür** osutus õnnestunud valikuks ning avakontserdile, kus esines **Tallinna Kammerorkester**, kogunes sümpaatne hulk kuulajaid. **Lauri Sirp**, kelle põhitegevus Vanemuises on seotud hoopis muud laadi muusikaga, üllatas oma paindliku ja tundliku tööga keerukate partituuri-de ettekandmisel. **Helena Tulve** “Hõbevalge” oli haruldaselt selge, kristalselt kriipiva kõlaga teos, viiulisolistile **Mari Pollile** olid kõrgregister ja kõlasära kerge nagu lapsemäng. **Siimeri** “Aste-astmelt” ning **Kaumanni** “Lamento” olid festivali esiettekandeist traditsioonilisimad, liigagi. Tüüri “Viled ja sosinad Uluru kaljul” (traversflöötide versioon solistilt Monika Mattiesenilt) oli fantaasiarikas, Tüüri loomest tuntud ja “töökindlaid” võtteid mitte ülekasutav, sügestiivselt esitatud lugu. (Kõik seekordsed kontserdid torkasid silma terviklikkusega – põhjalikult läbi mõeldud kava ning paraja, kuulaja istmikunärve mitte proovile paneva pikkusega.) Kontserdile järgnenud “Ööülikooli” salvestuses usutles Tüüri

Joonas Hellerma, kõige tõsisemaid teemasid vaagides. Päevases õpitoas valgustas Tüür oma Sümfooni nr 7.

Iseenesest hea idee oli panna hilisõhtule ansambli **Vind project 2** kontsert (**Meelis Vind** klarnetitel, **Liis Viira** harfil, **Arno Kalbus** tablal ja **Peeter Salmela** sitaril). Idamaiste ja jazzilike sugemetega kergem helilooime oleks võinud siinset laiemat kuulajat huvitada. Kahjuks ei leitud potentsiaalset publikut üles. Pärnu nüüdismuusika-koosulus **Repoo Ensemble** mängis kevadel EMP raames kõlanud kava ja seda on siin väljaandes arvustanud Gerhard Lock. Tooksin välja eredaima mulje, Mattieseni “Mis-en-scène” kahele flöödile ja elektroonikale *ad libitum*, esitajateks autor ja **Leonora Palu**. Muusika, kui sellele on antud väikese etenduse vorm, “töötab” enamasti alati, sest lisab nüüdismuusikale, kus mängijal peaaegu alati nina noodis, värsked toone ning vabadust. Lugu oli mitme-

Tartu suviseks meeliskontserdipaigaks on kujunenud Jaani kirik. 2000ndate alguses restaureeritud ja ta-sapisi, juba taastamisjärgus kasutusele tulnud, tundub see olevat õdus ja siinse publiku tarvis mahult üsna paras koht. Algusest peale on seal toimunud juunikuine, tänavu 11-aastaseks saanud **Eesti heliloojate festival**. Viendat juulit sekundeerib sellele “**Klaaspärlimäng**”. Tänavu lisandus kord nädalas toimuv, kergemat muusikat pakkuv “**Tornimuusika**”.

Leonora Palu ja Monika Mattiesen Eesti heliloojate festivali reklaamiva “niidirulliga” Tartu linnaruumis.
FOTO JUHANI JAEGER

Eesti heliloojate festival torkas seekord silma sellega, et oli pisiasjadeni läbi mõeldud.

kesise sündmustikuga ja hästi jälgitav, esitus võluvalt dialoogiline.

Kuulajarohkelt ja soojalt kulges ka lõppkontsert "Ööülikooli unenägu", kus **Küberstuudioga** koos oli laval kohalik poeet **Indrek Hirv** – veel üks õnnestunud leitud külaline –, tagasihoidlikul moel teoste vahele oma loomet poetades. Väga head olid kaks esiettekandele tulnud lugu. Mattieseni "Fluid" oli põneva koosseisuga (ainuüksi kolm klahvpilli – **Küllli Kudu** ja **Karoly Kivit** akordionidel ning **Elke Unt** orelil – pluss autor ja Leonora Palu flöötidel, **Ursula Chillaud** saksofonidel ning **Brita Reinmann** löökpillidel), kummaliste kõladega unenäolise meeleoluga teos. **Märt-Matis Lille** "Out of Cage" (esitajad lisaks Monika Mattiesenile ja Ursula Chillaud'le **Martti Raide** klaveril, **Ida Teppo** viiulil, **Johannes Teppo** tšellol) tekitas visiooni läikivast objektist, mis, kui seda valguse käes vaikselt pöörata, omandab järjest uusi värve. Jaani kiriku akustika, kuhu see teos sobis minu meelest suurepäraselt, võimendas kummalisel kombel eri pillide tämbrilisi sarnasusi – tšello muundus basssaksofoniks, klaver viiuliks jne.

Viimastel aastatel pole EHF olnud enam lihtsalt pealinnast imporditud üritus, resonants on tekkinud ka kohapeal. Mattiesen ja Chillaud veavad Elleri koolis nüüdisaegse kammermuusika klassi, kompositsiooni on tulnud õpetama **Alo Põldmäe**. Kolme peale kokku saadi kontserdi jagu muusikat. Meeldejäävaim teos sellel oli **Malle Maltise** "Etüüd veepinnal peegelduvate lindudega" neljale altsaksofonile (esitajad Chillaud ja õpilased **Rene Laur**, **Tanel Koho**, **Roland Mällo**), kus neljast justkui ülepuhutud toonist moodustus kummalisi, hoomamatu "plekise" tämbriga staatilisi, kergelt värelevaid kõlaplokke. Tugeva esitusega jäi kõrva veel **Ester Mägi** "Sonare", mida mängisid **Taavi Orro** (klarnet) ja **Maa-rika Talja** (klaver).

Uue võimalusena olid ära kasutatud Jaani kiriku traditsioonilised keskpäevased muusikalised veerandtunnid. Neil, nagu ikka, turiste tuli ja läks, sekka hõikas midagi mõni laps. Eri päevadel musitseerisid **Taavi Kerikmäe**, Leonora Palu või Külli Kudu. Parimini läks Leonoral, kes ruumis liikudes ja akustikat uurides saavutas johncage'iliku tulemuse, nii et taustasagin muundus osaks kõlavast muusikast. Improviseerijal on ju võimalik oma muusikat ruumiga kohandada. Kummaline, et Taavi, suurte kogemustega mängija, seda arvestada ei osanud või tahtnud.

"Klaaspärlimängu" festivali täht Anna-Liisa Bezrodny, Klaaspärlimäng Sinfonietta ja dirigent Mihhail Leontjev.
FOTO AHTO SOOARU

"Klaaspärlimäng"

Peeter Vähi "Klaaspärlimäng" on peelmisega võrreldes absoluutselt teist masti, üle maade ja aegade hõljuv festival. Kuna inimest, kes kõike pakutut tasemel arvustada oskaks, ei tea, üritan oma kompetentsist ja maitselt lähetuvalt midagi vaagida ja vastakaid muljeid harutada. Siinses kesksuvises ürituste saginas on see ainus klassikalisele muusikale pühendatud sari, ja leidnud siin oma, tänuliku kuulajaskonna, kes kenasti kirkusse ära mahtunud.

Tänavuse festivali tipp-sündmus oli absoluutselt **Euroopa Liidu Barokkorkestri** kontsert. See on vastsetest muusikakõrgkoolide lõpetanute igal aastal moodustatav rahvusvaheline seltskond, mida veab klavessinist **Lars Ulrik Mortensen**. Kava, minu jaoks kogu festivali kõige huvitavam, oli prantsuse barokkmuusikast, kõlasid Jean-Fery Rebeli, Marc-Antoine Charpentier' ja Jean-Philippe Rameau teosed. Äärmiselt põhjalikult olid välja töötatud osade üldised joonised, samas köitis esituse peen detailsus. Kogu ettekannet iseloomustas tohutu keskendumine, üksteise kuulamine ja erakordne puhtus. Väga ilusad olid osade al-

gused, veidi nagu improvisatsiooniliselt tempot otsides, samuti lõpetused, kui kiriku seintelt viimseid kajasid kuulati. Suurim kontserdielamus üle mitme aasta ja Peeter Vähile selle eest suur tänu!

Meistriklassist oli ka **Raschèr Saxophone Quartet**. Kõlas kolm osa Bachi "Fuugakunstist", Glassi Kontsert saksofonikvartetile, Purcelli Fantaasia nr 6 ning Glazunovi Saksofonikvartett – huvitav, nii originaalteostest kui seadetest, nii vanemast kui 20. sajandi muusikast, nii külluslikku virtuosset pillivaldamist kui ilusaid meloodiakaari demonstreerinud kava. Kõige sügavama elamuse jättis siiski hoopis lisapalaks kõlanud Pärdi vaikne ja hõredafaktuuriline "Da pacem Domine", kompenseerides täielikult eelnevalt kuulnud küllaltki paljunoodilises muusikas puudu jäänud – keskendumist oma partiiitl üksteise kuulamisele.

Kolmas külaliskollektiiv oli **Ensemble Musica Antiqua Russica**, kes kahjuks ei esitanud oma põhilist repertuaari, 18. sajandi vene muusikat, vaid põimiku 17. sajandi Lääne-Euroopa heliloojate *basso ostinato*'dest koos improvisatsioonidega. Üldiselt meeldis seegi kontsert, sest mulle

“Klaaspärlimängu” festival pakkus elamusi seinast seinna.

põhimõtteliselt meeldivad improviseerida suutvad, st end muusikas kui kodus tundvad muusikud. Oli palju, isegi jazz-improviseerimisühingulisi toredaid hetki, aga seda seni, kuni püstiti ajastu pillide (viulid, klavessiin jmt) juures. Ent kui lisavärve otsiti moodsast instrumentariumist, tuli minu arvates liiga lähedale hea maitse piir – basskitarri partii kõlas liiga valjult ja oli ebahühtlane, süntesaatori kräunuvad tämbriid tundusid nõmedad, elektriviulid liiga kiunuvad. Õnneks ei pruugitud neid vahendeid palju. *Barock’n’roll*itamine on minu meelest libe tee, ehkki “laiale kuulajale” see vist pigem meeldib.

Väga stiilne oli seevastu kaasaegse kreeka helilooja **Konstantia Gourzi** idamaistest (näiteks omapärane flööt *ney*, bütsantsi stiilis psalmilaulja) ja lääne päritolu (klaver, keelpillikvartett meie **Prezioso** näol) värvidest koosnev autoriõhtu. Meditatiivset laadi meeleoluga muusika leidis hea sõbra punaseteliselises interjööris ja eriti ruumis rippunud fotonäituses, kus samuti “ajatuid” vaateid meie ja kaugemate maade inimestele ja objektidele. Helilooja osales ka ise karismaatilise dirigendina.

Avakontsert oli planeeritud uhkelt, Klassikaraadio otseülekanne ja DVD-salvestusena. **Klaaspärlimäng Sinfonietta** dirigeeris **Mihhail Leontjev**. Õhtu täht oli **Anna-Liisa Bezrodny** Mozarti Viulid kontserdis nr 3 uhkelt ja säravalt helilooja poolt teosesse kätketud karaktereid ja meloodiaid välja joonistades. Enam-vähem võis selle teose puhul nõus olla ka dirigendiga, ehkki tema nägemus oli solisti omast märksa “siledam”. Õhtu avalugu, mis kava järgi pidi olema Stravinski kontsert “Dumbarton Oaks”, osutus kellegi tundmatu helilooja koledaks teoseks, mis (justkui igaks juhuks kuulajaid mitte ärritada püüdes) võimalikult vaguralt maha mängiti. Oli küll iseenesest kenasid (puhkpilli)soolosisid, kuid need uputas dirigent üleüldisesse hallusse. Kontserdi teise poole täitis **Rein Rannapi** esietekanne, suurejoonelisest arhitektuuri-teosest La Sagrada Familia inspireeritud kammersümfoonia. Helitöö, kus ideid paari miniatuuri jagu, oli venitatud kolmveerandtunniseks. Ei ainsatki originaalset lei-

du, kõik igasugu (loodus)filmimuusikates ammu kuulnud. On teoseid, kus helireedel või kolmkõla kõlab geniaalselt, kui aga selle taga pole mõtet, mõjub see lausnõmedalt. Sama orkestri teist kontserti dirigeeris **Andres Mustonen**, leopardisärgis orkestri ette sööstes ja uljalt muusikasse sukeldudes, Mozarti keelpillidivertismentides kõiki helilooja vimkasid ja vallatusi rõõmsalt võimendades, kihutades sellise hoo ja pööretega, et teele jäänud detailide uurimiseks ei jäänud eriti mahti. Nende vahel kõlas kaks flöödikontserti – Antonio Salieri “Concertino da camera” ja **Peeter Vähi** “Taevase järve laul”, neis soleeris üldiselt igati sümpaatselt, ent ka mitte millegi eripärasega kõrva jäädes **Massimo Mercelli**. Vähi teos, mis valminud 1999, tundus üsna kuulajasõbralik, idamaiste motiividega maitsekalt ringi käiv, kohati ka tantsuliste liikumistega osavalt pingeid kruviv lugu. Pikast aeglasest lõpust tundus kuulajaskond siiski väsi-

vat. Kontserdil, kus pidanuksid mängima **Kalle** (klaver) ja **Liisa Randalu** (vioola), asendas viimast haigestumise tõttu tšellist **Jonathan Bloxham**. Avateosena kõlas Schuberti Klaverisonaat G-duur (D 894). Jaani kiriku kalgi kõlaga klaver pole ühegi pianisti unistuste pill. Randalu sai sellest pehmemaid kõlasid kätte rohkem kui enamasti kuulda võib, kuid imet teha ja Schuberti intiimsust välja võluda ei suutnud temagi. Bloxham oli hästi musikaalne ja tundlik, kogu oma olemusega muusikale intensiivselt kaasa elav noor interpret, kes meloodiaid läbi enda lastes ja neid justkui enese loomet esitades pani kuulama esimesest noodist alates. Duo esituses kõlasid Beethoveni Sonaat op. 5 nr 2 ja Schumann “Fantaasiapalad” op. 73. Jäi mulje, et innustust sai ka pianist, sest dialoogides tšelluga oli klaveris rohkem isiklikku suhet muu-

sikaga kui nagu eemalt ja pigem jahedalt vaadatud sooloklaveriteose esituses.

Kõmisevate sammudega suundus TÜ ajaloo muuseumis galeriilt klaveri taha **Kalev Mark Kostabi**. Kontserdi kaks esimest pala olid Urmas Sisaski laadis, iseenesest armsad ja lapselikud, musikaalselt ja lihtsaid vahendeid kasutades mõeldud ja tehtud, kuid lihtsalt väljakannatamatu oli austet maali ja kangekäeline klaverimäng. Pärast kannatusi Rannapi sümfooniaga ja seal luhtunud lootust – äkki lõpuks midagi siiski hakkab toimuma – lahkusin 13. minutil. Raamatu ja pildi saab viia antikvariaati, teatri- ja kontserdikülastaja on ja jääbki ilma nii kulutatud rahast kui veelgi kallimast varast – ajast. Hoolimata peamurdumisest ei mõelnudki ma välja, et miks peaks seesuguse asjaarmastajaliku muusitseerimise eest piletiraha maksma. Või kuidas seletada, et meie kaks juhtivat päevalehte tegid festivali reklaamiks pika loo just tema, harrastusmuusikuga? Põnev persoon, ent, vabandust, mitte muusikuna. Kas päevalehtede kultuuritoimetajate meelest ei olegi muusikafestivali enam võimalik tutvustada muusikutega muusikast rääkides, vaid tuleb leida mingi muu, muusikavälise magnet, et kuulajaid kohale tuua?

STEVE VAI

25. OKTOOBRIIL
ROCK CAFES
OSTA PILET TICKETPROST

UUS ALBUM
THE STORY OF LIGHT

FACEBOOK TWITTER YOUTUBE

“Schilling” ehk *chill*

Kilingi-Nõmme moodi

Kilingi-Nõmmel 7. juulil toimunud kuues “ilusa muusika festival” “**Schilling**” pakkus muusika kõrvale tegevust lastele ja kokandushuvilistele, metsamatka, öko- ja taimetoitu ning laiemalt võttes keskkonda, kuhu olid vähem või rohkem teadlikult kogunenud inimesed, keda seob sarnane arusaam maailma asjadest.

Paremate festivalide korraldajad nii Eestis kui ka kõikjal mujal maailmas on ammu aru saanud, et meeldejääva muusikaürituse korraldamiseks ei piisa kõrgetasemeliste etteastete jadast, olgu esinejad nii head kui tahes, vaid tuleb luua ka lisaväärtusi ja -peibutusi. Siis on tulemuseks koondelamus, milles liituvad hea muusika, mõnus atmosfäär, muusikavälised tegevused (kõhurõõmudest silmaringi avardavate ettevõtmisteni) ja mõtte-

“Schilling” on ka elustiilifestival, mis passib nii sülelastele kui ka senioridele

kaaslust kiirgavad festivalikülalastajad. “Schilling” viis mõtted Läti hiigelfestivalile “Positivus”, mis on “Schillingust” kümneid kordi suurem, kuid toimub samuti looduskaunis kohas ning on samamoodi stilistiliselt väljapeetud – nagu Salacgrīvas, varjusid ka Kilingi-Nõmmes (nii käänasid oma kodulinna nime kõik kohalikud, kellega vestlema sattusin) enamik esinejaid *indie*’st juurdunud muusika suure sirmi alla.

Et esinejaid oli vaid kaksteist, pole liigne nad kõik siin üles lugeda. Eestit esindasid kitarrist-laulja **Argo Vals**, ansambliid **Candy Empire**, **Väljasõit Rohelisse**, **Mirabilia**, isiklikul “pehulaval” kolmel korral esinenud **Jaan Pehk**, uut, juba palju kiidetud plaati “Janu” esitlenud **Marten Kunin-gas** ja publiku vaevata kuumaks kütnud

Ans. Andur. Külalistena ilmestasid esinejatele teatralne **Prince Rama** USAst, USA-Saksa duo **Fenster**, **Hayvanlar Alemi** Türgist, kanadalane **Sean Nicholas Savage** ja **The Retuses** Venemaalt. Hayvanlar Alemi jättis mu külmaks, Sean Nicholas Savage oli aga lausa piinlikult halb – pillid häälest ära, rütmist väljas... Kõige sümpaatsem välisesineja oli noortest muusikutest koosnev The Retuses, soe ja värskendava pillivalikuga (akordion, trompet), tööpoolest oma eeskuju, ansambli Beirut moodi.

Aga nagu ma ütlesin, pole “Schilling” mõeldud ainult keskendunult muusika kuulamiseks, kuld kortsus ja istmik istepingil. See on ka elustiilifestival, mis passib nii sülelastele kui ka senioridele (mõlemad oli küllaga). Kõik oli seda ilusam, et ilm oli lihtsalt liiga ilus, et olla tösi.

Aastavahetuspidu Viljandis

AVO KARTUL
muusikavaatleja

Juulikuu viimasel nädalavahetusel võeti Viljandis lustlikult vastu uut aastat – uut folgiaastat nii korraldajate kui ka väga paljude **“Viljandi folgi”** küllastajate jaoks, kes sarnaselt meie presidendiga on järgmise festivali kindlalt oma kalenderplaani kandnud. Tänavune festival oli eriline juba ainuüksi seepärast, et folgipidu toimus kahekümnendat korda. Ainult samas Viljandis toimuv vanamuusika festival, Tallinna orelifestival ja “Jazzkaar” võivad uhkustada pikema ajalooga. “Viljandi folk” on aga kindlalt Eesti kõige suurem muusikafestival.

Juubelifestival oli pühendatud meeste laulule. Kui varasemate aastate läbivad teemad pole kavadesse märgatavat jälge jätnud, siis tänava oli mehe laul tõeliselt esiplaanil – pidevalt kuuldav ja märgatav.

Korraldajate kiituseks peab ütleva, et sedapuhku oli festivali kava erakordselt ühtlane ja kõrgel tasemel. Juba festivali avamine üllatas meeldivalt – ei mingit pateetilist ülevastamist, nagu mõnel varasemal korral ette tulnud. Omaette elamus oli avapäeva lõpetav meestelaulu öö Kaevumäel, kus festivali päälük ohjas ja juhtis kõrtsmiku rollis erinevaid lauljaisiksusi.

Mis kõige rohkem meelde jäi? Eks ikka tõeline puhas meeste laul. Kõige eredamalt ja minu arvates täiuslikumalt esines ansambel **Monodia** Poolast, kes astus üles kahe kavaga. Avapäeva kontsert Jaani kirikus kandis kuulajateni suulise pärimusena tänapäeva jõudnud vaimulikke rahvalaule. Laulud pärinevad 1871. aastal avaldatud 1102 vaimulikku teksti sisaldavast nn Pelpliński laulikust, mis hõlmab tervet kirikuaastat ja on mõeldud laulmiseks nii kirikus kui ka kodus. Munkadelt pärit ja rahvalauludena säilinud viisid on Kirde-Poola Kurpie piirkonnas üles kirjutatud ansambli hing ja juht **Adam Strug**. Uskumatult võimsalt kõlas nelja mehe ühehääline laul,

saatjaks vaikne orelimäng. Lauludes leinast, patukahetsusest ja lootusest oli vaimustav vägi. Laulude vahele improviseeris Chopini sünnipaiga kiriku organist **Bartosz Izbicki**. Kultrahoovi välikontserdil esitas Monodia ilmalikke rahvalaule. Need olid taas Kurpie maakonnast, kogujaks Adam Strug. Metsade ja jõgede keskel asuv, küllaltki isoleeritud piirkond on rikas arhailiste laulude poolest.

Kultrahoov polnud just kõige publikusõbralikum kontserdipaik, seda eriti tänavuses päikeselöösas. Seetõttu oleksin eelistanud kuulata Monodia teist kontserti Aida laval. Kuid poola muusikud tegid jälle vägeva etteaste. Adam Strug kommenteeris laule ja tegi talle omasel surmtõsisel moel sisukokkuvõtteid. Tekstide tõsidusele või huumorile lisas vürtsi Marius Petersoni oivaline tõlge. Viis meest istusid laua taga, tõstsid viinapitsi ja lummalavalt võimas pärimuslaul oma mitmekesisuses vallutas publiku.

Mul on tõsiselt hea meel, et ometi kord jõudis Viljandi kontserdipaikadesse Korsika polüfooniline laul, mis on omaette nähtus Vahemere regioonis. Viljandis esines ansambel **Alba**, mille vitaalseid pilli- ja laulumehi võis näha kolmel kontserdil. Kuigi valdavalt vaimulik a cappella polüfooniline laul moodustas korsiklaste kavast

tugevalt alla poole, olid just need ülimalt hingestatud esitused nende kontsertide tipuks. Kui Jaani kirikus ansambel oma esinemise palaga “Sta mane” lõpetas, oli tunne, et midagi ilusamat pole enam võimalik kuulda. *Kyrie eleison* jäi kauaks ajaks lummama. Loodan omanäolist Vahemere meestelaulu kuulda ka tulevastel aastatel.

Võimsa meestelaulu traditsiooni hea näide oli seto mitmehäälsel laulu järjekindlalt propageeriv ja alati tasemel **Liina-tsuraq**. Kahjuks oli seto meeskoori ainukeks esinemiskohaks (kui mitte arvestada avatseremooniat) Kultrahoov, liiatigi reedel esimese kontserdina. Seto laulu suurepärasest esitusest oleks võinud osa saada hoopis arvukam publik.

Viis meest istusid laua taga, tõstsid viinapitsi ja lummalavalt võimas pärimuslaul oma mitmekesisuses vallutas publiku.

Meestelaulu mitut moodi – Alba Korsikalt ja Monodia Poolast.
FOTOD AVO KARTUL

Mordva mitmehäälsel laulu pakkus festivalikülalistele ansambel **Toorama**. Festivalitelgis kuulnud kontsert oli nauditav, kuid segama kippus liigne lihvitus. Minu jaoks oli kõik liiga korrektne, oodatud ürgset jõudu, mida kuulsime seto kontserdil, jäi väheks.

Kahe kontserdiga vaimustas kuulajaid gruusia meeste laul. Viljandi vana tuttav, ansambel **Tbilisi** esines oma tuntud headuses. Pilgeni täis Jaani kirikus lisas emotsioone ka eestikeelne laulude tutvustus. Nende meisterlikkust on raske kahtluse alla seada, kuid paraku oli kõrgetasemeline kava segu erinevatest stiilidest, mistõttu terviku tunnet ei tekkinud.

Folgipäevad ei piirdunud ainult meesansamblite lauluga. Oivalise kava vene erinevate piirkondade rahvalauludest pakkus **Sergei Starostin**, seekord koos vanavene vaimuliku laulu traditsioonide uurija **Sergei Kotoviga**. Nakatava esinemislusti ja virtuoosse pillikäsitsemisega tantsitas publikut ehedat *bluegrass*'i mängiv **Water Tower Bucket Boys** Ameerikast. Algu-aastate festivalide veterankülaline, flaami **Fluxus** tuli spetsiaalselt uuesti kokku, et “Viljandi folgile” õnne soovida ja publikule häameelt valmistada. Kahjuks jäi nägemata

saami lauliku **Wimme** joigude soolokava, kuid Kaevumäe kontsert koos **Tapani Rinne** ja kaaslastega oli nii vokaalselt kui ka instrumentaalselt kogu festivali tipp-sündmuste hulgas. Kõige suurema üllatuse ja ühe suurema muusikaelamuse pakkus Prantsusmaal baseeruv trio **Violons Barbares**. Mongoli muusik **Enkhjargal morin khoor**'il ja bulgaarlane **Gougov gadulka**'l näitasid oma pillidel imet. Sama virtuoosselt liitus nendega prantslane **Guyot** löökpillidel. Ja kui rütmide ja poogenpillide improvisatsiooni tulevargile lisandus mongoolia ülemhelilaul oma kõigis võimalikes varjundeis, polnud publik kitsi tunnustust avaldama.

Juubelifolgi võib igati kordaläinuks tunnustada, nii muusikaliselt kui ka korralduslikult. Ja andku andeks esinejad, keda ma mainimata jätsin, sest kõiki kontserte külastada pole puhtfüüsiliselt võimalik. Täieliku ülevaate festivalist võiksid anda suuremat leheruumi omavad väljaanded (festivalile oli akrediteeritud 150 ajakirjanikku). Päevaleht pühendas juubelifestivalile juhtkirja “Rohkem Eesti folgieksporti”. Seal oli väärt mõtteid, mida tuleks pikemalt arutada. Samas arvan, et folgieksport saab alguse kodumaise pressis hoiakust. Me

peaksime rääkima rohkem kontsertidest, sest “Viljandi folk” pole ju toitlustusettevõtte või turvafirma, vaid eelkõige kontserdiorganisatsioon. Andkem siis edasi oma muusikalisi muljeid, see huvitab korraldajaid ja ka muusikahuvilisi rohkem kui lood elektrikatkestusest, lõhutud aknast või mõnest linnas kinninabitud joodikust.

Palju tänu festivali korraldajatele kõrgetasemeliste kontsertide eest. Mehine sünnipäevapidu oli!

Ja kui rütmide ja poogenpillide improvisatsiooni tulevargile lisandus mongoolia ülemhelilaul oma kõigis võimalikes varjundeis, polnud publik kitsi tunnustust avaldama.

Üks Saaremaa ooperipäevade tippe oli Ain Angeri esinemine Tallinna Kammerorkestriga.
FOTO IRINA MAGI

Saaremaa ooperipäevadel särasid kammerlikud kontserdid

IA REMMEL

Tänavused **Saaremaa ooperipäevad** paistsid taas silma suurepärase korralduse ja kindla kvaliteediga. Kuressaare lossi õues asuvas ooperitelgis valitses pidulik ja ootusärev meeleolu, valgete katetega tooliread, kristall-lühtrid ning telgipuhvetid ootasid glamuurset publikut. Publikust vähemalt poole moodustasid taas selleks ürituseks saarele sõitnud välismaalased, suuremas osas soomlased. Väljaspool Kuressaaret viidi kontserte ka muudesse Saaremaa paikadesse. Festivali kava on juba mitmendat aastat koostatud põhimõttel üks külalisoooperiteater, Eesti muusikateatri etendus, kontsert staariga, välismaal elavate/esinevate Eesti lauljate tutvustamine, lastekontsert, võimaluse korral ka Saaremaa oma superstaari Ain Angeri esinemine. Sinna juurde veel üht-teist. Kokku võttes on see väga hästi läbi mõeldud ja toimiv kava, pakkudes tõmbenumbrit nii saarele kogunevatele välismaistele ooperisõpradele, luues võimalusi omamaistele lauljatele ja tuues ooperi juurde ka lapsi ja noori.

Tänavuse festivali külalisoooperiteatriks oli Eestis juba tuttav **Helikon** Moskvast. Saaremaa ooperipäevadel mängiti **Mussorgski "Boriss Godunovi"**, **Rossini "Sevilla habemeajajat"** ning ameerika helilooja **Jay Reise "Rasputinit"**. Kõigi etenduste lavastajaks oli Dmitri Bertman. Kahjuks ei õnnestunud mul näha

moskvalaste "Godunovi", mida kahetsesin, kui olin hiljem galakontserdil kuulnud Godunovi osatäitjat, bass **Aleksei Tihhomirovit**. Rossini "Sevilla habemeajaja" oli värvikas ja tempokas, just selline, nagu see särav koomiline ooper olema peab. *Commedia dell'arte*'likud kostüümid, lavapilt leidlik ja dünaamiline, nagu Dmitri

Bertmani lavastustele omane. Lauljate koosseis oli ühtlane ja hea, kuigi oleksin igatsenud kuulda ka mõnd staaresitust, kas Rosina, doktor Bartolo või krahv Almaviva osas, mida siiski ei tulnud. Seda kajastas ka lõpuapplaus, kus kedagi esile ei tõstetud. Mõnevõrra häiris tempode login orkestris ja teinekord mitte just väga täpne koostöö lauljate ja orkestri vahel. Eks Rossini ole ju tõesti väga kiire ja virtuoosne... Teiseks nähtud ooperiks oli Jay Reise "Rasputin". Selle helilooja loomingut polnud ma varem kuulnud, tegu oli igati professionaalse ja (mõistagi ka süžeelt) rohkelt esitusvõimalusi pakkuva lavateosega. Seda lausa filmiliku vaatamängu vaadates mõtisklesin taas igavesel teemal "kes mida ootab, kes mida hindab". See tähendab – kuidas publik (kelle hulgas on erinevate soovide ja kogemustega vaatajaid) tajub ja võtab vastu seda, mida muusika muusikute kaudu edastada tahab. Miks etendati just seda lugu, kui oleks ehk võinud leida silmapaistvamaid nüüdisoopereid? Usun, et publik nautis "lugu", kuid minusugused friigid publiku hulgas oleksid ehk soovinud rohkem ka "teost".

Heaks traditsiooniks ja tõsiseks tõmbe-

numbriks on igal aastal mõne staari kutsumine ooperipäevadele. Selle aasta täheks oli Soome sopran **Karita Mattila**, igati suurt ja säravat karjääri teinud lauljanna, esinenud kõigis maailma suurtes ooperimajades, eriti silmapaistvaid rolle teinud Metropolitan Operas. Kahjuks on ka staar inimene ja alati ei ole garantiid, et just sel päeval ja sellel kontserdil kuuleb tema tippesinemist. Nii juhtus Mattilaga, kes galakontserdil puupüsti täis ooperitelgis ülimalt toetava (valdavalt soomlastest) publiku ees ei pakkunud kahjuks midagi erilist. Kontserdi kõige mõjuvamateks esitusteks kujunesid hoopis Helikoni teatri laulja **Aleksei Tihhomirovi** Gremini aaria “Jevgeni Oneginist” ning tenor **Dmitri Ivantšei** esitatud Lenski aaria samast ooperist. Lauljaid saatis Helikoni orkester ja siin tundsin puudust eelmisel aastal José Curale ja Aile Asszonyile väga heaks partneriks olnud Estonia teatri orkestrist ja dirigent Arvo Volmerist.

Minu jaoks olid Saaremaa ooperipäevade kõige sisukamad ja viimistletumad esinemised noore soprani **Arete Teemetsa** kontsert Kuressaare lossi kapiitlisaalis ja **Ain Anger Tallinna Kammerorkestriga**. Arete Teemets on õppinud EMTAs Nadia Kuremi juures ning täiendanud end Itaalias

Rooma Santa Cecilia konservatooriumis. Ta on saanud Itaalias ka mitmeid auhindu konkurssidel. Kavas oli muljetavaldav valik itaalia aariaid Donizettilt, Bellinilt ja Respighilt ning kaelamurdvalt tehniline Elvira aaria Verdi ooperist “Ernani”. Eriti mõjuvad olid aga Wagneri “Wesendonkilaulud”, esitatud sügava sisseelamise ja kaunita nüanssidega. Kontserdile andis palju juurde ka Teemetsa tipp-pianistist saatja Mihkel Poll. Tahaksin väga loota, et Rahvusopera Estonia märkab sellist lauljat (kellel lisaks häälele on ka suurepärase lavaväljund) ning pakub talle võimalusi rollideks.

Festivali kõrgpunktiks kujunes aga Ain Angeri ja Tallinna Kammerorkestri kontsert Kuressaare Laurentiuse kirikus. Kava üheks osaks olid Don Quijote-teemalised lood, Telemanni, Raveli ja Ibert'i tsükliid, teise osa moodustas eesti muusika. Muudu klaverisaatega esitavad Raveli ja Ibert'i vokaaltsükliid sobisid suurepäraselt nii Angeri häälele kui ka esitusmaneerile. Tsükliid oli kammerorkestrile väga õnnestunult seadnud Tõnis Kõrvits. Kava keskpunktiks kujunes aga Tõnu Kõrvitsa teose “Aeg” esietekanne. Tõnu Kõrvitsa pisut orientaalset värvinguga muusika Koguja

raamatust pärineval sügavmõttelisel tekstil lõi lummava, ajatu atmosfääri. Angeri kaunitämbriine bass ning emotsionaalselt laetud esinemismaneer läks puupüsti täis kirikus hinge kõigile kuulajatele.

Kahetsen väga, et ei jõudnud bass **Koit Soasepa** vokaalõhtule, kuid selle aasta mais kuulnud rolli põhjal Reinvere ooperis “Puhastus” on selge, et tegemist on väga hea lauljaga, kes on juba kindlat rakendust leidnud Soome Rahvusopera. Kava suure tiheduse tõttu jäi kuulamata ka **Monica Groopi** ja **Tallinna Kammerorkestri** kontsert, **Helikoni Bachi** “Kohvikantaat”, vanemuislaste “**Maria Stuarda**” ning **lastekontsert**. Ooperipäevad lõpetas intrigeeriv projekt “**Opera Jazz**”. Algul esitati populaarseid ooperiaariaid ning seejärel pakkus lauljatar **Sofia Rubina-Hunter** koos **Estonian Dream Big Bandiga** nende džässilikke töötusi. Idee oli omamoodi tore ja mänguline, kuid väga sisukaid esinemisi sellest ei kujunenud, parimaks osutus ehk džässilik instrumentaalvariant Mozarti “Figaro pulma” avamängust. Väga väärtusliku kogemuse kontserdil sai **Georg Otsa** nimelise **Tallinna Muusikakooli sümfooniaorkester** maestro **Eri Klasi** taktikepi all **Helikoni ooperiartistide** aariaid saates.

mulje

XIV Mustjala muusikafestivalil esinesid **Tobiase keelpillikvartett, Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Tallinna Kammerorkester.**

Rannakaitse suurtüki laskepesas Ninase poolsaarel kanti ette Tormise “Raua needmine” ja “Laevas lauldakse”. Fotol: ainulaadne kontserdipaik, rannakaitse suurtüki laskepesa Ninase poolsaarel.

FOTO MUSTJALA MUUSIKAFESTIVAL

Elav lõhestatus

Pärnu Ooperi “Tituse halastus” – võimekad solistid groteskses kastmes

SAALE KAREDA
muusikateadlane

Wolfgang Amadé Mozarti “La clemenza di Tito” (“Tituse halastus”) esietendus Pärnu Ooperi muusika-teatريفestivalil **“SUVEAARIA. Kunstide süntees”**

1. augustil Pärnu Vanalinna õuel Andrus Kallastu nõudliku dirigendikepi all Sven Kivisildniku sürrealistlikus lavastuses. Tugev solistide ansambel koosnes eesti ja soome lauljatest: Titus – Petri Vesa (tenor), Vitellia – Kai Kallastu (sopran), Sextus – Annaliisa Pihlak (metsosopran), Servilia – Ulla Paakkunainen (sopran), Annus – Margarita Swarczewska (metsosopran), Publius – Kristjan Mõisnik. Askeetlik ja mõjuv kunstnikutöö Margus Tiitsmaalt (Sorge). Pärnu Ooperi orkestris muusitseerisid pühendunult valdavalt noored muusikud, kontsertmeistriks Valeria Rjumina. Solistidele pakkus tõhusat tuge Marju Riisikampi meisterlik *continuo*. Kooripartii segakoor Endlalt oli projekti kõige nõrgem lüli.

Mozarti “Tituse halastus” on ambivalentne ooper, selle peategelane keiser Titus kontroversne ajalooline isik (erinevalt “Tituse halastuse” libretos esitletud persoonist) ning praegune aeg kisendavalt skandaalne, kusjuures endiselt püüab suur osa inimkonnast pead liiva alla peita. Mida ja kuidas on mõtet lavastada ühiskondliku kollapsi eelõhtul?

Kivisildniku äraspidine lavastus kaifib sürrealismi vahendeid täie rauaga. Armu ei leia keegi, kõik tegelased on nihestatud olekus “istutatud” nihestatud “tegevusse”, mängides oma küsitavat ja naeruväärset rolli mõttetud ja väärustunud ühiskonnas.

Eliidi sisutule tõblemisele sekundeerib pööbel kui mõrusev ajudeta biomass, kes kogu pulli loomaliku alandlikkuse ja orjameelsusega talub, andes siiski sobiva hetke saabudes jalaga keiser Tituse infantiilsele “elutööle”. Sissevaade modernse orjandusliku korra argipäeva ilma võltsi fassaadita? Kivisildniku otsekoheus on halastamatu ja laastav, paraku ilma vähimagi lootuskiireta. Kui mitte lugeda lootuskiireks keisri vabangemist lavastuse viimasel minutil – tõeline halastus rahva vastu ses lootusetus olukorras olekski ju end ise näitelavalt ära koristada...

Nii jutustab Kivisildniku lavaline la-

hendus esmapilgul üht mõnevõrra teist lugu kui libretistide Metastasio/Mazzola tekst. Ent kas ikka jutustab? Jah ja ei.

Feodaalne tellimustöö, Mozarti (Köcheli kataloogi järgi) viimane ooper “La clemenza di Tito” (1791) sündis ülilühikese aja (väidetavalt 18 päeva) jooksul “Võluflöödi” komponeerimise perioodil ning esietendus Prahast 6. septembril 1791 Austria keisri Leopold II kroonimise puhul Böömi kuningaks. Tööga kaasnes kopsakas honorar ning loomulikult kohustus kirjutada keisrit ülistav teos. Niisiis, ajal mil Euroopas oli lahvatanud Prantsuse revolutsioon, nõustus Mozart veel kord puuder dama keisri parukat. Vähemalt väliselt.

Rooma väepealik ja hilisem keiser Titus oli Rooma impeeriumi üks verisemaid väejuhte. Aastal 70 vallutas ta Jeruusalemma ja purustas templi, ohvriks olevat langenud miljon inimest. Triumfeerides naasis ta Rooma ja jätkas verist arveteoendamist, lastes mõrvata oma poliitilisi vastaseid. Isa surma järel keisriks kroonituna tegi ta oma strateegias järsu kannapöörde, luues endale suuremeelse ja ülla valitseja maine – peen manipulatsioon, et alluvaid paremini löa otsas hoida. Selles võtmes lavastati 2003. aastal “Tituse halastust” ka Salzburgi Festspielele – andestamise kunst kui võimu monopol.

Mozartit võisid aga tolle banaalse faabula juures (intriigid keisri lähikonnas, mõrvakatsed ning Tituse üllameelsus, kes vandenõulastele andestab) olla huvitanud teised teemad. Ühest küljest tunneme teda ju psühholoogiliselt mitmekihilise ja peenekoelise muusikalise arhitektina ning me ei pettu ka selle ooperi neis ariates ja ansambelites, kus heliloojal on olnud aega süüvida tegelaste psühholoogilisse ambivalentsi. Isegi nn keisrikantaadis on ju siiski võimalus uurida inimhinge alkeemiat. Teisalt,

Väline absurd kui sisemaailmale fokuseerimise lääts. Kai Kallastu Vitelliana läbi karikatuursete "barrikaadide" prisma.
FOTO ANDRES ADAMSON

kui läheneda andestamise teemale mitte kroonukantaadilisest lipitsevast ega ka mitte topeltmängu positsioonilt, vaid tõesti siiralt ja sirgjooneliselt, siis avaneb meile hoopis erinev pilt. Andestamine kui hammas hamba vastu, vägivald vägivalla vastu nõia-ringist välja murdmise võimalus, mis on praeguses maailmas aktuaalsem kui ei kunagi varem ning mida ilmselt Mozart oma teosesse sisse kirjutas. Ainult et... täpselt sama tugevalt tajus ta kindlasti ka, et nn üksikandestamine ei eemalda veel kogu maailma kurjust, ei aita vastuolulist maailma lepitada.

Kivisildniku lavastus toobki eelkõige nähtavale ühiskondliku lootusetuse aspekti, segunedes ilmselt ka lavastaja isikliku anti-paatiaga *opera seria* kui anakronistliku žanri vastu, mis on loodud eliidi meelelahutuseks ja staatusesümboliks. Tänapäevajooksunud tarbimisühiskond saab totaalse mõnituse osaliseks: postmodernses ühiskonnas ruulivad ju kultusobjektidena ma-

teriaalsed esemed (lavastuses pangakaartidest põrandapesunartsudeni), mida jumaldada (st suudelda – vrld risti suudlemist kristlikes kultuurides) ning millega endale sõna otse- ses mõttes risti ette lüüa, et kõik oleks kombekohane ja kanoniseeritud. Küüniliselt vaimukas on subtiitrite asemel (mille jaoks muidugi Pärnu Ooperil poleks vahendeidki) valgele linale libreto kontekstis ajuvabadete tekstide kuvamine – eestikeelsed lastelaulud, lori- laulud, isamaalised luuletused – ikka stiilis, mida tundelisem aaria, seda jõhkram kontrast. Viimane tekst, pärinedes ilmselt Kivisildniku enda sulest, paneb ühiskonnakriitilisele interpretatsioonile rasvase punkti. Seal seisab, et mõtlemislaisal ja vaimse pürgimusega ajupesuga polegi õigust sotsiaalabile ja õiglaste kohtumõistmisele. Loe: rahvas, kes endale vastupanuta igalaadset kriminaalsete tagajärgedega ajupesuga laseb teha, ei olegi väärt mingit paremat olevikku ega tulevikku. Karm ja šokiteraapiline.

Ainult et neid, keda šokiteraapiaga üles võiks äratada, seda lavastust vaatama ilmselt ei sattunud.

"Tituse halastuse" solistipartiid on väga nõudlikud, mis võib olla üheks lisapõhjuseks, miks selle ooperi esitusajalugu on kõhnuke. Pärnu Ooperi solistidest oli esietendusel kõige kahvatum ja haavatavam keiser Tituse osatäitja **Petri Vesa** (sobides samas muidugi suurepäraselt kokku Kivisildniku interpretatsiooniga, mis tegi keisri infantiilse idioodi), kes üldjoontes on igati nauditava ja peenekoelise esituslaadiga. **Kai Kallastu** esitas suveräänselt ja vookaaltehnilise üleolekuga külmaverelise mõrvasepitseja Vitellia partiid, kohati oleks ehk igatsenud nüansirikkamat muusikalist

psühholoogiat. **Annaliisa Pillak** andis vastavalt tundlikult ja rikkaliku tämbriga edasi Sextuse sisemist lõhestatust – Sextuse roll ongi ooperi kõige põnevam ja õigupoolest ka kandvam. **Margarita Swarczewska** Anniusena ja **Ulla Paakkunainen** Serviliana rõõmustasid samuti väga hästi läbitunnetatud vokaalse ja miimilise tõlgendusega. Swarczewska noor värske hääli andis suurde plaani säravaid energiimpulsse, Paakkunainen jäi meelde oma sügava ja tuumaka tämbriga. Karismaatiline bass **Kristjan Mõisnik** Publiusena varjutas keisri osatäitja nii vokaalse kui lavalise presentsi poolest. Olulisel kohal on ooperis solistide ansambliid duettidest sekstetini ning tõsiselt tuleb tunnustada väga head ettevalmistust ansambliilise kontrapunkti ja balansi väljatöötamisel.

Lavastuslik sürrealism välises plaanis pani lauljaid ning ka kuuljaid fokuseerima tähelepanu puhtmuusikalisele dramaturgiale. Ooperit esitati originaalkeeles (itaalia keel) ja täispikkuses "Tituse halastus" oli ettevalmistamata (st ooperit mittetundvale) vaatajale tõsine keskendumise tuleproov. Solistidele oli see lavastus eriliselt suur väljakutse, sest väline absurditheater "räakis" enamasti totaalselt risti vastu rolli sisemisele psühholoogiale ja dünaamikale. Au kõigile kuuele lauljale, kes selle kaelamurdva piruetiga toime tulid. Absurd võib õnnestumise korral käivitada ka täiesti uue ja ootamatu dimensiooni ning mingi ootamatu teist laadi – mitmedimensiooniline – tervik ka sellel etendusel tekkis. Inimeste läbielamised, nende hingetasandil toimuv joonistub sürreaalses keskkonnas hoopis teise intensiivsusega

Kivisildniku "Tituse halastuse" lavastus on karm ja šokiteraapiline. Ainult et neid, keda šokiteraapiaga üles võiks äratada, seda lavastust vaatama ilmselt ei sattunud.

välja ning sel on ka hoopis teine väärtus kui "normaaltingimustes".

Eestis on seni ainsad "Tituse halastuse" lavastatud esitused jäänud 19. sajandi esimesse veerandisse

(2006 oli Estonias kontsertettekannet), seega on Pärnu Ooperi ettevõtmine juba ainuüksi sel põhjusel ajaloolise väärtusega. Meelde jäävana salvestub Pärnu Ooperi "Tituse halastus" mällu ka noateral kõndiva lõhestatuse elava, eheda ja ereda kehastusena – ajas, kus meil kõigil tuleb noateral kõndides ellu jääda.

Kohtumispaik: Järvi suvefestival

NELE-EVA STEINFELD
muusikaajakirjanik

Pärnu on aktiivse muusikaeluga linn, mille erilist atmosfääri hindasid juba aastakümneid tagasi kõrgelt paljud ilmakuulsad muusikud. Pärnu kultuuri-sündmusi külastab aastas umbes 300 000 inimest ja paljude meelest suvepealinnast paremat paika Eestis sisuka suve veetmiseks polegi. Ka Järvide meelest. Järvide su-guvõsa on Pärnuga tihedalt seotud ja seoste vilju võis kuulda nüüd juba teist aastat toimunud rahvusvahelisel Järvi suvefestivalil, kuhu oli kokku tulnud mitusada muusikut nii Eestist kui välismaalt. Siinkohal tasub pisut meenutada Pärnu muusikaeluga seotud lähiajalugu. 1970. aastal toimus siin esimene festivalitaoline muusikasündmus, mis oli pühendatud Beethoveni 200. sünni-aastapäevale, olles algõukeks Eesti muusikafestivalide traditsioonile. Ka siis oli dirigendipuldiks **Neeme Järvi**.

Rahvusvahelist dirigentide meistriklasi on Neeme Järvi Pärnus korraldanud juba 2000. aastast alates. 2009. aastal viidi see üle Leigole, kaasati **Üle-eestiline Noorte**

Järvi suvefestivalist on kujunenud üks olulisemaid Eesti muusikafestivale ning Pärnust võib saada festivalilinn sarnaselt Salzbur-gi, Edinburghi või Verbier'ga.

Sümfooniaorkester (ÜENSO) ning tegevust alustas keelpillimängijate suvekool. Täna on kõigest sellest välja kasvanud Järvi suvefestival, mille kunstiliseks nõustajaks on nii Euroopas kui ka Aasias üks nõutumaid dirigente, hetkel kolme tipporkestri peadirigent **Paavo Järvi**. Võib vaid imestada, kuidas sellise koormusega maailmalavadel töötades jätkub jõudu ka keset suve, mil tavalised inimesed puhkavad, juhendada Pärnus sellise intensiivsusega kursust ja juhatada orkestrikontserte. Ent näib, et Järvid muusikast ei väsi. Paavo Järvi: "Soovin, et maailmas tuntaks Järvi suvefestivali kui huvitavat ja intensiivset muusikasündmust. Tähtsaim on siin dirigentide meistriklasi, millest on välja kujunenud rahvusvaheline kõrgetasemeline kursus. Varasematel aastatel osalenud dirigendid tahavad sageli tagasi tulla, sest saavad siit midagi väga kasulikku. Mulle meeldib näha, kuidas keegi areneb, sest õpin sellest ise tohutult."

Dirigentide kursusel sai tänavu õpetust 21 muusikut 14 riigist. Eestlastest võtsid osa **Martin Sildos** ja **Madis Järvi**, kursuse lõppkontserdid toimusid Pärnu Eliisabeti kirikus ja Türi kirikus koos **Pärnu Linnaorkestriga**. Dirigentide suveakadeemia juba traditsiooniks kujunenud finaalsõu oli Leigo järvemuusika, mida oli tänavu vaatama tulnud paar tuhat inimest. Järvemuusika lõppkontserdil esines ÜENSO (kontsertmeister **Hanna-Liis Nahkur**) ja kavas olid tuntud ooperiamängud, mida juhatasid kursuselased, ning Beethoveni Sümfoonia nr 5 maestro Neeme Järvi juhatusel.

Järvi suvefestivali oluliseks komponendiks on oma **festivaliorkester**, mis pannakse kokku parimatest mängijatest. Järvi festivaliorkestris löövad välismaiste orkestranti-

de kõrval kaasa paljud välismaal töötavad Eesti muusikud, et leida uuesti kontakti siinse muusikaeluga. Paljudest vestlustest nendega selgus, et see festival on neile oluline kohtumispaik. Paavo Järvi hääles on festivaliorkestrist kõneldes tunda ilmselget õhinat: "Festivaliorkester on minu jaoks väga oluline. Usun, et sellest saab Euroopa väljapaistev orkester, millega loodan tulevikus ka kontserdireise teha." Järvi festivaliorkestris mängisid ka mitmed tipptegijaid: orkestri kontsertmeistriks oli **Florian**

Järvi festivali resideeriv helilooja **Helena Tulve**.

FOTO TAAVI KULL

Donderer, kes on samal ametikohal ka Deutsche Kammerphilharmonie Bremenis, Berliini Filharmoonikute violarühma kontsertmeister **Máté Szücs** ja Eesti tippmuusikud välismaalt: **Kalev Kuljus**, **Martin Kuuskmann**, **Triin Ruubel**, **Indrek Leivategija**, **Juta Öunapuu**, **Andres Kaljuste** jt. Sellise tasemega muusikute osalusel saavutas orkester vaid mõne prooviga tulemuse, mis püsib veel kaua meeles ja millesarnast Eestis pole ammu kuulnud. Ka orkestrandid ise töid esile festivaliorkestri kõrget energiataset ja Paavo Järvi võimet muusikuid üdini vaimustada ning muusikasse kaasa haarata. Selle tulemusel sündisid Pärnu kontserdimajas fantastilised kontserdid: festivali avakontsert 26. juulil ja kontsert “Viva! Mozart” 29. juulil.

Avakontserdil kõlas Paavo Järvi juhatusel Mendelssohni Sümfoonia nr 5. Kontserdi põnevaima osa moodustasid aga Poulenci “Litaaniad Mustale Neitsile: Rocamadouri Jumalaemale” ning “Stabat mater”. Ettekandes osales segakoor Latvija. Juba esimesest noodist peale demonstreeris Järvi festivaliorkester rafineeritud kõlakul-

tuuri ja paindlikku dünaamikat, millega haakus suurepäraselt segakoori Latvija kloor ja puhas vokaal maailm. Ehk on meiegi parimatel kooridel kunagi võimalik saavutada selline kõlaline kvaliteet.

Kontsert “Viva! Mozart” oli tänavuse festivali meeldejäävaim muusikasündmus. Mozarti Klaverikontserdis Es-duur kahele klaverile soleerisid vaimustavalt **Kristjan** ja **Kalle Randalu**, kes kujundasid fraase otsekui ühises hingamises, soojade kõlavärvidega ja loomulikult. Paavo Järvi lisas orkestri vahemängude pisut kiiremate tempodega omalt poolt veelgi sära ja vürtsi. Mozarti Sümfoonia nr 36 “Linz” ettekanne paelus täpsete ja õhuliste strihhide, läbi paistva, kuid intensiivse kõlapildi ja suure energiaaenguga.

Tänavuse festivali resideeriv helilooja oli **Helena Tulve**, kes pidas loengu ja juhendas noori komponiste. Tema teostest kanti festivalil ette “Vari sinu selja taga” (“Lombre derrière toi”) uus versioon orkestrile, violale ja kahele tšellole, solistideks **Máté Szücs**, **Marius Järvi** ja **Indrek Leivategija**. Tulve oli festivaliks loonud ka

uudisteose fagotile ja keelpillikvartetile “Und von liehte vinster” (“Ja valgusest pimedus”), solistiks **Martin Kuuskmann**, kellele teos on ka pühendatud. Loo eripäraks on fagoti ebatavaliselt kõrge registri kasutamine, kuid Kuuskmann armastab keerulisi väljakutseid ja teostab neid oivaliselt.

Järvi suvefestivali tähtsaks osaks on kammermuusika, mis on paljude muusikute meelest üks põnevamaid muusitseerimise vorme, olles kui heade vestluspartnerite suhtlus. Üksteise ideid tuleb kuulata, mõista ja omalt poolt täiendada. Kui mõelda suuremalt, siis just neist tōdedest saab alguse ideaalne orkestrimäng. Festivaliorkestris osalenud muusikutest ja Järvide suurest muusikute suguvõsast moodustati koosseise duost oktetini. Proovigraafikud olid orkestriproovide tõttu kohati ehk liiga tihedad, et kõigi esitustega võrdset tippu jõuda, aga tähtis oli see, et kordagi ei kadunud ühisest muusitseerimisest positiivne energia. Hea energia poolest paistis enim silma kammerkontsert “Kalle Randalu ja sõbrad”, kus võis kuulda muusikat Schu-

FOTO TAAVI KULL

NEEME JÄRVI:

“Praaguses maailmapildis ei ole kultuur piisavalt väärtustatud. Mitte kusagil. Ka maailma suurimates kultuuririikides, nagu USA, Inglismaa, Prantsusmaa, Põhjamaad.

Ma ei ütleks, et kogu meie Eesti valitsus koosneb kultuurist mööda käivatest inimestest. Aga kahtlustan siiski, et öieti ei mõistetagi, mis asi k u l t u r ajaloo püsiväärtuslikus tähenduses ikkagi on. Valitsus ja poliitikud on niivõrd hõivatud muude probleemide ja muredega, et kui ei ole jõulisi eestkõnelejaid, jäävad kultuuriküsimused teisejärguliseks.

Ühe riigi ja rahva kultuur sõltub mõteteviiside avarusest. Meie poliitikute hulgas – ja üldse maailma poliitikute hulgas on harva loomeinimesi, veel harvem muusikuid. Kultuuritaust tegi Lennart Merist hoopis teise mastaabiga riigimehe.

Mida ma üldse oma isiklikus karjääris tahaksin? Tahan, et minust jääks midagi järele. Jääks maha elava kontserdi ülesvõtte ja stuudios võimalikult täiuslikult sisse mängitud muusika. Muusika, mida ma olen armastanud, orkestrite ja kuulajatega seda armastust jaganud. Et jääks ka see muusika, mida olen ise ajalooriulitelt välja otsinud, avastanud, ära tundnud ja ette kandnud. Mitte ainult meil, vaid pal-

judes maades on nii, et omaenda varasem muusika, oma klassika jääb avastamata ja avamata. Selles mõttes ma imetlen sügavalt Vardo Rumessenit – me oleme samal lainel mõtlejad olnud juba aastakümneid. Tema justkui vastutuult sõdimine iga eesti andeka muusiku ja teose eest oleks nagu tema isiklik jonn. Nii sõdis ta, pälvides tüütu ja tülika inimese maine, “Joonase lähetamise” ja “Hiibi” eest ja Tubina ühingu iga sammu ja saavutuse eest ja muusikaakadeemia uue hoone eest, mida praegu võtame nagu iseenesest tulnud taevakingitust. Ei tulnud iseenesest midagi! Mäletan, kui seisime selle jõleda “konnatiigi” ääres, plaanitsesime ja otsisime mõttes rahastamise kanaleid. Ja nägime ette bürokraatia ja üksikisikute vastuseisu. Kasvõi seda, kuidas Tonio Tamra, tollane prorektor ja tegelik ehituse juht, ööbis sageli objektil, et kallid ehitusmaterjalid minema ei “kõnniks”.

Kas nüüd sellistes olukordades peaks tundma end võitjana või kaotajana? Sedasama võin ma küsida ka iseendalt oma pika dirigenditee kohta. Ent parafraaserime parem Heinz Valgu kuulsat hüüdlauset: ükskord me võidame niikuinii! Suur kohtunik AEG töötab meie kasuks. Mõelgem sellele!”

Vestlusest **Virve Normetiga**

bertist Milhaud’ni ning kus Randalu oma sooja ja sillerdava klaverikõla ning laitmatu muusikamaitsega oli läbi kõigi teoste oma kaasteeliste **Toomas Vavilovile, Teet Järvile, Andrus Järvile, Arvo Leiburile, Mihhail Zemtsovile, Jari Valole** ja **Mati Lukile** kindlakäeliseks teejuhiks.

Festivali lõppkontsert oli pühendatud Neeme Järvi 75. sünnipäevale. Esimeses pooles kõlas Tšaikovski harva mängitav Teine klaverikontsert, solistikas Eestis sel hooajal juba kolmandat korda üles astunud **Aleksander Markovitš**, kelle klaverimäng ei tunne kõlalisi piire ja kes jätkuvalt hämmastab publikut oma sundimatu virtuosusega. Teises pooles tuli ettekandele Tubina Kontsertiino, kus soleeris teine juubilar, 70. sünnipäeva tähistav **Vardo Rumessen**. Tubin on autor, kelle muusika on Järvi ja Rumesseni tõlgenduses kõlanud läbi aastate nii meil kui mujal. Iseäranis paeluv oli ÜENSO noorte muusikute tähelepanelik mängulaad ja võime reageerida dirigendi ja solisti kõigile kõlavärvisoovidele. Kontserdi lõpetas Beethoveni Sümfoonia nr 5, mis polnud ei lämmatavalt massiivne ega paatoslikult aeglane, vaid pigem tempokas, selge ja nooruslik.

Festivalil kogetud muusikaline õhkkond lubab arvata, et Järvi suvefestivalist on kujunenud üks olulisemaid Eesti muusikafestivale ning Pärnust võib saada festivalilinn sarnaselt Salzburgi, Edinburghi või Verbier’ga.

MTU COLLA VOCE ESITLÉB

Operi- ja opereti-gala

RIIA PAEMURRU 50

P 23. septembril kell 18
Mustpeade maja valges saalis

JAAKKO RYHÄNEN
MARGARITA VOITES
MATI PALM
PILLE LILL

TEO MAISTE
NADIA KUREM
HANS MIILBERG
JANNE SEVTSENKO
AARE SAAL
ANGELIKA MIKK
ANDRES KÖSTER
JUULI LILL
PRIIT VOLMER *Bizet*

MARGIT SAULEP *Händel*
MATI KÖRTS
VALENTINA TÄLUMA
URMAS PÖLDMA
HELEN LOKUTA *Mozart*
RENÉ SOOM *Rossini*
TEELE JOKS
OLIVER KUUSIK
PIRJO PÜVI
KOIT SOASEPP *Verdi*

Piletid hinnaga 8 ja 12 € müügil Piletilevis

Meretagune muusikaterapia augustiõhtutes

LAINA LEHTO Kuressaare Gümnaasiumi muusikaõpetaja

Andres Paas, Anna-Liisa Bezrodny ja Silver Ainomäe musitseerimas festivali avakontserdil.

FOTO IRINA MÄGI

Eesti pikima traditsiooniga kammermuusikafestival, **XVIII Kuressaare kammermuusika päevad** on tänaseks minevik. Kogetud emotsioonid aga aitavad veel pikka aega viibida selle suurepäraselt korraldatud, alati põnevat ning mitmekesist repertuaari ja kõrgetasemelisi esitusi tagava muusikanädala lummuses.

Festivali avakontsert pakkus täissaali le värvika helibuketi Schuberti, Schumanni, Raveli ja Smetana loomingust. Meeldis, et kuulajatele pakutavas kavas leidis nii tunderikkust kui ka karakterit ja virtuossust, boonuseks publikule veel avastamata, vähetuntud muusikalisi pärle.

Traditsiooniliselt musitseeris avakontserdil oma tuntu headuses festivali kunstiline juht **Andres Paas**, tema ansamblipartneriteks olid noored maailmatasemel muusikud viiuldaja **Anna-Liisa Bezrodny** ja tšellist **Silver Ainomäe**. Karismaatilise Bezrodny virtuosne ning Ainomäe filigraanselt viimistletud musitseerimine oli stiilipuhas ja nüansirikas. Vaieldamatult sai õhtu üheks publiku lemmikuks Raveli rapsodia "Tzigane". See tehniliselt eriti keerukas pala võimaldas Anna-Liisa Bezrodnyl pakuda tõelist maailmaklassi virtuosikunsti, mille tulisuses katkesid ka poognajõhvid.

Kuressaare linnuses toimunud "Visioonid" viis fantaasiarännakule läbi eksootiliste maade, barokkmuusika ja muusikaliste portreede. Seda rikastas veel flötist Oksana Sinkova aval ja sü-

damlik suhtlemine publikuga. Nii Sinkova kui ka kitarrist Jelena Ossipova valdavad meisterlikult oma instrumenti ning on suurepärase ansambli tunnetusega, samuti puudutas mind kahe muusiku austus esitatud teoste vastu. Oksana Sinkova: "See kava on pühendatud kõigile, keda me armastame, kes on meie südant puudutanud ja hinge jälje jätnud." Seda armastust sai publik küllaga tunda. Poolteist tundi möödus kui linnulennul, astusin taas sammukese edasi teel otsimaks harmooniat iseenda ja maailma vahel.

Festivali neljapäevane klaveriõhtu "Fantaasiad" oli täis romantilisi tundeid ja kirge. Maailmas kiirelt tuntust koguv põneva muusikalise lähenemisega Poola pianist **Wojciech Waleczek** suutis oma sümpaatse oleku, suurepärase klaverimängutehnika ja vaatamängulise esinemisega kõita kohalolevat publiku meeled. Schumanni, Chopini ja Liszti loomingu kõrval kõlas tema kavas ka Poola heliloojate Paderewski, Lutosławski ja Szymanowski klaverilooming. Omamoodi rikastav oli kogeda interpreedi teostesse süvenemist ja suhtlemist publikuga. Arvan, et Kuressaare kultuurikeskuse suhteliselt kesiste kõlavõimalustega kontsertklaver pole just eriti tihti pidanud taltuma nii kirgliku ja energiant tulvil muusiku tõlgenduste all. Sama päeva hilisõhtul Kuressaare linnuses lossimuusika kontserdil esinenud Ungari vokaalsekstett **UniCum Laude** kahjuks eriti ei vaimustanud. Esimeses pooles kõlanud vanamuusikas nappis kohati lõpuni viimistletud fraasinõtkust, kõlavärve ja emotsioone. Pärast vahe- aega esitatud nüüdismuusika ja spirituaalid panid kuulama just huvitavate seadete poolt. Eriti tõusis lauljatest esile kontratenor, seda nii suurepärase vokaaltehnika kui ka

lavalisuse poolest, nauditavad olid ka bassilauljad, keskmistelt häältelt oodanuks aga paremat häälestumist ja stabiilsemat ansambli tunnetust.

Reedeõhtused "Eksootilised promenaadid" SPA Rüütli Ritteri saalis kinkisid kuulajatele rikkaliku valiku ehadest Napoli muusikatradsioonist. Vaieldamatult oli õhtu võtmeisikuks graatsiline ja sensuaalne vokalist **Maria Marone**. Tema kirglikult sügav ja isikupärane esituslaad lummas mind kontserdi avahelidest peale, seda nii aeglastes ballaadlikes lauludes kui ka tantsulistes tarantellades, mis hoolimata oma pöörasest tempost olid esitatud imekspandavalt hea artikulatsiooniga. Saateansambli kõlanud instrumendid (kitarr, mandoliin, flöödid, tšello ning erinevad löökpillid) sulasid hämmastava kergusega ühtseks ja kompaktses kõlapildiks.

Festivali lõppkontsert tõi Kuressaare **Vilniuse keelpillikvarteti**. Teenekas kollektiiv saabus Eestisse spetsiaalselt selleks kontserdiks. Ettekandele tulnud Mozarti, Čiurlionise ning Schulhoffi kvartetimuusika kõrval tegid nad kummarduse ka Eesti heliloojale Heino Ellerile, kelle sünnist möödus tänavu 125 aastat. Kammermuusika päevade väarikaim kollektiiv eristus teistest oma nauditavalt küpsete ja elukogunud muusikaliste tõlgenduste poolest. Paelusid äärmiselt peenekoeliselt ja täpselt kujundatud karakterid, eraldi väärib märkimist ansambli kordumatu nüansirikas kooskõla.

Kammermuusika päevi kokku võttes kasutaksin meeleldi ühe kuulaja vahetut arvamust: "Need kontserdid olid nagu muusikaterapilised seansid, mis puhastasid ja kirgastasid, olen taas valmis aasta pärast seda kõike kordama!"

Eesti pianiino M. Reppo

Eelmisel aastal sai selgeks ühe tundmatu päritoluga pianiino M. Reppo valmistaja – selleks on eesti meister Mihkel Reppo (1873–1964). Seniajani liikus selle pilli kohta mitmeid oletusi. Enam levinud oli seisukoht, et tegu on soome klaveriga.

Pärast ühe eesti klavereid käsitleva artikli ilmumist sain üllatava e-maili. Selle saatjaks oli Tiia Valdre, klaverimeister Mihkel Reppo lapselapselaps.

Ta kirjutab:

“Minu ema luges Elukirjast teie artiklit nimelistest klaveritest ja sai rõõmsa erutuse osaliseks, et tema vanaisa Mihkel Reppo klaverid veel liikvel on. Millega ühenduses annan teada, et Mihkel Reppo on jah Eestist, sündinud 1873 Vigala vallas ja surnud 1964, maetud Kullamaale.

Mihkel Reppo elas läinud sajandi alguses Tallinnas, kus teotses klaverimeistrina. Hiljem, rahaliste raskuste süvenedes, kolis tagasi Läänemaale ja pidas seal talu. Minu vanaemagi

sai pulmakingiks Mihkli (ehk oma isa) tehtud klaveri, sellel õppisin mina hiljem klaverit mängima. Et M. Reppo elas vanaks, olen minagi oma vanavanaisaga kohtunud.

Küll on tore, kui inimese elutööst jääb mingi jälg. Aitäh, et selle loo kirjutasite.

Parimat, Tiia Valdre.”

Kui kaua ja millal täpselt Mihkel Reppo klavereid valmistas, ei ole veel teada.

Samuti pole teada kui palju klavereid ta meisterdas. Klaverite disain viitab 20. sajandi alguskümnele, eriti kui vaadata Reppo töökoja firmamärki – juugendlikult elegantsete joontega kujundatud klaverimeistri nimekuju.

Kokku olen klaverimuseumi tegemiste käigus näinud viis pianiinot M. Reppo, neist kolm Tallinnas, üks Tartus ja üks Märjamaal.

Alo Põldmäe

Eesti Rahvusliku Klaverimuseumi juhatuse esimees

Rahvusoper Estonia andis etendusi Türgis ja Hiinas

Rahvusoper Estonia oli juuni lõpul ja juulis külalisesinemistel Türgis ja Hiinas. 19. Aspensose festivalil kõlas üle 130 estoonlyse esituses Verdi “Rigoletto”. **Eesti Rahvusballeti** 67-liikmeline trupp esitas **Hongkongis** ja **Macaos** üheksal korral balletti “Lumivalgeke ja 7 põialpoissi”. Kokku nägi estoonlyaste kunsti umbes 28 000 pealtvaatajat.

Looduskaunis Aspensoses asub 2000-aastane amfiteater, mis on omalaadsete hulgas üks paremini säilinud. Teater mahutab ligi 15 000 pealtvaatajat, ka kõige vaiksem orkestrist kostev heli kandub viimastesse ridadesse. Teadaolevalt kasutati 2000-aastasel laval nüüd ka esmakordselt pöördlava. Lisaks etendustele korraldasid Eesti Rahvusballeti liikmed õpitubasid, tutvustasid balletikunsti põhitõdesid, korraldasid etenduse-eelseid infotunde ning tutvustasid Eestit.

Rohkem infot Rahvusoperi kodulehel www.opera.ee

Estoonlyased Macaos.
FOTO VIKTOR JELISSEJEV

Eesti Teatri- ja Muusikamuseumi uus direktor

Kultuuriminister Rein Lang kiitis heaks komisjoni ettepaneku nimetada **Eesti Teatri- ja Muusikamuseumi** uueks direktoriks **Tanel Veeremaa**, kes asub tööle tuleva aasta 1. jaanuaril. Veeremaaga sõlmitakse tööleping kolmeks aastaks.

Veeremaa on 2009. aastast alates olnud Tallinna Linnamuseumi filiaali Mii-Milla-Manda juht, töötanud ka Eesti Vabaõhumuuseumi muuseumipedagoogi ja hariduskeskuse juhatajana. Veeremaa on lõpetanud Tallinna Pedagoogilise

Ülikooli kunstiajaloo ja joonestamise õpetaja erialal ning omandanud Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias magistrakraadi kultuurikorralduses. Ta kuulub Muuseumi nõukogu juures tegutsevasse muuseumihariduse komisjoni ning Tallinna Haridusameti juures tegutsevasse keelekümbeluse töörühma. Eesti Teatri- ja Muusikamuseumi direktori ametikohale kuulutati konkurss seoses senise direktori tähtajalise lepingu lõppemisega.

(ERR)

Eesti sai esimese muusikateraapiadoktori

16. juulil kaitses Saksamaal Hamburgi Muusika- ja Teatriakadeemia muusikateraapia instituudis edukalt doktorikraadi muusikaterapeut ja õppejõud **Alice Pehk**. Doktoritöö teema oli “Otsides tundmatut. Fenomenile suunatud uurimus muusikute esinemisärevusest läbi psühhodünaamilise vaatenurga” (“Searching for the unknown. Phenomenon-oriented study of music performance anxiety in boundaries of psychodynamic approach”). Esinemisärevus on levinud, kuid varjatud probleem. Paljud muusikud häbenevad selle olemasolu tunnistada ning suur osa neist käsitleb esinemisärevust kui paratamatut probleemi, millega lihtsalt tuleb kuidagi hakkama saada. Alice Pehki doktoritöö eesmärgiks oli läheneda avatult muusikute esinemisärevuse (edaspidi MEÄ) fenomenile kavatsusega koguda rohkem informatsiooni, mis aitaks paremini mõista ja avada selle levinud probleemi tagamaid. Töö koosneb neljast uurimusest, mis on nii sisulises kui ajalisel seoses. Esimene, doktoritöö alusuurimus käsitleb Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias, Georg Otsa nimelises Tallinna Muusikakoolis ning Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemias õppivate noorte muusikutega korraldatud küsitluste tulemusi. Uurimusest selgub muu hulgas, et koguni 68,9 protsenti vastanutest peab oma esinemisärevust sooritusele negatiivset mõju avaldavaks teguriks. Uurimus kirjeldab MEÄ psühholo-

gilisi ja sotsiaalseid tegureid ning MEÄga toimetuleku strateegiaid. Uurimuses leiti ka mitmeid seoseid MEÄ ning varaste kogumuste ja vanemlike hoiakute vahel. Näiteks kinnitab uurimus, et muusikutel, kelle üks või mõlemad vanemad on olnud ülemäära ärevad, on esinemisärevus suurem, samuti kasutasid nõnda vastanud oluliselt rohkem medikamente MEÄga toimetulekuks.

Dissertatsiooni ülejäänud kolm uurimust keskenduvad MEÄ fenomeni uurimisele. Vaadeldi nelja teraapiajuhtumit ise selleks soovi avaldanud kõrget ärevuse taset näidanud noorte muusikutega. Töö tulemustele tuginedes on esinemisärevuse kujunemine tihedalt seotud vanemlike hoiakutega (dominantne, ülihoollitsev, kontrolliv, kuid emotsionaalselt kinnine ema ning pere asjades seisukohta mitte võttev, “nähtamatu”, distantsi hoidev isa), mis süvendavad madalat enesehinnangut ja eneseteadvust, kahtlemist ja eksistentsiaalseid hirme, põhjustades muu hulgas ka laste suutmatust võtta täiskasvanuks saades oma elu eest ise vastutust. Ühtlasi kinnitavad uurimused psühhodünaamilise muusikateraapia efektiivsust MEÄga toimetuleku toetamisel. Töö ühe tulemusena valmis “Muusikute esinemisärevuse profiil”, kus kirjeldatakse kokkuvõtlikult isiklikku tausta, isikomadusi, käitumismustreid ja hoiakuid, mis on iseloomulikud esinemisärevuse all kannatavale muusikule.

Sigrid Kuulmann ja Johanna Vahermägi festivalil esinemas.
FOTO ERAKOGUST

Eesti muusikud Itaalias

Lõuna-Itaalias Martina Franca linnas toimus 17.–20. juulini **Eesti muusikamaastikku tutvustav seminar**. **Pille Lille Muusikute Fondi (PLMF)** koostööpartneriks on juba mitu aastat sealne tunnustatud **festival della Valle d'Itria** ja festivali rahastav **Paolo Grassi nimeline fond**. **Pille Lill**, PLMF-i tegevjuht **Leelo Lehtla** ja helilooja **Helena Tulve** tutvustasid Martina Francas seminaril eesti muusika ajalugu ja heliloomingu käekäiku. “Kuulajatel paistis olevat väga põnev teada saada, kuidas nii väikeses ja lühikeses muusikaajalooga riigis on kujunenud keskkond, millest on välja kasvanud huvitava käekirjaga heliloojaid ning mitmetahuline muusikamaastik,” sõnas Helena Tulve.

20. juulil toimus üks festivali suurematest kirikukontsertidest, mille lõpu- numbriks oli Arvo Pärdi “Stabat Mater” eesti keelpillimängijate ja festivali juurde kuuluva Bel Canto akadeemia parimate lauljatega. Eesti ja Itaalia koostöö raames tuuakse väike osa Itaalia festivalist ka Eestisse – 24. augustil toimub Tallinna Jaani kirikus Luigi Rossi ooperi “L'Orfeo” arranžeringu (heliloojatelt Daniela Terranova ja Fabio Ceresa) esittekannet väljaspool Itaaliat. Ooperi kontsertettekannet toimub VIII Tallinna kammermuusika festivali raames, esitajateks on Eesti ja Itaalia solistid ning festivali kammerorkester.

(ERR)

Noortekoor Vox Populi esikoht Portugalis

Noorte segakoor **Vox Populi** võitis II Freamunde rahvusvahelisel koorikonkursil Portugalis esimese koha ja kulddiplomi. Koori dirigent **Janne Fridolin** sai parima dirigendi preemia. Konkursil astuti üles folkloori kategoorias ning esitati Aarne Vahuri seatud "Õhtu ilu", Veljo Tormise rahvalaulude seadeid ja kaks viimast osa tsüklist "Ingerimaa õhtud".

(ERR)

Päikeseloojangu festival

Pärnumaal Kabli rannakülas toimus 20. juunist 22. augustini Päikeseloojangu festival. Sündmuste seeria algas **Ultima Thule**, **Tõnis Mägi** ja **Riho Sibula** kontserdiga Kosmonautika puhkekeskuses. Juuni lõpul ja juulis toimusid igal nädalalõpul rannapeod, kus lavale astusid **Terminator**, **Shanon**, **Getter Jaani**, **Sõpruse Puiestee**, **Tanja Mihhailova** ning mitmed DJ-d. Populaarseimateks kontserdikohtadeks said festivalil Lapanina hotell, Tuisuliiva puhkemaja ning Kabli külaplats ja Häädemeeste Miikaeli kirik, kus võis osa saada **Urmas** ja **Pille Taniloo** orelikontserdist ning kuulda **Hanna-Liina Vösa** esituses eesti armastatud laule uues töötlus. Augustis oli võimalus nautida Kosmonautika puhkekeskuses aset leidvaid "Kosmose kolmapäevi", mis tõid festivali lõpul lavale **Lauri Saatpalu**, **Raivo Tafenau** ja **Peeter Rebase**.

Muusikakoolide Liidu üldkogu Keilas

30. mail toimus Keilas Eesti Muusikakoolide Liidu üldkoosolek, kus võeti vastu dokument "Kultuuripoliitika arengusuunad aastani 2020. Muusika". Üldkoosolekul valisid 33 liikmesorganisatsiooni hääleõiguslikku esindajat uueks perioodiks juhatuse. Salajasel hääletusel selgunud üheksaliikmeline juhatus on järgmine: **Olav Ehala** (Eesti Heliloojate Liit), **Urvi Haasma** (Eesti Muusikakoolide Liit), **Peep Lassmann** (Eesti Muusika- ja Teatri-

akadeemia, Eesti Klaveriõpetajate Ühing), **Marko Lõhmus** (Tallinna Filharmoonia), **Aarne Saluveer** (G. Otsa nimeline Tallinna Muusikakool), **Toomas Siitan** (Eesti Muusikateaduse Selts), **Timo Steiner** (Tallinna Muusikakeskkool), **Jaak Sooäär** (Eesti Jazzliit) ja **Henry-David Varema** (Eesti Interpreetide Liit, Eesti Keelpilliõpetajate Ühing).

Juhatus valib presidendi ja asepresidendi oma järgmisel koosolekul.

Tartus peeti esimene popkooripidu

30. juunil toimus Tartu lauluväljal 5000-liikmeline noortekoor kandis ette kolmkümmend laulu eesti estraadi-, pop- ja rockmuusika varasalvest. Koos ühendkooriga olid laval solistid Maarja-Liis Ilus, Hedvig Hanson, Lenna Kuurmaa, Birgit Öigemeel, Janika Sillamaa, Uku Suviste, Koit Toome, Kristjan Kasearu, Jaan Pehk, Ott Lepland ja Genka. Lauljaid saatis

Estonian Dream Big Band, dirigeerisid Hirvo Surva, Aarne Saluveer, Siim Aimla, Tomi Rahula, Veronika Portsmouth, Lauri Breede, Raul Talmar ja maestro Eri Klas. Laulupäeva eestvedajaks oli **Mikk Targo**. Popkooripeo eesmärk on hoida noorte seas elus viimase neljakümne aasta eesti laululoomingu kullafondi ning peita huvitavatesse kooriseadetes avastamis- ja äratundmisrõõmu noortele ja vanematele.

Hiiumaal etendati esmakordselt ooperit

Hiiumaa 14. kammermuusika päeva-del toimus 13. juulil Kärkla kirikus Hiiumaa ajaloo esimene ooperietendus. Kammerorkestri, kolme solisti ja tantsija ettekandes toodi publiku ette **Saint-Saënsi ooper “Simson ja Delila”**. “Korraldame juba neliteist aastat Hiiumaa kammermuusika päevi, et anda oma panus Hiiumaa muusikaelu edendamisse, luua lisapõhjust Hiiumaa külastamiseks ning kujundada ka Hiiumaa klassikalise muusika publikut. Sel aastal leidsime aja küpse olevat ooperi toomiseks Hiiumaale,” ütles üks päevade korraldajatest, orkestri koosseisus mängiv **Aet Ratas**sepp.

Kammerorkester ja solistid on soome ja eesti muusikud, kes kõik töötavad Soomes. Solistidena astusid üles metsosopran **Tuula Paavola**, tenor **Roland Liiv** ja bariton **Arto Hosio** Soome Rahvusooperist. Kaasa tegi

ka Soome Rahvusballeriin **Tiina Myllymäki**.

“Ooperi “Simson ja Delila” ettekanded Ville Matvejeffi seades on kõlanud Espoo, Porvoo ja Turu kirikus ning pälvinud Soome kriitikutelt palju kiidusõnu. Ville Matvejeffil on õnnestunud hästi säilitada teose muusikaline ja dramaturgiline tervik ning ooper kui suurteos ei ole midagi kaotanud. Helipildi järgi tundub, nagu mängiks suur orkester, kuigi tegemist on kammerettekandega,” ütles festivali kunstiline juht **Mart Ernesaks**. Hiiumaa kultuuri seltsi looja ja juhatuse liikme **Enn Kunila** sõnul on Hiiumaa esimese ooperi ettekanne ajalooline sündmus. “Kui ooper on juba kõlanud, tuleb otsida võimalusi suurvormide toomiseks Hiiumaale,” ütles Kunila.

(ERR)

Theodor Teppo Tobiase klaveriga.

FOTO ERAKOGUST

27. – 28. maini toimus Hiiumaal Käinas **X Tobiase-nimeline klaveriõpilaste konkurs**. Noorimas vanuserühmas sai peapreemia **Theodor Teppo** Keila Muusikakoolist, II koha **Hanna-Liisa Kuusing** Kehtna koolist ja III koha **Brita-Liis Oruste** Saue Muusikakoolist. Vanemates rühmades kuulusid auhinna **Arina Makarenkole** Paldiskist, **Evita Lohule** Kehtnast ning **Katarina Ilvesele** Loksalt.

Saia do Harpa.

FOTO ERAKOGUST

Uus pill

Kunstitudeng Marita Lumi on konstrueerinud omapärase kandlelaadse pilli “Saia do Harpa” (harfiseelik). Autor ise kirjeldab oma instrumenti: “Ehitasin selle pilli Portos, Portugalis. “Saia do Harpa” on muusikainstrumentideks kujunenud vorm, see ümbritseb mängijat nagu seelik. Pilli mängides on võimalik samaaegselt kaasa laulda ja tantsida. See võib olla kas pill või kunstiobjekt ning seda saab kasutada nii *performance*’itel kui ka impromuusikas.” Pilli saab mängida üksi, sõrmitsedes kõiki

neljakümme keelt ja seltskonnaga, kus kuuni viis inimest sõrmitseb kaheksat keelt. Kõlakastiks on õhuke metall ja keelte võnked panevad ka kesta helisema. “Seeliku” ülemine ja alumine äär on puidust. Nelikümmend keelt on jaotatud viide sektorisse, igal keelel on kaks sadulat ja kaks pinget reguleerijat.

Pilliga saab lähemalt tutvuda aadressidel <http://soundcloud.com/maritalumi/harp-skirts-first-recording> ja <http://www.youtube.com/watch?v=-n2uUeCmiBk>

Collegium Musicale edu Gorizia festivalil

Kammerkoor Collegium Musicale (dirigent Endrik Üksvärav) võitis Itaalias Gorizia rahvusvahelisel koorifestivalil kõik kategooriad, artistlikkuse preemia ja *grand prix*. Võitudega kaasnes rahaline preemia ning kontserdituur Itaalias 2012. aastal.

Eestist osales sellel festivalil viimati 2001. aastal ETV tütarlastekoor Aarne Saluveeri dirigeerimisel, kes naasis samuti *grand prix*ga.

(Kooriühing)

Eesti Rahvuslik Klaverimuuseum esitleb
KLAVERIFESTIVAL

*Klaver on pillide
kuninganna
(Aleksander Läte)*

“Tartu Vaim ja klaver”

Pühendatud Ernst Hiisi 140. sünniaastapäevale

14. september – 14. oktoober
TARTU TASKU KESKUS

14. september kell 18.00

Festivali avamine:

KLAVERINÄITUS

- ⊙ Ajaloolised klaverid, varasemad omanikud Eduard Tubin, Rudolf Tobias, Juhan Simm, Miina Härma, Enn Võrk, Harald Keres, Johan Köpp, Äksi nõid, Aino ja Oskar Kallas, Richard ja Alo Ritsing, Johannes Bleive, Mart Niklus jt.
- ⊙ Ernst Hiisi valmistatud klaverid
- ⊙ Eesti klaverite leiud

STENDINÄITUSED:

Eesti klaveriehituse 233 aastat

Fotonäitus “Ernst Hiis – 140”

(koostöös Luunja vallaga)

Eestit külastanud kuulsaid pianiste (Eesti Kontserdi näitus Dorpat Konverentsikeskuses)

KLAVERIMUUSIKA KONTSERT

Kadri-Ann Sumera, Tanel Joamets, Andre Hinn, Helen Põldmäe, Ele Sonn, klaveriduo Jorma Toots–Ebe Müntel. Kaastegev Tõnis Mägi. ÜLLATUS!

22. september kell 13.00

Klaverimuusika non stop programm – Ülenurme Muusikakool

29. september kell 13.00

Klaverimuusika non stop programm – Tartu Valla Muusikakool ja Tartu I Muusikakool

1. oktoober kell 18.00

Rahvusvaheline muusikapäev

Kontsert Tartust pärit heliloojate ja Heino Elleri nimelise Tartu Muusikakooli noorte heliloojate klaveriloomingut (Alo Põldmäe kompositsiooniklass) esitavad noored pianistid Tartu ja Tartumaa muusikakoolidest

6. oktoober kell 13.00

Klaverimuusika non stop programm – Heino Elleri-nimeline Tartu Muusikakooli ja Tartu II Muusikakool

9. oktoober kell 11.00 – 17.00

Sümposium “Tartu Vaim – mis see on?”

Dorpat Konverentsikeskuse Baeri saal
Ettekandjad: Rein Veidemann, Peeter Volkonski, Peeter Tulviste, Alo Põldmäe, Peeter Torop ja Tõnu Viik.
Eriplokk – astronoom Ernst Julius Öpik heliloojana
Ernst Julius Öpiku klaveriloomingut esitab Kadri-Ann Sumera

13. oktoober kell 13.00

Klaverimuusika non stop programm – Elva Muusikakool ja Alatskivi Kunstide Kool

14. oktoober kell 14.00

Festivali lõpetamine

“Hingestatud muusika hingega klaveritel”

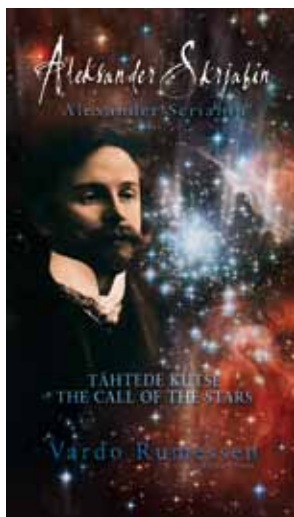
(koostöös Tartu Saksa Kultuuri Instituudiga)

Kadri-Ann Sumera ja Andre Hinn

Alo Põldmäe klaveritsükli “Tartu pildid I” esiettekanne

Festivali kunstiline juht: **Alo Põldmäe** Kõik festivali üritused on TASUTA

TOETAJAD: Tartu Tasku Keskus, Tartu linn, Eesti Kultuurkapital, Eesti Kultuurkapitali Tartumaa Ekspertgrupp, Hasartmängumaksu Nõukogu, Swedbank, Eesti Kontsert, SA Alatskivi loss, OÜ Deckol Ehitus, Tartu AHHAA teaduskeskus, Vanemuise kontserdimaja, Tartumaa Muuseum, TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia, Tartu Saksa Kultuuri Instituut, Tartu Observatoorium, Luunja vald, Helme vald, Hotell Dorpat, Park Hotell, PVX a/s kauplus MUUSIK, Tartu Loomemajanduskeskus

**Aleksander Skrjabin.
Tähtede kutse.
Vardo Rumessen.**

Estonian Record Productions /
Estonian Classics

Ühe Vene suurima helilooja Aleksander Skrjabini tänavune 140. sünniaastapäev möödub Eestis üsna märkamatult. Selle omapärase helilooja looming vääriski aga märksa rohkem tähelepanu. Skrjabinit peetakse nüüdishelikeele üheks alusepanijaks, tema sümbolistlik helimaailm liikus hilisromantismist atonaalsusse, olles hiljem üha rohkem seotud tema messianistlike ideedega. Skrjabini teosed pidid looma ekaatallise astme inimkonna puhastamiseks, vabanemiseks ning kõrgemale arengujärgule jõudmiseks. Skrjabin on mõjutanud ka Heino Elleri ja Mart Saare varast helikeelt.

Vardo Rumesseni ammu aegne huvi Skrjabini muusika vastu sai nüüd kuju mahukas ja kaunis plaadikogumikus "Tähtede kutse". See sisaldab nelja heliplaati ja raamatukest, kus helilooja lennukit mõtte maailma avavad ainulaadsed kosmosefotod ning samuti isikupildid, omaaegsete kunstnike illustratsioonid ning fotod Skrjabini muuseumis asuvatest käsikirjadest. Raamat sisaldab Vardo Rumesseni põhjalikku käsitlust helilooja loomingust ja mõtteviisist, väga huvitava lisamaterjalina helilooja tundmaõppimiseks saab siit lugeda Skrjabini "Ekstaasi poeemi" tõlget ning heli-

looja enda ja teiste suurte Vene muusikute tsitaate erinevatest allikatest.

Plaadi salvestused pärinevad erinevatest ajajärgudest. Kaks-kümmend poeemi esimesel CD-l on salvestatud aastatel 2002 ja 2005, 15 erinevatest loomeperioodidest pala on hiljutine, 2011. aasta võte. Väärtuslikud on etüüdid op. 8, 42 ja 65 salvestused. Kolmandal plaadil sisalduvad prelüüdid on samuti värsked, 2011. aasta võte, sonaatide nr 3, 4 ja 5 esitused pärinevad 1972. aastast. Neljandal plaadil on keerukad, harva esitatavad sonaadid nr 6 kuni nr 10, võte on samuti näide Rumesseni varasema perioodi pianismist aastal 1972.

Imetlust tekitab Rumesseni erakordne loominguline haare ja vaimujõud. On väga tänuväärne, et need tema erinevatest aegadest pärit väärtuslikud heliülevõtted on nüüd kokku kogutud. Skrjabini sonaatide salvestused on unikaalsed, kõrgeima raskusastmega seitsmendat ja kaheksandat sonaati on maailmas suhteliselt harva mängitud. Stiililiselt on erinevate interpretide Skrjabini esitused konseptuaalselt sageli väga erinevad, küllaltki vabad ning otsustajaks on siin interpreedi ja kuulajate kujutus heliloojast ning emotsioonid ja fantaasiamaailm. Skrjabin on helilooja, kes lõi kirglikult ja põles tuliselt, samasugune on ka tema interpretide andumus tema loomingule.

IA REMMEL

**Mart Saar. Must Lind.
Kaie Konrad, Urve
Tauts, Ivo Kuusk, Mati
Palm, Vardo Rumessen.**

Estonian Classics

Eesti lauljatele olid kuue-, seitsme-

ja kaheksakümnendatel Mart Saare soololauludest kättesaadavad Villem Kapi koostatud kogumik, Muusikafondi avaldatud viimaste aastate laulud ja 1972. aastal Johannes Jürissoni koostatud album aastatel 1904–1912 looduga. Viimane sisaldas ka muusikateadlase Jürissoni asjalikku saateteksti ja noodinäiteid erinevuste kohta, mida on võimalik tuvastada muusikamuuseumi käsikirjades. Jürissoni uurimus oli teenäitaja ühe meie silmapaistvama ja viljakama soololaulude looja (kokku 144 teost) juurde ajal, mil see varaait oli muutlike tuulte ja väärastunud seisukohtade tõttu pikka aega ebasoosingus olnud. Huvitav on fakt, et kodumaalt lahkuma sunnitud, kuid Euroopa lavadel ülinõutud tenor Naan Põld oli Saksamaal salvestanud märkimisväärse hulga Saare loomingut. Teine lummav helijalg on ilmselt kuuekümnendate lõpul salvestatud LP, kus teevad koostööd Georg Ots ja Eugen Kelder. Äärmiselt mahuka ja väärtusliku töö on teinud pianist Vardo Rumessen, kes koostas neli kogumikku koos põhjalike kommentaaridega ning korraldas aastatel 1979–1982 Saare laulude salvestuse, kaasates tolle aja lauljate paremikku.

Otskui Mart Saare 130. sünniaastapäevaks valmis CD meie tolle aja vokaalmaastiku säravamate lauljatega, kelleks on sopran Kaie Konrad, metsosopran Urve Tauts, tenor Ivo Kuusk ja bass Mati Palm. Plaadil on kaksikümmend seitse soololaulu ning üks duett tenorile ja bassile. "Must lind", Karl-Eduard Söödi mitmekihilise alltekstiga luule, on inspireerinud Mart Saart kui "kaasaegse Euroopa ja eesti rahvuskultuuri põneva sünteesi loojat" (nagu kirjutab Tiia Järg Ivo Kuuse sooloalbumi annotatsioonis). Jürissoni kirjutisest saab lugeda Rudolf Tobiase vaimustusest selle laulu enneolematult ekspressiivsete kujundite üle, millele pole tema sõnul tolle ajal midagi vastu panna – "Sulle saagu sellestki, kui pealetungivate dissonantside seas ikka ka mõne tuttava kolmkõla leiad". Kuna selle kirjatüki formaat ei võimalda detailidesse laskuda ning arutelu selle üle, mis on õnnestunud ja kus oodanuks teistsugust lähenemist, siis jääb vaid üle imetleda kauneid hääli, kõigi osaliste kirg-

likku pühendumist ning detailide viimistletust. Tahaks loota, et CD leiab tee maailmaturule, sest siin kõlab muusika, mis väärib võrdlust maailma Lied'i repertuaari paremikuga.

TIIU LEVALD

laulja ja pedagoog

**Filia Sion. Vox
Clamantis.**

ECM New Series

Pole kahtlustki, et ansambel Vox Clamantis on kirikumuusika kontsertlikus esitamises Euroopa, kui mitte kogu maailma tippansamblite hulgas. Ansambli väga hea ja vokaalselt rikas kõlapilt, mis on kontserdingimustes sama kvaliteetne nagu heliplaadil, kõneleb iseenda eest. Enamik ansambli lauljaid on suutelsed headeks sooloesitusteks, mida ka salvestisel veenvalt demonstree-ritakse. Ühtemoodi hästi kõlab nii unisoonis laulmine kui ka mitme-häälsus.

Heliplaadil hõlmavad üle poole ajast palad gregooriuse ehk frangi-rooma laulu repertuaarist. Ülejäänud osas on esindatud varajane poliifoonia kahest käsikirjast ning autorid 11.–15. sajandist. Salvestise lõpetab juudi laul "Ma navu". Kogu kirev materjal on püütud temaatiliselt koondada plaadi pealkirja "Filia Sion" (Siioni tütar) ümber. Bukletis seletab Klára Jirsová pealkirja nii juudi kui ka kristlikust kultuurikon-tekstist lähtuvalt.

Vox Clamantise gregooriuse laulu esitamise stiil on emotsionaalselt vaoshoitud, domineerib suurepärase vokaalne kõla ja muusikaline fraseerimine. Vähem on kuulda teksti vaimset pingestatust ja ühist keskendumist sõnumile. Ka soolo-esitustes oleks tore lisaks heale vo-

kaalsele esitusele kuulda teksti isiklikku, väljenduslikumat läbielamist. Soolodest kõige väljenduslikum on Eve Kopli lauldud "O ignis spiritus". Mitmehäälsed palad on esitatud märksa väljenduslikumalt kui ühehäälsed.

Nagu enamik kommertssalvestajaid, on ka selle plaadi tootjad mõistnud vajadust maitsestada ühehäälsel keskaegset muusikalist materjali lisandustega, mis teeb selle muusika tänapäeva inimesele lihtsamini vastuvõetavaks. Kasutatakse burdoonheli, ülemhelilaulu, vene-õigeusu laulu laadset akordilist faktuuri ja mitmeid muid huvitavaid võtteid. Häiriv on asjaolu, et neid lisandusi ei ole seletatud. Bukletis on küll öeldud, et "ansambli keskaegse muusika interpretatsioon ei ole kunagi puhtalt ajalooline", aga kuulajale ei seletata, mis on keskaegne materjal ja mis on esitaja lisandus. Nii võibki bukletis põhjal arvata, et keskaegses gregooriuse laulus sisaldus neljahäälsus ning et Perotinuse *conductus*'t esitati koos ülemhelilauluga. Väärust lisaks info kasutatud käsikirjade daatumite ning esitatavate lugude restauratsioonide autorite kohta. Laulude loetelus võiksid olla viited teksti päritolule; solistide loetelus ei kajastu teise (vist Jaan J Leppik) ja kaheteistkümnenda pala solistid.

Kokkuvõtteks võib öelda, et tegu on nauditava salvestisega, mida võib julgelt soovitada laiale ringile muusikahuvilistele.

EERIK JÕKS
muusikateadlane

Mihkel Kerem. Violin Sonatas. Mikk Murdvee, Sten Lassmann.

Toccata Classics

Londoni plaadifirma on välja andnud CD Mihkel Keremi muusikaga. Salvestus on tehtud Tallinnas, helirežii Aili Jõelehelt. Mängivad viuldaja Mikk Murdvee ja pianist Sten Lassmann, autori ammused "ihuinterpreedid". Plaadil kõlavad kolm sonaati viiulile ja klaverile ning sooloviulisonaat.

Keremi looming on kui "kuupealt kukkunud" – sellel pole seoseid samal ajal kirjutatud muu eesti muusikaga. Esimene sonaat (1994), mis valminud kolmeteistaastaselt,

äratab meele seoseid Elleri koolkonnaga (autor nendibki bukletis eeskujuna ja mõjutajana Tubinat), ent asi ei parane kuigivõrd ka järgmiste oopustega – Kerem on ja jääb isepäiselt kaasajaväliseks loojaks, sattudes kahes järgmises viiuli-klaveri sonaadis ehk isegi vene neoklassitsistide, eriti Prokofjevi radadele. Kui esimene sonaat hämmastab väga noore autori väga sorava ja muusikaalse mõtlemisega, siis teine köidab tõsiselt, aeglase äärmiste osadega ning kolmas süngelt tontlike karakteritega. Sooloviulisonaat on veidi teisest puust – monotemaatiline, kõigis neljas osas algteemast fantaasia laadis järjest uusi mõtteid välja harutav ning traditsioonilisele viiulirepertuaarile juba otsesemaid viiteid andev. Autori iseolemise tuum peitubki viuldajaks olemises ja viuldajana mõtlemises, alates sellest, et muusika tundub hästi pillipärane ja mängijale mugav. Aga kuulaja naudib eredaid karaktereid, siiraid tundevalgatusi ja kogu muusika väga loomulikku kulgemist. Ühe teise eesti helilooja ütlust "olukorras, kus kõik püüavad olla originaalsed, nii et originaalne olla polegi enam originaalne" parafraasierides võiks öelda, et originaalseks võib osutada hoopis näiliselt ebaoriginaalne. Keremi sonaadid võiksid saada eesti viiulirepertuaari pärisosaks. Siinne esitus on üldiselt päris hea ja tabab autori mõtet hästi, ent värviskaalat annaks minu meelest veelgi avardada.

VIRGE JOAMETS

VindPower. VindPower.

Paw Marks Music

Klarnetist (eelkõige bassklarnetist) Meelis Vind on välja andnud jazziplaadi, mis mõjub meie aja muusikalise *crossover*'i ja amalgaamide kontekstis julgelt kompromissitu loominguilise väljendusena. Ei mingit moosimist ega vägisi meeldida taht-

mist, ei mingeid populauljatest auklalisi ega laialt tuntud laenulugusid. Vindi ansambli kuuluvad kitarrist Virgo Sillamaa, kes on ka mitme plaala autor, klahvpillimängija Raun Juurikas, basskitarrist Mihkel Mälgand ja trummar Ahto Abner. Paari loo autor on meie hulgast lahkunud kitarrist Ants Laig, kelle mälestusele on plaad ka pühendatud. Ülejäänud palad on kirjutanud Meelis Vind ise.

Kvinteti mäng on energiline ja eksaktne, kõla klaar ja pigem kui vaim ja mahlakas. Ansambli *sound*'i dominant on mõistagi klarnet, mis ongi oma kõlavärvilt kiuveem ja konstateerivam kui näiteks tenorsaksofon, mida kuuleb selliste ansambli juhtiva häälena palju sagedamini. Eks üks Meelis Vindi väärustus eesti jazzimaastikul olegi see, et ta on ainus, kes jazzklarnetistina nii järjepidevalt laval esineb ja stuudio plaadistab. Klarnetijazzil on Eestis traditsioone (kohe meenuvad Aleksander Rjabov ja Aarne Pilliroog), Vind kannab neid edasi ja hoopis uude suunda. Plaadil segunevad *fusion*'iilik kompositsiooniloo-gika, jazz-rocki gruuv ja energia ning vabaimprovisatsiooniline kaaluta olek, aga ka elemendid euroopaliku jazz'i iluotsingutest ja *nu jazz*'ist. Plaadi kuldse keskme moodustab Vindi tosin minutit vältav kolmeosaline kompositsioon "Rännak", mis algab vaikeluliselt ja lõpeb tuliselt. Tervikuna on album vaheldusrikas ja muutlike meeleoludega. Virgo Sillamaa kitarr ja Raun Juurika klahvpillid pakuvad ansamblijuhile tõhusat tuge nii soleerides kui ka teemasid esitledes.

JOOSEP SANG

Meeting Unknown. UMA.

UMA Music

UMA moodustavad kitarrist Robert Jürjendal ja puhkpillimängija Aleksei

Saks, kellega on liitunud löökpillide ja programmeerimise eest hoolitsev Andi Pupato. Värske album ei peaks valmistama erilist üllatust neile, kes erinevates alternatiivmuusika projektides kaasa teinud Jürjendali käekirjaga tuttavad.

Avakompositsioonid "Thirst for Light" ja "Lenten Month" veerevad üsna ühetaolistel ambiendi tasandikel, esimest tõukamas jaheda tuuleõhuna tagant ka Iris Oja sugestiivne vokaal. Mõlemas leidub löökpillide unelevaid koputusi, pehmelt igatsevat trompetit ja kitarriskeelte kargeid võnkeid. Tulemus on kui mitte just hinge tungiv, siis kõigiti kõrvu paitav ometi. Sügavustesse ei viskuta ja kõrgustesse ei pürgita, kuigi pilk püsib pilvel ja tüünesse taevasse sigineb teravamaid toonegi.

"Pilgrim's Sigh" esimene osa juhatab sisse eelmistele sarnase meeleseisundi, kuid peatselt hakkab loosse siginema pateetilisi jooni ning seejärel alustavad programmeeritud löökpillid oma steriilset traavimist, mis kitarr, klaveri ja vaskpillide kohati üsna meeldivad pürgimused maad ligi kisuvad ja pooleldi matavad. "Framed Memories" pealisehitus kaunistatakse taas kitarr ja trompeti kirkaste ni-kerdustega, kuid kogu veerem rajatakse seegi kord kuivale programmeeritud kondiklõbinale. Selliselt kokkupanduna arendab kompositsioon küll tempot, kuid kahjuks (õnneks) kaugele ei sõida.

Kümneminutine "Meeting Unknown" on väieldamatult albumi tipp, kus kolme UMA mehega liitub kitarrist Markus Reuter. Kui albumi avalugudes üksnes aduti ja kohati ka kombati taeva olemasolu, siis seekord on muusikutele tõsine soov eeterlikke kõrgusi ka lähemalt kaema minna. Reuteri ja Jürjendali kitarrid ehitavad valmis omamoodi Jaakobi redeli, mida mõõda Saksa trompet ülesronimist alustab, kohati redelit kõigutades ja kätega pulkadest lahti lastes. Meeldiv on taas

kuulda ka loomulikumat mõjuvaid löökristu, mille vulkaanilisel vundamendil redel kindla toetuspunkti leiab.

Müstiline hümn Vormsi saarelt “My Days are Disappearing Like Smoke” algab nagu hilisõhtune meditatsioon Loojaga kõneldes. See paisub, tungib rääkija seest välja ja võtab öösse kadudes juba arendatud rocki mõõtmeid. Rannarootsi traditsioonide laialehelises metsas valgustab teed Saksa vaskpillide sära, kuid rajad ja suunaviidad tunduvad olevat maha pandud Jürjendali poolt.

Kokkuvõtlikult pakub “Meeting Unknown” küll meeldivaid hõljumisi ning toetavalt toekaid meeleesivundeid, kuid mõjub kohati häirivalt kõlade liigse kontrastsuse ja mõningase trendipiiril balansseerimise tõttu.

URMO KOHV
muusikasõber

Lärmakas naabrimees. Chalice.

Superbandiit Records

Selle üle, kuivõrd Jarek Kasar *alias* Chalice tegelikult hipoppar on, võiks lõpmatult vaielda. Väidetavalt pole isegi Chalice'i debüütplaadil päris puhtakujuline räpp ning arvestades Kasari loometee arengut võiks isegi esitada küsimuse, kui kaugele ta räppimisest tegelikult eemalduda võib? Viienda plaadi “Lärmakas naabrimees” avapala “Tango ühele” annab vastuse, et Jarek Kasari räpparimina on endiselt jõuline. Järgnev lugu “Rärärä” kinnitab hoopis Kasari hingesugulust Vaiko Eplikuga; tema analoogklahvpillidest küllastunud sound on samas värskendav kontrapunkt Eplik-rocki kitarrikesksusele. Mõjuvad ka sümpaatne ood kassidele “Harald ja Matilda”, kõhedavõitu “Kummitus/

akna taga” ja The Neptunes’likult mitmekihiline “Mbslc350”, rääkima ta hiilgavast singlist “Vanameeste silmad”.

Õigupoolest langebki Jarek Kasari lähenemine kusagile retrofutuliku indie-popi, elektroonilise räpi, eksperimentaalse r’n’b ja jazziliku souli vahepeale; siinsel plaadil lisanduvad proge elemendid ja katsetused orkestrimuusikaga. “Ishi” on näide Kasari teatrimuusikast ning kuulus “Klaaskuulis” on teadagi pärit ooperist “Katuselt” (mõlemas toetab muidu kõiki pille ise mängivat Kasarit noorteorkester Reaalmažoor).

“Lärmakas naabrimees” on kontseptuaalne plaat. Lugude vahel kostab kuuldemänge, näiteks peategelane pomiseb midagi ja naaber kõrval käratab: “Üksi räägid või?” Kontseptsioon sobib Kasari tekstikäsituselusega – urbanistlik luule ühiskondliku elu võludest ja kitsaskohtadest. Kasar laulab kassidest, autodest, kalal käimisest, aga ka nõmedatest trendijüngritest, elamise ilust ja vaevast – kõigest sellest, mis on igati “normaalne”, aga pole päris Kasari oma “köht”. Lärmakate naabrimeestega pole lihtne koos elada, kuid lihtsam pole hakkama saada ühiskonnas, kus on palju nõmedust ja nõmedaid inimesi. Kuid nagu võib leida häid naabrisuhteid, nii leiab ka laias maailmas elamisväärsust. Nagu “Klaaskuulis” kinnitab – mikrotasandid peegeldavad makrotasandeid.

“Lärmakas naabrimees” on üldiselt Jarek “Chalice” Kasar oma tuntud headuses. Arenenud on ta alates eelmisest plaadist sellegipoolest ning mehel on endiselt veel nii mõndagi öelda. Kuulakem siis teda hoolega.

EDMUND HÖBE
muusik

Kosmagooniline etüüd. Kadri Voorand.

Sheikid

“Kosmagooniline etüüd” on Kadri Vooranna teine plaat. Kui hakata otsima erinevusi lauljatar debüütalbumist, torkab kõigepealt silma, et esimene on rõhutatult lauljatar sooloolooming, teine aga tema trio ühislooming. Laulude nimekirjas näpuga järke ajades selgub, et pool viisidest on Kadri ja pool kitarrist Virgo Sillamaa kirjutatud. Valikust

on kahjuks välja jäänud üks mu lemmiklaule Kadri Voorand Trio esituses, “Tüli” Betti Alveri sõnadele, ning teinegi vahva lugu, Hando Runneli tekstile kirjutatud “Eriiline”. Võib-olla on põhjus selles, et mõlemad laulud kuuluvad ka Vooranna juhatusel tegutseva vokaalansambli Estonian Voices repertuaari ning leiavad ehk edaspidi plaadistamist just tolle koosseisuga.

Vastsel plaadil on Voorand vähendanud oma osalust mitte ainult muusika, vaid ka sõnade autorina. Peaasjalikult on kasutatud tekste tuntud eesti luuletajatelt, mis moodustasid Kadri Voorand Trio viimase paari aasta laulukava “Sina ja mina” telje. Kuuldavasti saadi luulekeskse programmi koostamisel inspiratsiooni antoloogiast “Sina ja mina eesti luules”. Hiljem kasutatud tekstide temaatika laienes ja algne pealkiri ei sobinud enam. Artur Alliksaarelt laenatud keerukavõitu pealkirjaga “Kosmagooniline etüüd” on paradoksaalsel kombel sisuliselt palju kergemini seeditav kui Vooranna debüütplaad. Nii muusika kui ka tekstid nõuavad publikult väiksemat intellektuaalset pingutust ja lausevad end pigem südamega kuulata, pugedes seda kergemini hinge, et armastatud luuletajate tekstid võivad juba varem tuttavad olla. Meelsamini omastatavaks teeb laulu ka õdus folgilikkus, mis albumil tublisti tooni annab. Mitmeski meloodiakäänus on sees lausa hitilik “konks”, mis end kuulaja mällu haagib ja seal viisijuppe üha taaskäivitab. Tahes-tahtmata hakkab jalgi kaasa tatsuma. Plaadi keskpaigast alates on kuulda ka rocki mõju, mis on suuresti kitarristi ja helilooja Virgo Sillamaa teene. Mitmekülgne Kadri Voorand osaleb seekord ka instrumentalistina, sõrmitsedes *kalimba*’t ning mängides meloodikat ja kellamängu. Kontrabassil annab oma toeka panuse Taavo Remmel. Kokkuvõttena on “Kosmagooniline etüüd” mõnus ja mõjuv ter-

vik. Tungivalt soovitatav ka neile, kes end jazzifänniks ei pea.

MARJE INGEL
kirjutamishuviline

6 ehk varielu. Vaiko Eplik.

Mortimer Snerd

Võib kujutada ette, kuidas noor vanaimeister Vaiko Eplik muheles, kui ta oma kuuenda plaadi ilmumiskuupäeva vaagides avastas, et selle saab kenasti rihtida kuuenda kuu kuuendale päevale. 666 on mõne jaoks maagiline ja isegi ähvardav kombinatsioon, saatanat ennastki mässitakse millegipärast selle arvu-rea tähendusse, kuid see peab ikka rumal olema, kes siit kristallkuuli saladusi otsib. Muidugi, otsida võib, ja mine tea, ehk leidagi... Tuleb tunnistada, et see plaat on Epliku omandest ilmselt kõige rohkem rahvusliku alateadvuse mütooloogiast mõjutatud. Selle nimeks pole asjata “Varielu”. Miski pole otseselt fookuses ega projektorikiirte all. Pigem käib olulisem tegevus seal, kuhu valgussära ja ilmakära väga ei küüni. Epliku mitmeplaaniline ühemeheorkester mängib, Eplik teeb muusika ja osalt sõnadki ning kannab need ka ette. Selles kontekstis kõlab see kummaliselt, kuid tegemist on tõepoolest ütleмата isetu plaadiga. Sellisega, kus autori loodud maailm on ääretult delikaatne ning pealetükkimatu. Inimeste maailmale omased antagonismid on pehmenenud. Jäikuse asemel on enesekindel pehmus, järskude üleminekute asemel sujuvus.

Plaadil on olulisel kohal tänavu varjudemaailma lahkunud luuletaja Andres Ehin. Temale järele vaadates hoomab eriti selgelt, et poedi sürealaalne maailm oli hoopis reaalsem kui paljud arvata oskasid. Ehin saab

äärmiselt sugestiivses meditatiivses palas “Muuseas” ka ise sõna.

“Varielu” on rõõmus album, eplikulikult isikupärane moodsas vormis eesti estraadibiitmuusika retrofutu-nostalgia. Kümme isepäist pala tervikut moodustamas. Huvitava lampvõimendi sound’iga album, kus mängivad kitarr, trumm ja bass ning kuhu on võrstsiks lisatud elektrikannelt. Pluss sãmpleritiine “Tavaline päev”. Epliku teene on see, et eestlased on õppinud võtma popmuusikat arvestatava kunstiliigina. See oli juba tema esimeste albumite ambitsioonikas salaplaan ning oma isikupärasel, sõbralikul ning paradoksaalselt ambitsioonival moel on ta selle tõepoolest teoks teinud.

MARGUS HAAV
kultuuriajakirjanik

Biidermeier-psühhe- deelia. Tartu Popi ja Roki Instituut.

Seksound

“Biidermeier-psühhe-deelia” väärrib maksimumpunkte stiilse, väljapeetud kaanekujunduse eest (Rene Piirkopi foto ja Mari Ainsu kujundus). Helikujundus (Heikki Tikas,

Kaur Faltis ja Lauri Liivak) saab punkte veidi vähem, kuid kui rääkida kõige olulisemast, nimelt viisidest (Kristiina Reidolf ja Siim Randveer) ja sõnadest (Silver Sikk), kerkib “mõnumeeter” taas kõrgemale. Tartu Popi ja Roki Instituudi muusikas on nooruslikku õhinat, kambavaimu, samuti mõningast (võib-olla isegi õpitud) naiivsust, kuid kindlasti ka loomingulist lusti, lendu ja leidlikkust. Bändi kõla on lihvimata ja kohati ehk ka veidi juhtimatu, kuid sellise muusika ja eneseväljenduse kontekstis mõjub see pigem vooresena. Kui sama materjal oleks salvestatud ilmeksimatute stuudioproffide abiga, kõlaks tulemus kindlasti palju igavamalt.

Tartu Popi ja Roki Instituudi muusikas on koos progese-gune folk, indie-pop, hipirock ja muudki elemendid. Mõnigi lugu kõlab Vaiko

Epliku moodi (nt “Juuksurisalong” või “Ilmast ilma”) ehkki Epliku produtsendikäed oleksid seda materjali arvatavasti veidi teistmoodi voolinud. Mitu laulu on põnevalt arranzeeritud, eriti kerkib esile “Nõiutud tants”. Laulusõnad on mõtte- ja kujundirohked ning pillipark rikkalik. See viimane on eelkõige Siim Randveere teene, kes peale laulmise mängib kitarr, sitarit, ukulelet, mandoliini, akorditsitrit ja *cuica*’t. Lauljatore ja ansambli kaks – Pille Vilgota ja Liina Leemet.

Tartu Popi ja Roki Instituut kõlab tõepoolest Tartu moodi, ilma liigse sofistiksatsiooniga ja suurlinlike poosideta. Väliturgusid see muusika arvatavasti ka ei valluta, kuid eesti keelt ja meelt mõistev kuulaja leiab siit palju toredat.

JOOSEP SANG

KUULA KA NEID

Care for the Bulpier Ones. MaiNekk.

I Love You Records

Ansambli Ewert & The Two Dragons kitarristi Erki Pärnoja poolt Rootsist õppides loodud bändi kuuluvad peale tema muusikud Rootsist ja Taanist. MaiNekki 2010. aastal ilmunud esikplaat on instrumentaalne, värskel albumil teevad külaliste-na kaasa lauljatarid Erika Angell, Anna von Hausswolff ja Linnea Henriksson.

Jääorel. Jäääär.

OÜ Muusatar

Plaat sisaldab suurel määral Jääääre austajatele juba tuttavaid laule, kuid kuna kava “Jääorel” on kõlanud valdavalt kirikutes ja ansamblile lisavad värsked värve organist Ulla Krigul ning tšellist ja viuldaja Ann Kuut, kõlavad vanad lemmikud harjumatus, karges töötluses.

Ela ise ja lase elada. R.A.T.T.

Urva Music Group OÜ

Kvarteti R.A.T.T. moodustavad laulja-kitarrist Mihkel Ratt, kitarrist Alan Urva, trummar Silver Ulvik ja bassist Mart Veski. Plaadil on kümme omaloomingulist laulu, stiiliks kohati üsna massiivse kõlaga pop-rock.

Selges eesti keeles. Taavi Peterson & Üdi

Taavi Peterson & Üdi

Laulja-kitarrist Taavi Peterson ja tema kolm ansamblikaaslast esitavad uuel plaadil kümme laulu. Enamik on ansamblijuhi omalooming, kuid tekstide autoritena on esindatud ka Runnel, Müller, Viiding ja (Kristjan Jaak) Peterson.

FM Transmission. Tallinn Daggers.

Tallinn Daggers

Käesolev on järg 2009. aastal alustanud popansambli mullusele debüütplaadile “Like a Diamond”. EP-plaadil on vaid neli laulu, kuid see-eest on tegemist kumardusega kuulajale – albumit on võimalik ansambli kodulehelt tasuta alla laadida.

XIII EMTA SÜGISFESTIVAL

27.– 29. septembrini Tallinnas

27. september kell 18.00

EMTA kammersaal

SÜGISFESTIVALI AVAKONTSERT

John Cage 100

EMTA Uue Muusika Ansambel, ansambel U:

Kavas: Cage'i populaarseimad teosed, Märt-Matis Lille Cage'i 100. sünniaastapäevale pühendatud uudisteos "Imaginary soundscapes"

28. september kell 18.00

KUMU Kunstimuseumi auditorium

EMTA improvisatsiooniüliõpilaste kontsert

Kunstilised juhid Anne-Liis Poll ja Anto Pett.

28. september kell 20.00

KUMU Kunstimuseumi auditorium

Age Veeroosi ooperi GRID esietendus Eestis

29. september kell 15.00

Mustpeade maja Valge saal

Tapani Heikinheimo Trio (Soome)

Kavas: Magnus Lindberg, Pēteris Vasks, improvisatsioonid.

29. september kell 18.00

EMTA kammersaal

EMTA kompositsiooniosakonna üliõpilaste uudisloomingu kontsert

Kavas akustilised, elektroonilised ja audiovisuaalsed kompositsioonid

29. september kell 20.00

KUMU Kunstimuseumi auditorium

Age Veeroosi ooper GRID

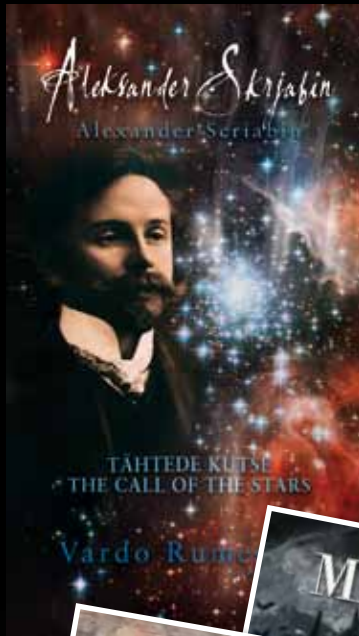

EESTI
MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA

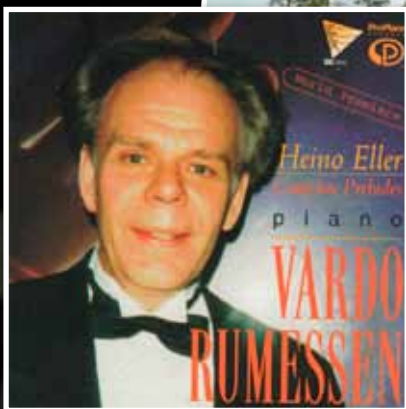
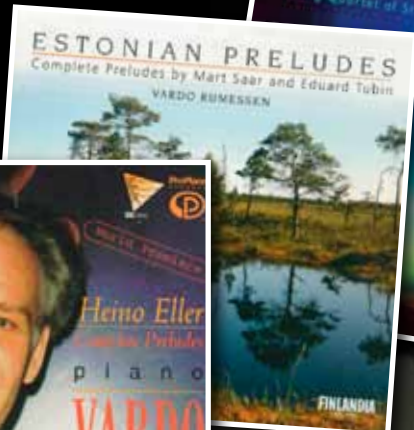
JOHANN SEBASTIAN BACH
Johann Sebastian Bach.

WTK
I

VARDO RUMESSEN

SERGEI RAHMANINOV
Sergei Rachmaninoff

Vardo Rumessen 70

Ei iial mandoliinid läe meelest...

JOOSEP SANG

Alustan seda kirjutist, taustaks Del McCoury ja David Grismani värske plaat "Hardcore Bluegrass" – puhas lust ehedast, naturaalsest muusikast, mida teevad hää, kitarr, viiul, bandžo, kontrabass ja mandoliin. David Grismani ehk Dawgi mandoliin annab apalatsi lauludele erilise mõnu ja mineku, sööstab lennukate soolodega stratosfääri ja toob energilise, perkussiivse saatemänguga maa peale tagasi.

Mandoliin on Eestis tuttav mitmele põlvkonnale, eelkõige tänu mandoliiniorkestritele, mis tegutsesid sadakond aastat tagasi ja tegutsevad praegugi. Nii nagu mandoliini mängumaa on avardunud laias maailmas, on see juhtunud ka meil. Võtke või uue põlvkonna folkmuusikat mängiv kvartett Gjangsta, mustlassvingi esitav Viljandi Gypsy Jazz Collective või vaimuliku *bluegrass*'i viljelev Robirohi. Kõigis neis on mandoliinil väga oluline roll, ja selliseid näiteid saab tuua teisigi.

Mandoliini pikast arenguloost

Mandoliin kuulub lauto perekonda ja selle eelkäija on *mandore*-nimeline instrument. Varajasel mandoliinil oli kuus soolest toltkeelt, seda häälestati nagu lautot ning mängiti sõrmitsedes. Hiljem levisid mitmel pool Itaalias ka nelja-, kaheteist- ja isegi kuueteistkeelsed mandoliinid, kus iga keel oli dubleeritud lausa neljakordselt. Tänapäeva mandoliin on pärit 18. sajandi lõpu Napoli ja sealtmaalt alates on pillil neli paari metallkeeli, mis on häälestatud sarnaselt viiuliga (G-D-A-E) ja mida mängitakse mediaatori ehk plektroniga.

Itaalia tüüpi mandoliinid olid (ja on) kumera, kausja tagaosaga. Need levisid ka Ameerikasse, kus pill sai nimeks *taterbug*. Siiski peame Ameerikat tänama eelkõige selle eest, et sealt on pärit mandoliinitüübid, mida maailmas tänapäeval enim kasutatakse. Revolutsiooni peakangelaseks sai Michigani pillimeister Orville Gibson, kes asutas 1902. aastal omanimelise firma (mida tuntakse veelgi paremini tänu kuulsatele elektrikitarride mudelitele, nagu Les Paul ja

SG). Gibson töötas välja kaks pillitüüpi. F-stiilis mandoliinil on pilli kaela ja korpuse kohtamiskohas siselõige ning dekoratiivne keerd selle vastas.

F-mandoliin on eriti populaarne *bluegrass*-muusikas, kantaris ning popis ja rockis. Selle tüübi kuulsaim mudel on Gibson F-5, mida on palju kopeeritud. A-stiilis mandoliin on pisarakujuline, valdavalt lihtsama ehitusega, vähem kaunistatud ja seetõttu sageli ka odavam. A-mandoliine eelistavad folkmuusikud ja keldi muusika mängijad, sagedamini ka suuremad mandoliiniorkestrid. Mõlemat tüüpi pillide kõlavavad võivad olla f-tähe kujulised (nagu viiulil) või ovaalsed. Mõistagi mõjutab ka see pilli kõla ja kõlajõudu.

Klassikalise muusika esitajad on valdavalt truid Napoli stiilis kumera tagaosaga pillile, rääkimata vanamuusikutest, kes kasutavad ajastutruid mandoliine ja selle sugulasvorme.

Mandoliini perekond on suur ja kirju. Kõige tavalisem on sopranmandoliin, millest seni ka juttu on olnud. Lisaks talle kasutatakse sageli mandoolat, mille häälestus on soprani omast oktava võrra madalam. *Mandocello* järgib tšello häälestust (C-G-D-A), veel on olemas neljakeelne, kontrabassi häälestusega mandobass, sopraniino ehk *piccolo*-mandoliin, metallkorpusega resonantmandoliin, hübriidne bandžomandoliin, kõlakorpusega elektrimandoliin ja veel mitmed fantaasiarikkad pillitüübid.

Muusikat mitmele maitsele

Sama rikkalik nagu mandoliini perekonna pillipark on ka sellele loodud muusika. Klassikalisest repertuaarist on kuulus Vivaldi C-duur mandoliinikontsert, teoseid sellele pillile on kirjutanud ka Mozart ja Beethoven, rääkimata paljudest näidetest, kus mandoliin on värske kõlavärvina lisatud orkestrile või mõnele kammer-

pill

F-stiilis mandoliin
(Gibson F-5).

Napoli meistri Antonio Vinaccia mandoliin aastast 1781.

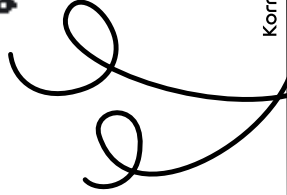

A-stiilis mandoliin
(Ibanez).

FOTOD INTERNETIST

koosseisule. Rikkalikud traditsioonid on Itaalias, mille üks peamisi kõlalisi viisiitkaarte ongi mandoliinide *tremolo*-štrihhiga mäng. Mandoliin on leidnud oma koha jazzis (näiteks Jethro Burns või Jamie Masefieldi Jazz Mandolin Project) ning pop- ja rockmuusikas (REMi "Losing my Religion", Led Zeppelini "The Battle of Evermore" või "Going to California", loendamatud Jethro Tulli lood). Olulisel kohal on mandoliin, ehk sealse nimega *bandolim*, Brasiilias (*choro*-muusika klassik Jacob de Bandolim ja üliinimlike võimete gaasaegne virtuoos Hamilton de Holanda), rääkimata iiri folgist ja *bluegrass*'ist (selle stiili suurim legend Bill Monroe oli ühtlasi üks kõigi aegade olulisemaid mandoliini populariseerijaid).

Tänapäeval on igasugune informatsioon vaid paari hiirekliki kaugusel ja nii soovitangi lõpetuseks ise otsida, kuulata ja nautida, kuivõrd imelisi heliseid suudavad sellest pisikesest pillist välja meelitada sellised virtuoosid nagu Chris Thile, Mike Marshall, Hamilton de Holanda või klassikalised muusikud Avi Avital ja Eestiski tuttav Detlef Tewes. Mandoliiniookeani, kuhu tundideks sukelduda, leiata aadressilt mandolincafe.com.

www.viljandiguitar.ee

Korraldajal on õigus teha kavas muudatusi.

VILJANDI KITARRIFESTIVAL 18.-22.09.2012

Teisipäev 18.09.

19.00 / Viljandi Kultuurimaja / Viljandi Jazziklubi ja Eesti Jazzliit esitlevad: Viljandi Guitar Trio (EST)
Martin Matt & Jam Gangsters (EST)

Kolmapäev 19.09.

20.00 / Viljandi Kultuurimaja / Erko Niit & Tõnu Tubli - Löökakord (EST)
The Fusion Bag (SWE)

Neljapäev 20.09.

18.00 / Viljandi Muusikakooli Orkestrimaja
Õpitubade ülesastumised / Tudengiprojektid / Festivali Kitarriorkester
20.00 / Viljandi Muusikakooli Orkestrimaja / GuitArte:
Teemu Viinikainen, Niklas Winter, Weekend Guitar Trio,
Ain Aron ja Oleg Pissarenko (EST-FIN)

Reede 21.09.

19.00 / Pärimusmuusika Ait / Väike saal / Teemu Viinikainen Trio (FIN)
20.30 / Pärimusmuusika Ait / Suur saal / Lupa Santiago & Villu Veski Quartet (BRA-EST-LAT)
00.00 / Viljandi Vana Veetorn / Öökonsert - Heiki Mätlik (EST)

Laupäev 22.09.

13.00 - 21.00 / Pärimusmuusika Ait / Kitarrimeistrite päev /
16.00 / Viljandi Nukuteater / Ain Varts - soolo (EST)
17.30 / Viljandi Jaani kirik / Rune Mandelid (NOR)
19.30 / Pärimusmuusika Ait / Suur saal / Weekend Guitar Trio & Draamateatri kitarristid
21.00 / Pärimusmuusika Ait / Suur saal / Lage Lund Trio (USA)

Lage Lund

Rune Mandelid

Lupa Santiago

Teemu Viinikainen

Calle Stålenberg

Heiki Mätlik

Draamateatri kitarristid

Ain Varts

Löökakord

Festivali piletid:

Piletilevi müügikohtadest, Statollist ja internetist www.piletilevi.ee

